

STAAT VAN ROTTERDAM 2005

drs. P.A. de Graaf, drs. A.L. Roode en drs. M. van Rhee

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)
oktober 2005

In opdracht van de Bestuursdienst van de gemeente Rotterdam

© Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)

Auteurs: drs. P.A. de Graaf, drs. A.L. Roode en drs. M. van Rhee

Project: 05-2411

Prijs: € 20,00

Gratis downloaden via: www.cos.rotterdam.nl (zoeken / onderzoeken cos / thema / algemeen)

Adres: Goudsesingel 78, 3011 KD Rotterdam
Postbus 21323, 3001 AH Rotterdam

Telefoon: (010) 489 95 00

Telefax: (010) 489 95 01

E-mail: info@cos.rotterdam.nl

Website: www.cos.rotterdam.nl

INHOUD

1	Inleiding	5
1.1	Waarom een Staat van Rotterdam?	5
1.2	De Staat van Rotterdam 2005	6
1.3	Verantwoording	6
1.4	Leeswijzer	7
2	Kerncijfers	9
2.1	De stad	9
2.2	De bevolking	10
2.3	Wonen in Rotterdam	18
2.4	Werken in Rotterdam	19
2.5	Meningen over Rotterdam	22
3	Bestuurlijke zaken	25
3.1	Meningen over de gemeente	25
3.2	Oordeel ondernemers	28
3.3	Prestaties gemeente	28
4	Veiligheid	31
4.1	De Veiligheidsindex	31
4.2	Veiligheid: een vergelijking met de G4	34
4.3	Veiligheid in het openbaar vervoer	35
5	Gezondheid	39
5.1	De gezondheid van de bevolking	39
5.2	Risicogedrag	41
6	Economie en haven	45
6.1	Economie	45
6.2	Haven	57
7	Milieu	59
8	Fysieke infrastructuur	63
8.1	Ontwikkelingen in de woningvoorraad.	63
8.2	Aantrekkelijke stad	64
8.3	Het stadscentrum	68
9	Verkeer en vervoer	69
9.1	Verkeersslachtoffers	69
9.2	Waardering en gebruik openbaar vervoer	71
9.3	Doorstromingsnelheid autoverkeer	72
9.4	Gebruik fiets	74
9.5	Bereikbaarheid van de stad	74

10	Wijken en buitenruimte	77
	10.1 Schoon en heel	77
	10.2 Waardering van de burger	78
11	Sociale zaken en maatschappelijke dienstverlening	81
	11.1 Uitkeringsafhankelijkheid	81
	11.2 Sociaal burgerschap	83
12	Onderwijs en Jeugd	89
	12.1 Voorschoolse opvang en basisonderwijs	89
	12.2 Schoolverzuim	92
	12.3 Voortgezet onderwijs	92
	12.4 Jonge moeders	94
	12.5 Huisvesting	95
	12.6 Gevoel en ontwikkeling	96
13	Kunst	101
14	Sport	103
15	Informatie en Communicatie Technologie	105
	15.1 Gebruik en bekendheid ICT	105
	15.2 Oordeel bezoekers gemeentelijke websites	108
Bijlagen		
A.	Bronnen	111

1 Inleiding

1.1 Waarom een Staat van Rotterdam?

De *Staat van Rotterdam* beschrijft hoe Rotterdam ervoor staat. Er wordt in aangegeven wat er gebeurt in de stad, wat er verandert en wat de Rotterdammer daarvan merkt. Dat gebeurt aan de hand van indicatoren uit bestaand onderzoek of monitoren. Deze indicatoren zijn geselecteerd op basis van hun relatie met de collegedoelstellingen.

In 2003 is de eerste *Staat van Rotterdam* uitgekomen als een pilot. In 2004 verscheen de eerste “echte” *Staat van Rotterdam*. De bedoeling was dat de *Staat van Rotterdam* vervolgens één maal per twee jaar zou verschijnen. Als één van de instrumenten voor de verantwoording van het college over de gehele collegeperiode wordt nu, eind 2005, toch weer een *Staat van Rotterdam* uitgebracht. Deze houdt grotendeels een actualisatie in van de vorige editie. Echter, nieuwe inzichten in Rotterdam door recent afgeronde studies worden, indien relevant in relatie tot de collegedoelstellingen, nieuw opgenomen. Een voorbeeld is de zeer recent verschenen Rotterdamse Economische Verkenning. Een ander voorbeeld is de in 2004 uitgebrachte *Staat van de Rotterdamse Jeugd*. Hierin werd het beleidsveld onderwijs en jeugd in beeld gebracht door middel van beschikbare indicatoren bij de verschillende Rotterdamse diensten. Een samenvatting van de resultaten is in deze *Staat van Rotterdam* opgenomen en, waar mogelijk, geactualiseerd.

Resultaat gericht werken staat hoog op de agenda van het college van Burgemeester en Wethouders van Rotterdam. Om dat in de praktijk te brengen is een goed stelsel van sturings- en verantwoordingsinformatie een absolute voorwaarde. Een eerste stap daarbij is het formuleren van meetbare output-doelstellingen in het collegeprogramma. Vervolgstappen zijn bijvoorbeeld de managementcontracten, de maandrapportages en de bestuursconvenanten met deelgemeenten. In de *Staat van Rotterdam* is informatie over Rotterdam opgenomen, die helpt bij de interpretatie van de uitkomsten van de sturings- en verantwoordingsinformatie.

Output en effect

De in de begrotingsdocumenten opgenomen beleidsinformatie richt zich, in het verlengde van de collegedoelstellingen, vooral op het niveau van output. Dat is het niveau waar de gemeente invloed op heeft en waarop het gemeentebestuur dus verantwoording kan afleggen. Dat is echter niet het niveau dat de burgers en de leden van de gemeenteraad uiteindelijk interesseert. Voor hen gaat het vooral om de veranderingen in de stad, de problemen op de straat, de mogelijke effecten van het beleid en de betekenis van die effecten voor Rotterdam. De *Staat van Rotterdam* richt zich primair op die informatie. Het is daarbij een belangrijk hulpmiddel voor het stadsbestuur bij de ontwikkeling en bijstelling van het beleid.

De *Staat van Rotterdam* is primair bedoeld als achtergrondinformatie: dit betekent dat analyses, interpretaties, vermoedens en conclusies achterwege blijven.

1.2 De Staat van Rotterdam 2005

Bronnen

Bij de ontwikkeling van de *Staat van Rotterdam 2005* is, zoals gezegd, gebruik gemaakt van een groot aantal lokale en landelijke onderzoeksgegevens, registraties en monitors, waarvan telkens de meest actuele beschikbare gegevens zijn opgenomen. De gegevens die in 2003 in de zogeheten 'G4-peiling' ten behoeve van de *Staat van Rotterdam* waren, zijn in dit rapport helaas nog niet worden geactualiseerd omdat de uitkomsten uit de andere drie grote steden nog niet beschikbaar zijn. Wel zijn in het bijzonder ook dit jaar voor Rotterdam actuele gegevens betrokken uit de Omnibusenquête van het COS.

Selectie kernindicatoren

Om goed inzicht te krijgen in de staat van Rotterdam is het nuttig om indicatoren te zoeken waarvan de ontwikkeling in de tijd en een vergelijking met andere steden bekend is. Bij de selectie van de kernindicatoren zijn de volgende criteria gebruikt: beschikbaarheid, historische ontwikkeling, vergelijkbaarheid tussen G4, actualiteit, aansluiting op beoogde effecten zoals geformuleerd in programmabegroting, herkenbaarheid voor de betreffende beleidssector en aansprekendheid voor raadsleden en burgers.

Doorontwikkeling

De ontwikkeling van de *Staat van Rotterdam* gaat door! In overleg met betrokkenen uit de beleidssectoren is de selectie van indicatoren en de beschrijving van de effecten van beleid verbeterd. De uitwerking gebeurt in nauw overleg met de betrokkenen bij dit beleidsveld, die zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie werkzaam zijn. Wanneer de volgende *Staat van Rotterdam* zal verschijnen, zal een nieuw gemeentebestuur zijn aangetreden, met nieuwe, eigen prioriteiten en doelstellingen. Dat vindt onvermijdelijk z'n weerslag op de inhoud van de volgende *Staat van Rotterdam*. Nagegaan moet dan worden of de opgenomen indicatoren wel een goede afspiegeling blijven geven van Rotterdam, in het licht van deze nieuwe prioriteiten en doelstellingen.

1.3 Verantwoording

De *Staat van Rotterdam* is ontwikkeld door de Bestuursdienst met ondersteuning van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek. Daarnaast zijn afdelingen van verschillende diensten betrokken bij de totstandkoming van diverse onderdelen. Om te komen tot een selectie van indicatoren voor de *Staat van Rotterdam* is eind 2002 een indicatorenbestand aangelegd. Dat bestand bevat thans circa 500 indicatoren afkomstig uit ongeveer 100 bronnen. De indicatoren zijn afkomstig uit bestaande registraties, grootschalig steekproefonderzoek en (landelijke) monitors. Het gaat om een mix van zowel subjectieve als objectieve indicatoren. De bronnen zijn samengevat in een catalogus van onderzoek. Voor wie meer wil weten over Rotterdam, is deze catalogus zeker van nut.

1.4 Leeswijzer

In de *Staat van Rotterdam 2005* zijn in totaal circa 150 indicatoren opgenomen, gepresenteerd in een grote hoeveelheid tabellen en figuren. Hieronder een korte leeswijzer.

Kerncijfers

In hoofdstuk 2 is een aantal indicatoren over de stad opgenomen die dwars door alle sectoren en beleidsvelden heen lopen: de kerncijfers. Ze hebben betrekking op de stad, de bevolking van de stad, wonen, werken en een aantal meningen over de stad.

Beleidsvelden

De hoofdstukken 3 tot en met 15 komen overeen met de indeling van de programmabegroting: in beleidsvelden. De indeling per beleidsveld is als volgt:

- Elk beleidsveld begint met de beoogde effecten zoals geformuleerd in de programmabegroting.
- Dan wordt de ontwikkeling van een beperkt aantal kernindicatoren (zowel objectief als subjectief) gepresenteerd met waar mogelijk een vergelijking ten opzichte van andere grote gemeenten (de G4).
- Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de belangrijkste constatering.

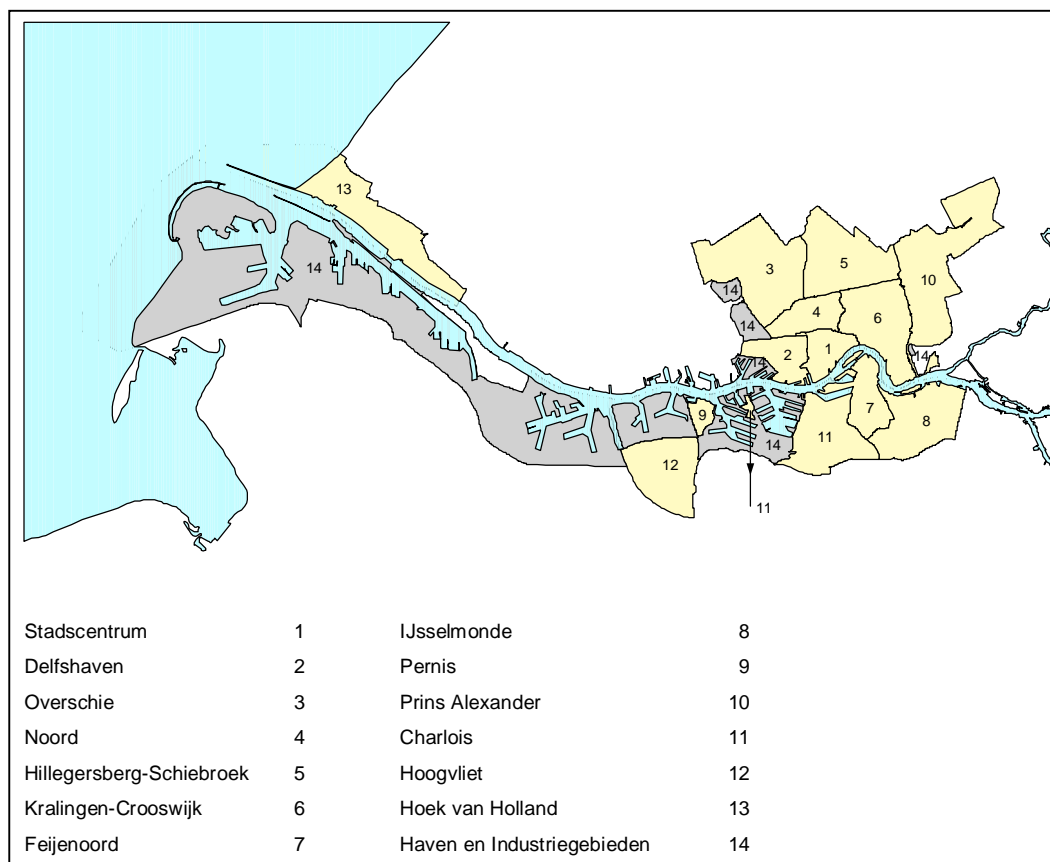
2 Kerncijfers

In dit hoofdstuk wordt een aantal kerncijfers over Rotterdam gepresenteerd die betrekking hebben op alle beleidsvelden. Waar mogelijk zijn deze kerncijfers vergeleken met die van de andere drie grote steden: Amsterdam, Den Haag en Utrecht.

2.1 De stad

Per 1 januari 2005 is Rotterdam 319 km² groot en heeft 206 km² aan landoppervlakte. De rest van de oppervlakte is water, waarvan 48 km² buitenwater is. De bevolkingsdichtheid is lager dan in Amsterdam en Den Haag: op 1 januari 2005 waren er 2.889 inwoners per km² landoppervlakte, tegen 4.502 in Amsterdam en 5.711 in Den Haag. In Utrecht (2.877) is de bevolkingsdichtheid vergelijkbaar met die van Rotterdam. Ook de woningdichtheid is in Rotterdam en Utrecht een stuk lager dan in Amsterdam en Den Haag.

Figuur 2-1 Kaart Rotterdam

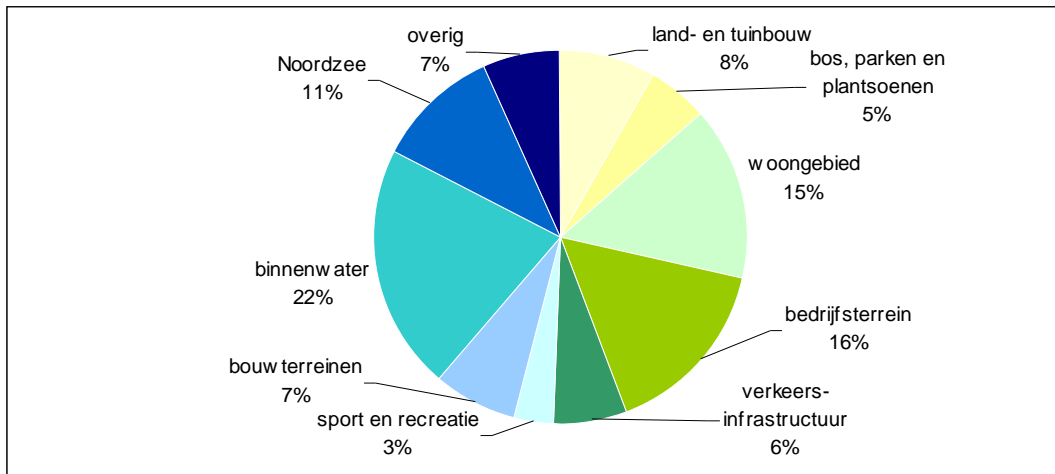

Bron: COS

Rotterdam is opgedeeld in 11 deelgemeenten en 2 wijken met een wijkraad (voor Centrum en Pernis); elk met eigen bevoegdheden. Alle decentrale besturen hebben een Dagelijks Bestuur

en een deelraad. Het Dagelijks Bestuur wordt ondersteund door een eigen ambtenarenapparaat. Voor de uitvoering van het beleid maken de decentrale besturen gebruik van de centrale gemeentelijke diensten.

Figuur 2-2 Bodemgebruik Rotterdam, 2000

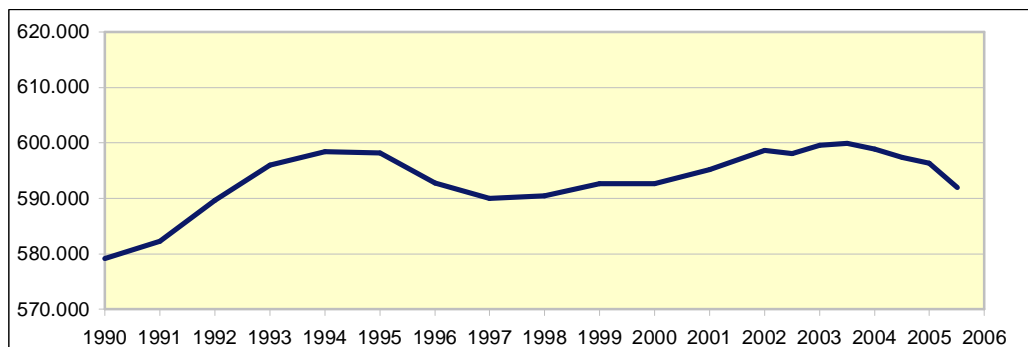
Bron: CBS

Eenderde van de Rotterdamse oppervlakte bestaat uit water (22 procent binnenwater en 11 procent Noordzee). De bedrijfsterreinen beslaan een iets groter aandeel van de oppervlakte dan het woongebied. Het deel van de oppervlakte dat wordt gebruikt voor land- en tuinbouw is in de periode 1996 - 2000 met 2 procentpunten afgenomen (van 10 naar 8 procent).

2.2 De bevolking

Wie wonen er in Rotterdam? Hieronder geven we een overzicht van de huidige bevolking van Rotterdam en kijken we terug. Daarna gaan we in op de migratie: hoeveel mensen verhuizen naar Rotterdam en vertrekken er weer? Vervolgens gaan we dieper in op de bevolkingssamenstelling.

Figuur 2-3 Bevolkingsontwikkeling in Rotterdam

Bron: CBS

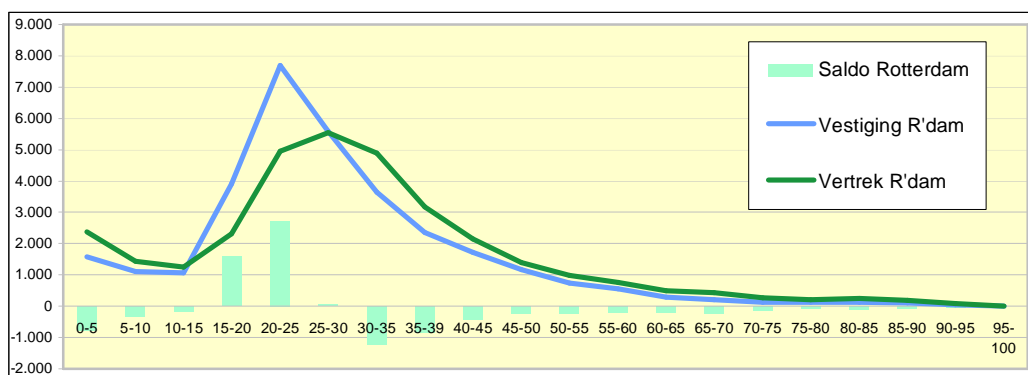
Sinds juli 2003 neemt het aantal inwoners in Rotterdam af. Het aantal inwoners in Rotterdam (596.597 begin 2005) is in 2004 met bijna drieduizend personen gedaald, en ook in de eerste maanden van 2005 nam de bevolking gestaag af. Dit wijkt af de van laatste bevolkingsprognose (opgesteld in 2003). Wat deze ontwikkeling van de laatste 2 jaar voor consequenties heeft voor de langere termijn wordt momenteel onderzocht.

Rotterdam is, gerekend naar inwonersaantal, de op één na grootste gemeente van Nederland. Amsterdam telt meer inwoners (742.783 begin 2005); Den Haag (472.096) en Utrecht (275.258) zijn Nederlands derde en vierde stad in grootte. In deze drie steden is de bevolking de afgelopen jaren wél toegenomen.

Migratie

Wie vestigen zich in Rotterdam en wie verlaten de stad? Figuur 2-4 geeft inzicht in de verdeling naar leeftijd, van de vestigers en vertrekkers.

Figuur 2-4 Vertrek en vestiging naar leeftijdscategorieën, Rotterdam, 2003

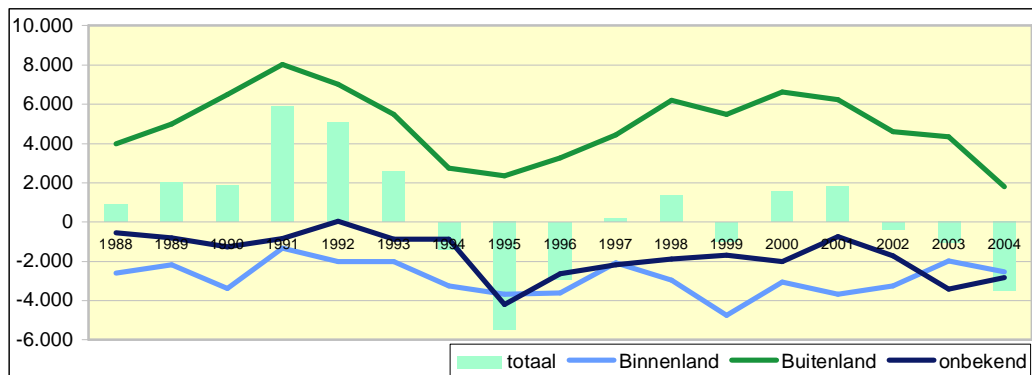
Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS

Alleen in de leeftijd van 15 tot 25 jaar heeft Rotterdam meer vestigers dan vertrekkers in 2003. Alle overige leeftijdsgroepen kenden een (klein) vertrekoverschot. In 2003 vestigden zich ruim 7.500 20- tot 25-jarigen in Rotterdam, terwijl in die leeftijdscategorie 5.000 Rotterdammers de

stad verlieten.

Nadere analyse van de gegevens uit de figuren 2-4 en 2-5 en beschouwingen van het SCP over verhuisbewegingen (het SCP-rapport *De stad in de omtrek* uit 2001) leiden tot de conclusie dat al sinds lange tijd jong, alleen, arm en allochtoon zich in Rotterdam vestigen en dat oud(er), rijk, autochtoon en samen de stad verlaten. Een groot deel van de vertrekkers vestigt zich overigens binnen de stadsregio, maar er is ook een groep die de regio verlaat. In voornoemd SCP-rapport wordt betoogd dat migratie uit de stad selectief is, en vooral bestaat uit autochtone gezinshuishoudens met een relatief hoog inkomen. De stad wordt in toenemende mate bevolkt door één- en tweepersoonshuishoudens (studenten en starters) en sociaal kansarme gezinnen; voor een groot deel van allochtone afkomst. Deze tendens hangt onlosmakelijk samen met het functioneren van de woningmarkt.

Figuur 2-5 Migratiesaldi naar binnen- en buitenland

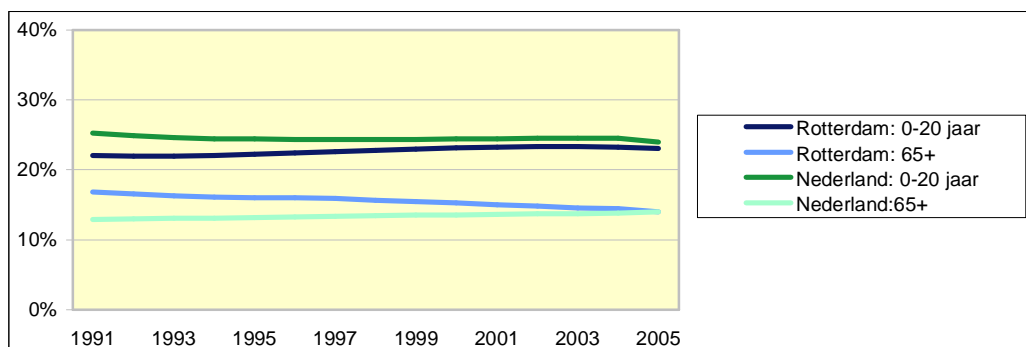
Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS

Al sinds lange tijd kent Rotterdam een vestigingsoverschot met het buitenland en een vertrekoverschot met de rest van Nederland. Echter het buitenlands vestigingsoverschot is de laatste jaren flink afgenomen.

Van veel personen is niet bekend waarheen zij vertrekken. Ook is van niet iedereen bekend waar zij vandaan komen. Het aantal personen dat Rotterdam verlaat zonder dat bekend is waarheen, is alle jaren groter dan het aantal personen dat de stad binnenkomt zonder dat bekend is waarvandaan. Het saldo van die twee is dus negatief. Verondersteld mag worden dat een groot gedeelte van dat saldo naar het buitenland is vertrokken.

In 2004 is het saldo van de vestiging met het buitenland plus het saldo met vestiging onbekend voor het eerst sinds jaren negatief.

Figuur 2-6 Aandeel 0- tot 20-jarigen en 65-plussers van de totale bevolking in Rotterdam en Nederland

Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS (Nederland: CBS)

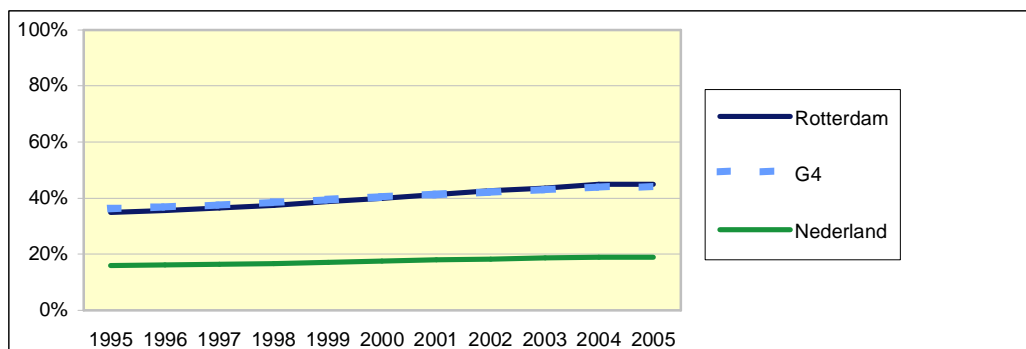
Landelijk neemt het aandeel jongeren/kinderen licht af ('ontgroening'), en het aandeel 65-plussers licht toe ('vergrijzing'). In Rotterdam is echter juist sprake van een lichte *vergroening*, en van *ontgrijzing*. Deze verschillen worden veroorzaakt door het stijgend aandeel allochtonen. De autochtone bevolking ontgroent en vergrijst wél, net als de rest van Nederland. Ook nagenoeg alle andere etnische groepen ontgroenen en vergrijzen, maar zijn nog zo groen en weinig grijs dat de instroom van deze groep de totale bevolking laat vergroenen en ontgrijzen.

De vergroening en de ontgrijzing voor de gehele Rotterdamse bevolking is dus het gevolg van de verschuiving naar een steeds meer allochtone bevolking.

Achtergronden hierbij zijn het feit dat allochtonen nog altijd méér kinderen krijgen dan autochtonen, maar vooral de selectieve migratie speelt een rol. Er vertrekken immers méér autochtonen uit Rotterdam dan zich er vestigen, en er vestigen zich méér allochtonen in Rotterdam dan er uit Rotterdam vertrekken.

In een periode van vijf jaar (2000-2005) is het aantal Rotterdammers met bijna 4.000 personen toegenomen, al loopt het sinds juli 2003 weer terug. Het aantal autochtonen is in die periode van vijf jaar met bijna 28.000 personen gedaald, en het aantal allochtone Rotterdammers met bijna 32.000 personen gestegen.

Figuur 2-7 Aandeel allochtonen in de totale bevolking

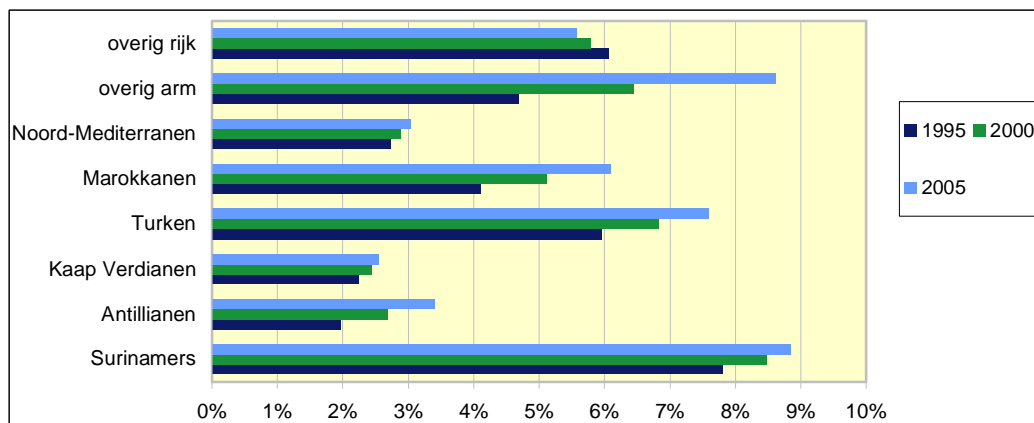

Bron: CBS

De toename van het aandeel allochtonen heeft er de afgelopen tien jaar voor gezorgd dat het aandeel allochtonen in Rotterdam inmiddels niet meer iets lager, maar iets hoger ligt dan in de rest van de G4. Vergeleken met de rest van Nederland is het aandeel allochtonen in de vier grote steden nu ruim twee keer zo hoog.

De verschuivingen tussen de diverse groepen allochtonen staat in onderstaande grafiek.

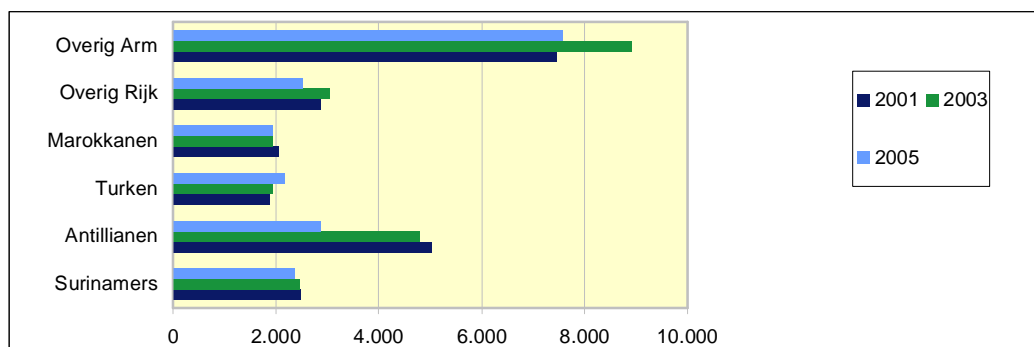
Figuur 2-8 Aandeel allochtonen per etnische groep, van de totale bevolking

Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS

De toename van allochtonen in de afgelopen tien jaar (1995-2005) betreft vooral Rotterdammers uit de zogeheten overige arme landen (van 4,7 procent naar 8,6 procent), Antillianen, Marokkanen en Turken. Sinds 1995 zijn deze groepen Rotterdammers met 83 procent respectievelijk 74 respectievelijk 48 procent respectievelijk 27 procent gegroeid.

Figuur 2-9 Aantal nieuwkomers (korter dan 3 jaar in Nederland) per etnische groep

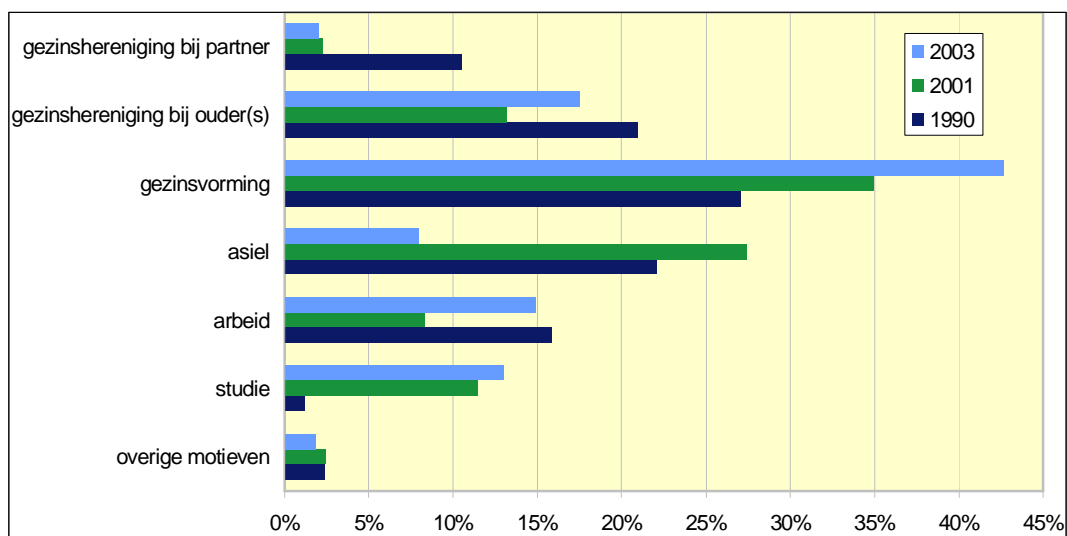

Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS

Op 1 januari 2003 woonden er 8.900 mensen in Rotterdam die korter dan drie jaar in Nederland woonden en geboren zijn in een 'overig arm land'. Twee jaar later is dat aantal afgenomen tot ruim 7.500. Het aantal Antillianen in Rotterdam dat korter dan drie jaar in Nederland woont

is tussen begin 2003 en begin 2005 ook zeer sterk afgenomen (van bijna 4.800 naar bijna 2.900).

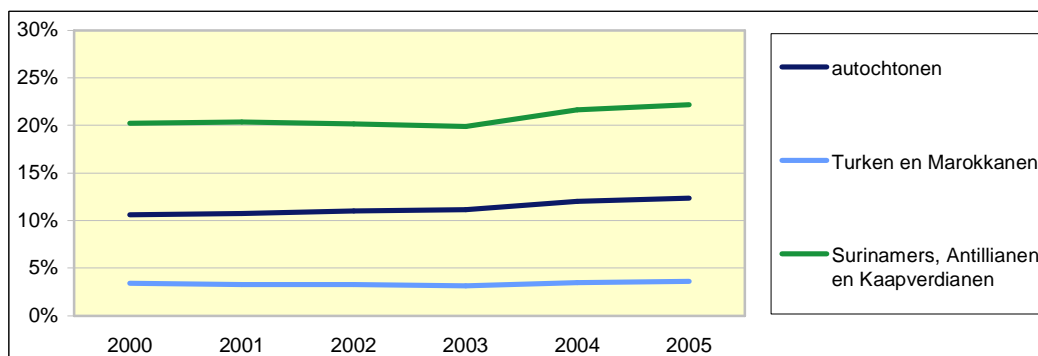
Figuur 2-10 Niet-westerse Rotterdamse immigranten naar migratiemotief

Bron: CBS, bewerking COS

Ten opzichte van het jaar 1990 is de migratie naar Nederland onder niet-westerse allochtonen die zich in Rotterdam vestigen vanwege gezinshereniging afgenomen. Gezinsvorming is daarentegen het belangrijkste migratiemotief geworden. Ook studie als migratiemotief is in belang toegenomen. In de periode 2001- 2003 is het aandeel niet-westerse allochtonen die in Nederland asiel hebben aangevraagd sterk gedaald.

Figuur 2-11 Aandeel gehuwden met een 'gemengd huwelijk'

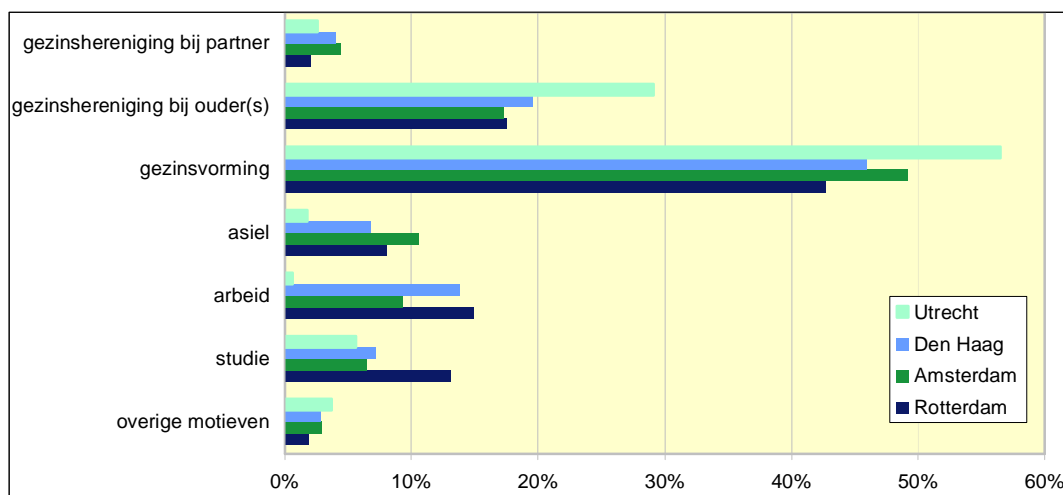

Bron: Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA), bewerking COS

Het aandeel autochtonen dat gehuwd is met een partner met een andere etnische herkomst is in de periode 2000-2005 gestegen van ruim 10 naar ruim 12 procent. Onder de groep Turken en Marokkanen is een lichte stijging waarneembaar. Toch is nog steeds minder dan 5 procent

van alle gehuwde Turken en Marokkanen getrouwd met iemand met een andere etniciteit. Binnen de groep Surinamers, Antillianen en Kaapverdianen is ruim één op de vijf gehuwden getrouwd met een partner met een andere etnische herkomst. Ook binnen deze groep is sprake van een stijgend aandeel.

Figuur 2-12 Niet-westerse immigranten naar migratiemotief G4 in 2003

Bron: CBS, bewerking COS

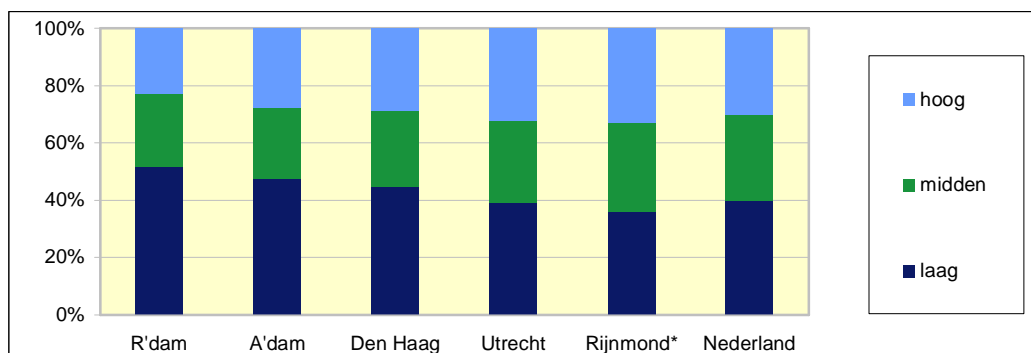
Rotterdam onderscheidt zich van de andere grote steden door een iets lager percentage immigranten die gezinsvorming als motief aanvoeren (43 procent) en door hogere percentages studie (13 procent) en arbeid (15 procent) als motief.

Gezinsvorming is het belangrijkste migratiemotief voor de niet-westerse immigranten in de vier grote steden. De gezinshereniging bij ouder(s), arbeid en studie volgen dit motief op grote afstand. Het aandeel niet-westerse immigranten, met andere motieven bedraagt zelfs nog geen tien procent.

Inkomens

Figuur 2-13 toont de inkomensverdeling in de vier grote steden, de regio en heel Nederland, waarbij is gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens.

Figuur 2-13 Inkomensverdeling huishoudens, 2002¹

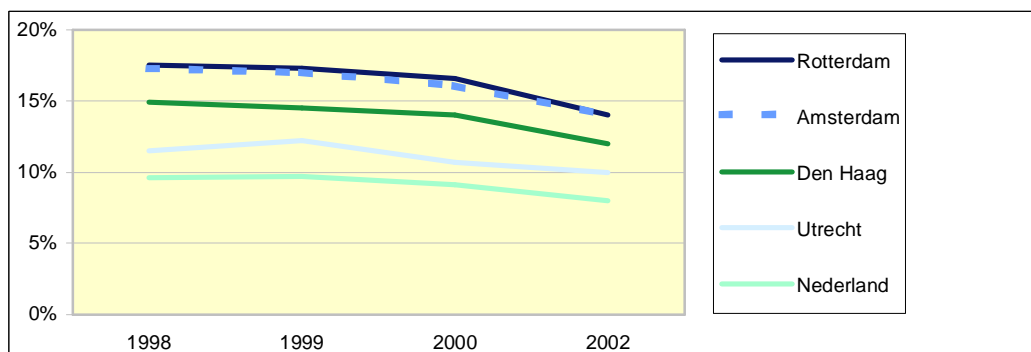

Bron: Regionaal Inkomens Onderzoek 2002, CBS, bewerking COS

* Rijnmond exclusief Rotterdam

In Rotterdam zijn er relatief veel huishoudens met een laag inkomen vergeleken met heel Nederland, en weinig met een hoog inkomen.² Ook in Amsterdam en Den Haag wonen relatief veel huishoudens met een laag inkomen, maar verschilt het aandeel hoge inkomens niet zo veel van het landelijke. Buiten Rotterdam wonen in Rijnmond relatief weinig huishoudens met een laag inkomen en veel met een hoog inkomen.

Figuur 2-14 Aandeel sociale minima, 1998-2002

Bron: CBS

Rotterdam en Amsterdam kennen procentueel bijna evenveel huishoudens die van het sociaal minimum moeten leven: ruim anderhalf keer zo veel als de rest van Nederland. In de periode 1998-2002 (laatst-bekende gegevens) daalde het percentage sociale minima overall iets; in Rotterdam tot 14 procent.

¹ De inkomensgegevens hebben betrekking op het belastingjaar 2002. Deze zijn pas in de loop van 2003 bekend bij de belastingdienst. Daarna gaat het CBS met de gegevens aan de slag. Daardoor zijn dit de meest recente inkomensgegevens.

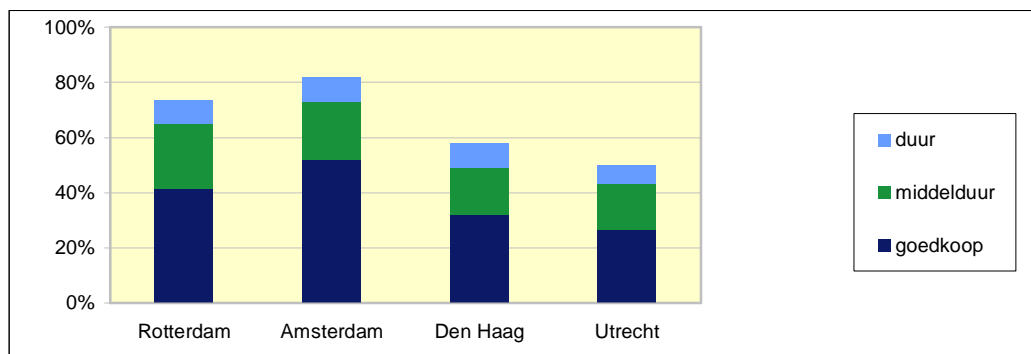
² Toelichting op de figuur 2-13: de grenzen voor een laag, midden en hoog inkomen zijn zo gekozen dat landelijk 40 procent in de categorie 'laag' valt, 30 procent in de categorie 'midden' en eveneens 30 procent in de categorie 'hoog'.

In het kader van economische zelfstandigheid van vrouwen is het van belang te weten dat het gemiddeld inkomen van Rotterdamse vrouwen lager is dan dat van Rotterdamse mannen. Het gemiddeld besteedbaar inkomen voor vrouwen bedroeg in 2002 € 14.800,-. Voor mannen was dit € 20.600,-. Behalve verschil in beloning kan deze uitkomst natuurlijk ook worden toegeschreven aan het feit dat vrouwen vaker in deeltijd werken. In het landelijk onderzoek Emancipatie in Estafette (van het SCP) wordt geconcludeerd dat geen enkele groep vrouwen voldoet aan de beleidsnorm van 60 procent economische zelfstandigheid. Met name onder Turkse en Marokkaanse vrouwen is de economische zelfstandigheid gering. Van alle vrouwen uit de minderheidsgroepen hebben Surinaamse vrouwen het hoogste inkomen.

2.3 Wonen in Rotterdam

Op basis van de registratie van het Ministerie van Volkshuisvesting, die licht afwijkt van de eigen Rotterdamse registratie, is het eigen woningbezit in Rotterdam de laatste jaren met ongeveer een procent per jaar toegenomen, en wel tot 29 procent in 2004. Landelijk nam het eigen woningbezit toe tot 56 procent. Amsterdam (20 procent) blijft daarbij ver achter, Den Haag (44 procent) in mindere mate, en Utrecht (52 procent) slechts licht.

Figuur 2-15 Aandeel huurwoningen naar prijsklasse³

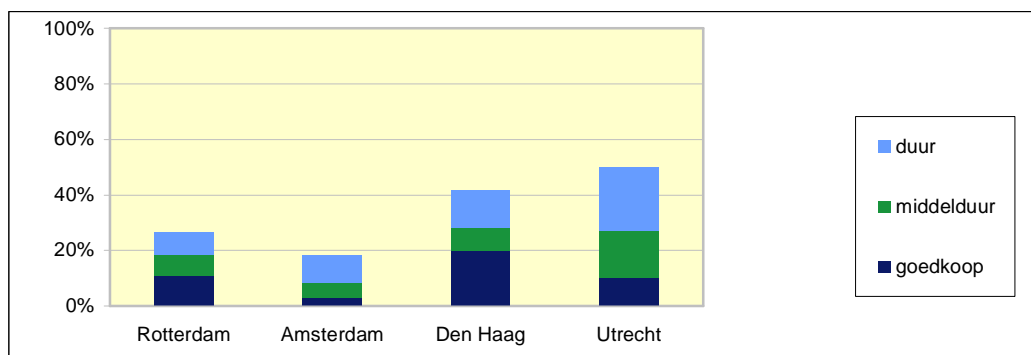

Bron: Woningbehoefte Onderzoek (WBO) 2002, Ministerie van VROM

Het aandeel goedkope huurwoningen is in Amsterdam het hoogst, en het laagst in Utrecht. In Rotterdam is dit aandeel in de woningvoorraad gedaald van 55 procent in 1998 naar 42 procent in 2002. Ook kent Rotterdam een relatief hoog aandeel goedkope koopwoningen. Alleen in Den Haag is dit aandeel hoger. In totaal behoort 52 procent van de Rotterdamse woningvoorraad tot het goedkope segment; dit is vergelijkbaar met Amsterdam en Den Haag. In Utrecht is het goedkope segment klein (37 procent) ten opzichte van de andere G4-steden, en ongeveer gelijk aan het Nederlands gemiddelde van 35 procent. Ten opzichte van 1998 is in 2002 het aandeel goedkope huurwoningen gedaald in de vier grote steden.

³ In 2002 luiden de hier gehanteerde klassengrenzen volgens de landelijk geldende normen als volgt. Goedkope huur is tot € 358, middelduur van € 358 t/m € 479, en duur is meer dan € 479.

Figuur 2-16 Aandeel koopwoningen naar prijsklasse⁴

Bron: Woningbehoefte Onderzoek (WBO) 2002, Ministerie van VROM

Het aandeel goedkope koopwoningen is in Rotterdam in die zelfde periode (1998 – 2002) nauwelijks veranderd. In de andere grote steden was sprake van een toename van dit soort woningen. Na 2002 zijn er in Rotterdam veel (goedkope) huurwoningen verkocht aan particulieren zodat dat (goedkope) koopwoningen zijn geworden.

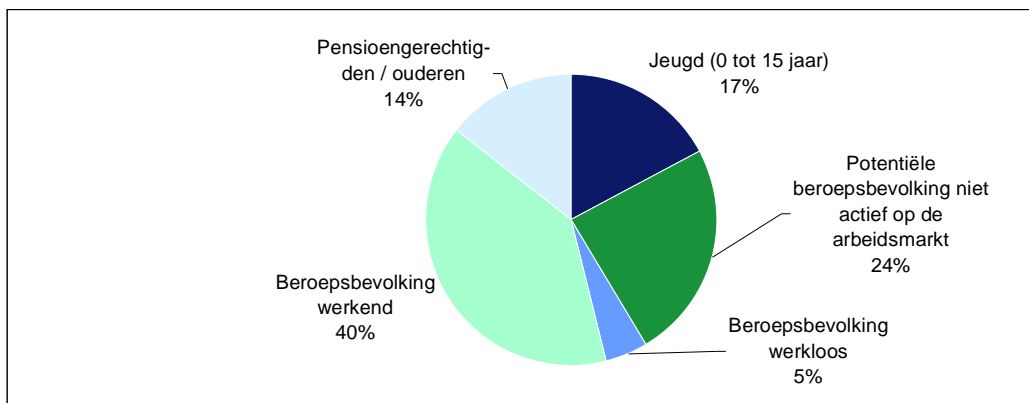
2.4 Werken in Rotterdam

Wat doen al die Rotterdammers? Een deel zit op school, een deel is met pensioen en een deel werkt of is werkloos. Hoe ziet de beroepsbevolking er uit en waar werkt de Rotterdammer zoal? Van de Rotterdammers van 15 tot 65 jaar behoorde in 2003 64 procent tot de beroepsbevolking. Dit percentage heet ook wel de bruto participatiegraad. In de andere grote steden is dit percentage zo'n 70 procent.

Van deze Rotterdamse beroepsbevolking was in 2004 11 procent werkloos. In Amsterdam was dit 8 procent, en in Den Haag en Utrecht 6 procent. Het aandeel werklozen ligt onder de vrouwelijke beroepsbevolking wat hoger dan onder de mannelijke.

⁴ In 2002 luiden de hier gehanteerde klassengrenzen volgens de landelijk geldende normen als volgt. Goedkoop zijn woningen tot € 150.200, middelduur is van € 150.200 t/m € 214.500, en duur is meer dan € 214.500.

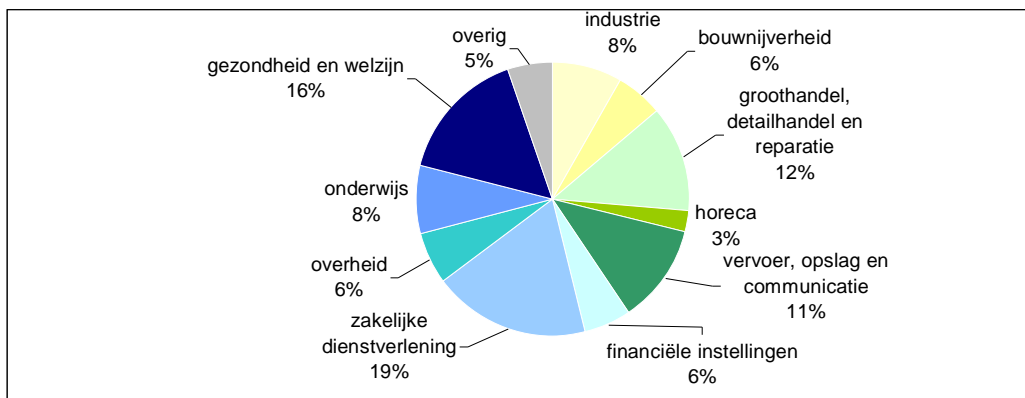
Figuur 2-17 Bevolking naar activiteit

Bron: Enquête BeroepsBevolking 2004, CBS, en GBA, bewerking COS

Bovenstaand figuur laat de opbouw van de totale bevolking in 2004 zien: 61 procent van de totale bevolking is niet actief op de arbeidsmarkt. Een deel van hen is nog te jong (17 procent), een ander deel is ouder dan 65 (14 procent), een klein deel is werkloos (5 procent) en een deel behoort niet tot de beroepsbevolking maar wel tot de potentiële beroepsbevolking. Tot deze laatste groep behoren bijvoorbeeld studerende en huismannen/-vrouwen.

Figuur 2-18 Werkgelegenheid naar sector

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2005

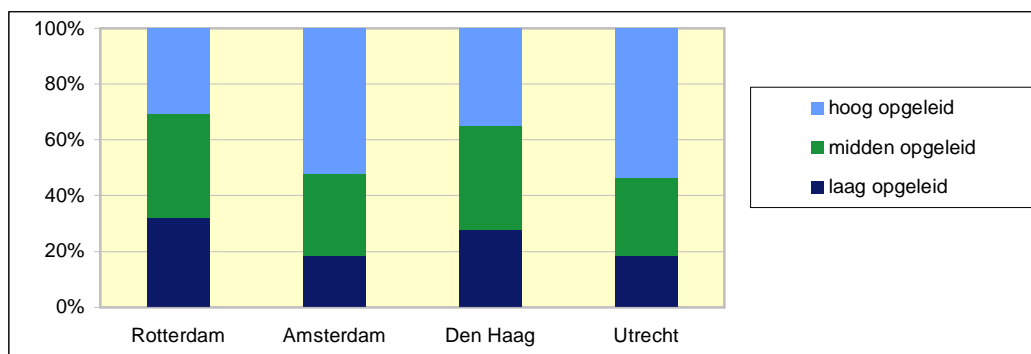
Eenvijfde van de werkgelegenheid in Rotterdam vindt plaats in de zakelijke dienstverlening. De (semi-) overheidsinstellingen voorzien in 30 procent van de werkgelegenheid.

De werkgelegenheid wordt vooral geboden door de 2 procent bedrijven met meer dan 100 werkzame personen: deze zorgen voor de helft van de werkgelegenheid. Het grootste deel van de bedrijven hoort tot het kleinbedrijf⁵ (81 procent). Deze bedrijven zorgen voor 15 procent van de werkgelegenheid.

⁵ Bedrijfsvestigingen die hiertoe behoren zijn gedefinieerd als bedrijven waar minder dan 10 personen werkzaam zijn.

In het beleidsveld 'Economie en haven' (hoofdstuk 6) wordt nader ingegaan op de werkgelegenheid binnen de stad.

Figuur 2-19 Opleidingsniveau van de beroepsbevolking

Bron: Enquête BeroepsBevolking 2003, CBS, bewerking COS

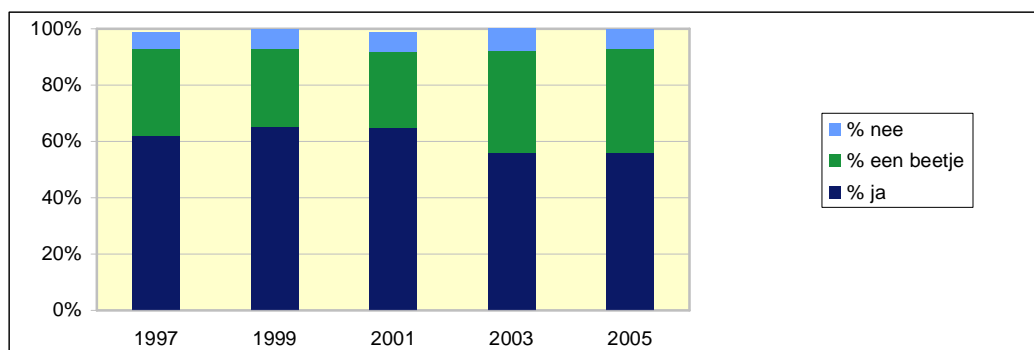
Het aandeel laagopgeleiden in de beroepsbevolking is in Rotterdam (32 procent) hoger dan in de andere drie grote steden, en het aandeel hoogopgeleiden (30 procent) lager. Vooral met Amsterdam en Utrecht zijn de verschillen groot.

De hogere werkloosheid in Rotterdam hangt samen met een hoger percentage mensen in de beroepsbevolking die niet beschikken over een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt (32 procent). Een startkwalificatie betekent dat iemand beschikt over een opleiding op mbo-niveau of hoger, of een opleiding in het voortgezet onderwijs op havo- of vwo-niveau volgt. Binnen de Haagse beroepsbevolking, die nog het meest op de Rotterdamse lijkt, bedraagt het percentage mensen zonder een startkwalificatie 27 procent. In Amsterdam en Utrecht heeft 18 procent van de beroepsbevolking geen startkwalificatie.

2.5 Meningen over Rotterdam

Behalve allerlei feiten is ook de mening van de Rotterdammer over meer subjectieve zaken belangrijk om te weten. Dit wordt door middel van enquêtes onder de bevolking onderzocht.

Figuur 2-20 Trots op hun stad

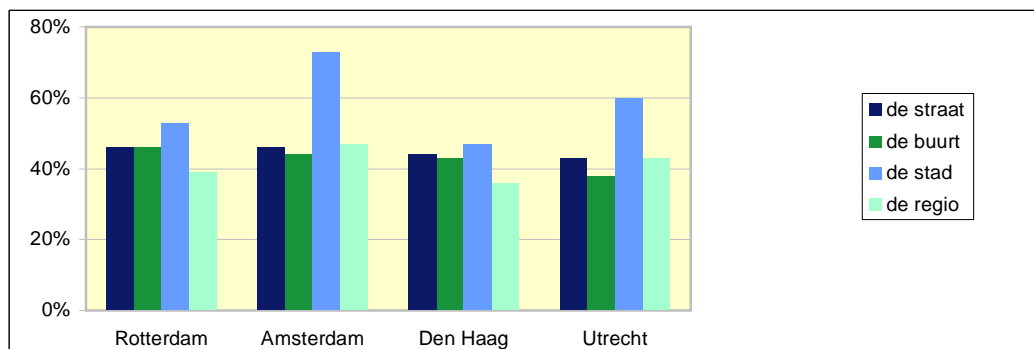
Bron: Vrijtijdsomnibus 1997-2003 en Omnibusenquête 2005, COS

Op de vraag of men trots is op Rotterdam, antwoordt 56 procent van de Rotterdammers met 'ja'. Een beetje trots is 37 procent, en 7 procent is niet trots op Rotterdam.

Na de forse afname van de trots die in 2003 werd gemeten, is de trots op Rotterdam nu niet meer verder gedaald, maar ook niet teruggekeerd naar het oude niveau.

In 2003 is deze vraag ook in de andere drie grote steden op een vergelijkbare manier in een enquête gesteld. Amsterdammers zijn iets trotser op hun stad dan Rotterdammers. In Den Haag is de bevolking aanmerkelijk minder trots op de eigen stad.

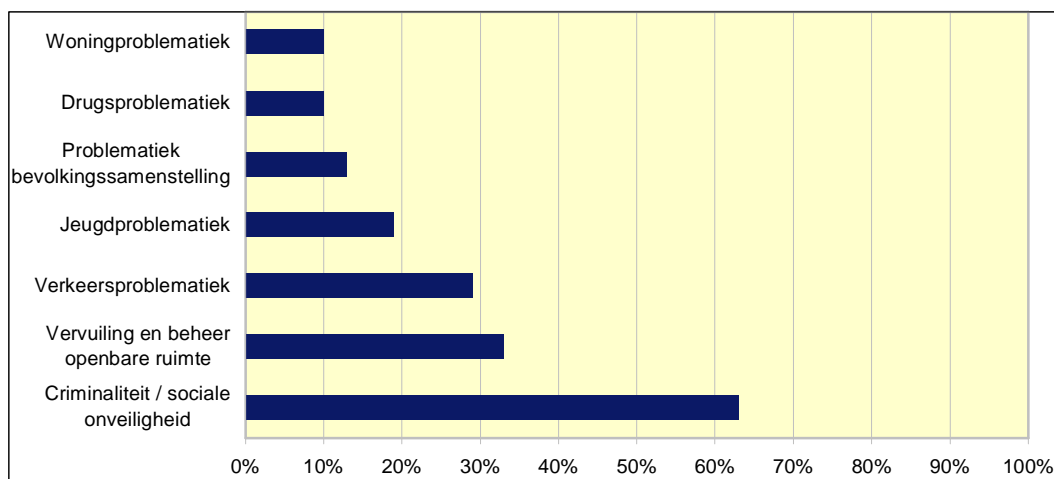
Figuur 2-21 Binding met de stad

Bron: G4-peiling 2003, COS

In Amsterdam is de binding met de stad het grootst. De Hagenaars hebben de minste binding met hun stad. De binding met de regio is voor de bewoners in de vier steden min of meer gelijk. Op buurt- en straatniveau valt op dat de Utrechtenaren iets minder binding hebben met de buurt.

Figuur 2-22 Belangrijkste problemen die met voorrang moeten worden aangepakt

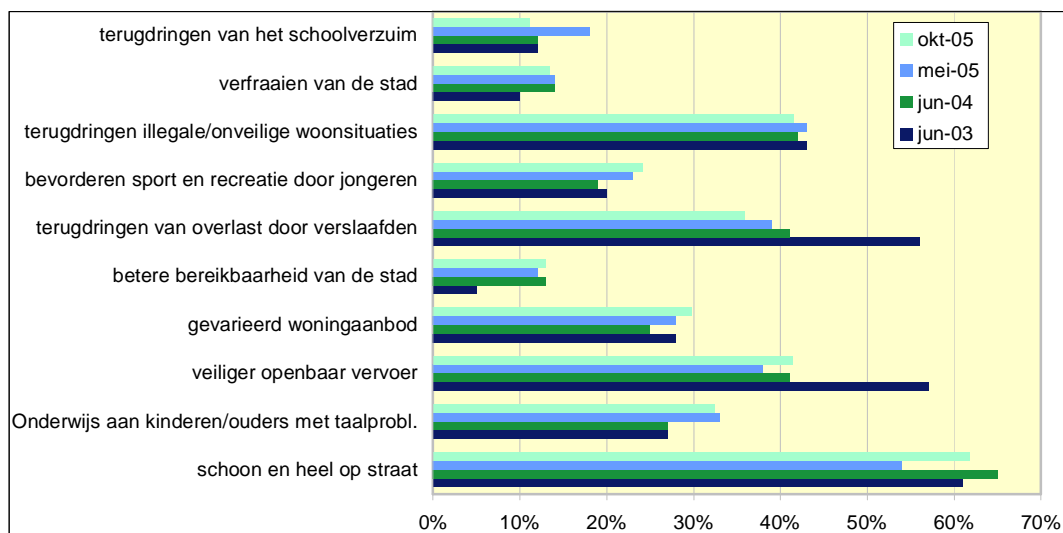

Bron: Omnibussenquête 2005, COS

De belangrijkste problemen in Rotterdam die met voorrang moeten worden aangepakt liggen volgens de Rotterdammers al sinds jaar en dag op het vlak van criminaliteit, sociale onveiligheid en drugsoverlast; in totaal noemde in de Omnibussenquête van 2005 68 procent iets op dat terrein. Daarna volgen vervuiling en beheer openbare ruimte (33 procent), verkeersproblematiek (29 procent), jeugdproblematiek (19 procent) en problemen met betrekking tot de bevolking c.q. de bevolkingssamenstelling (13 procent).

In 2003 bleek het aandeel bewoners dat openbare orde en veiligheid bij de belangrijkste problemen noemde in de andere drie grote steden aanzienlijk lager dan in Rotterdam, al was dit ook hier telkens weer het meest genoemde probleem. Verder bleek toen in Amsterdam volkshuisvesting meer dan elders een probleem, en in Utrecht en Den Haag verkeer en vervoer.

Figuur 2-23 Onderwerpen waaraan het bestuur moet werken om de stad te verbeteren

Bron: Belevingsmonitor, COS

Het belangrijkste onderwerp waar het gemeentebestuur aan moet werken om de stad te verbeteren zou volgens de Rotterdammers 'schoon en heel op straat' moeten zijn. De afgelopen twee jaar was dit desgevraagd iedere keer het meest genoemde onderwerp. Daarna volgen veiliger openbaar vervoer, het terugdringen van illegale en onveilige woonsituaties en het terugdringen van overlast door verslaafden.

Hoofdpunten Kerncijfers Rotterdam:

- In tegenstelling tot de rest van Nederland vergroent en ontgrijst Rotterdam: er komen iets meer jongeren, en minder 65-plussers.
- Het percentage allochtonen in de stad neemt nog steeds toe.
- Rotterdam kent selectieve migratie: jong, alleen, allochtoon en relatief arm vestigen zich hier terwijl oud(er), samenwonend, autochtoon en rijk(er) de stad verlaten.
- Het migratiesaldo met het buitenland daalt sinds 2000. In 2004 was het nog minder dan de helft van 2003.
- Het buitenlands migratiesaldo, samengevoegd met het saldo van migratie met herkomst en bestemming onbekend is in 2004 voor het eerst negatief.
- De Rotterdamse bevolking is ten opzichte van de andere grote steden relatief laag opgeleid en heeft een relatief laag inkomen. Ook de participatiegraad van de Rotterdamse beroepsbevolking is laag.
- Al jaren is veruit het grootste probleem in de stad volgens de Rotterdammers de openbare orde en veiligheid; veel meer dan in de andere drie grote steden.

3 Bestuurlijke zaken

Het beleidsveld 'Bestuurlijke zaken' gaat vooral over de werkwijze van de gemeentelijke overheid. Algemene doelen zijn:

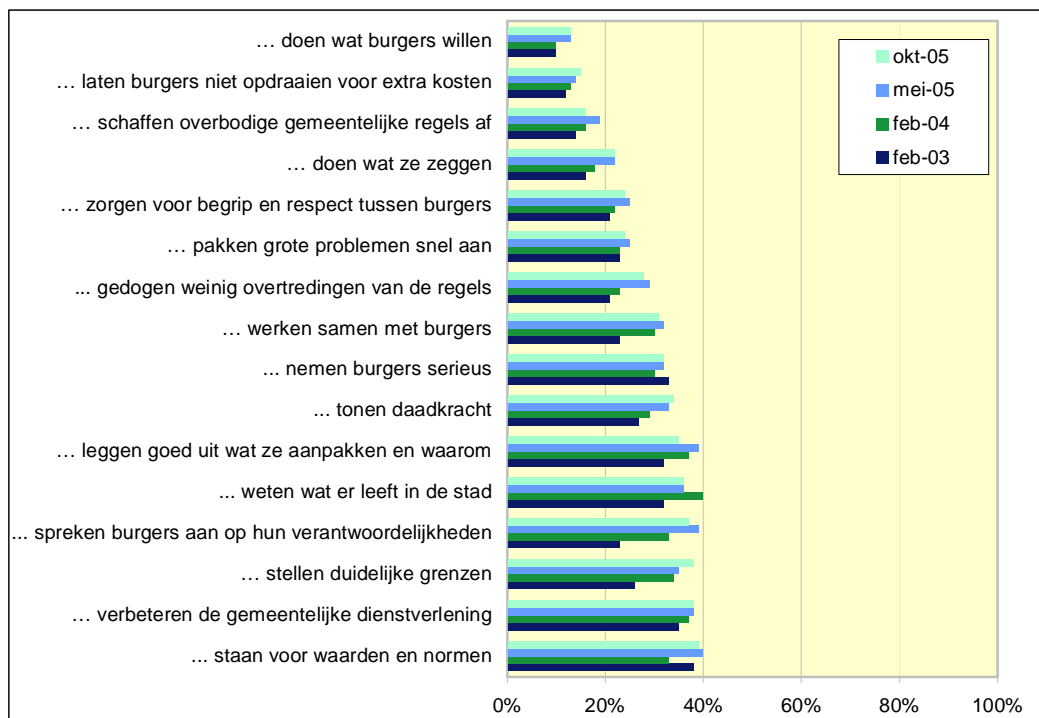
- een dienstbare overheid die aantoonbare resultaten boekt;
- een open gemeentebestuur en een responsieve ambtelijke organisatie die de bewoners nadrukkelijk betreft bij de vorming en uitvoering van beleid;
- een integraal bestuur waarin beleidsplannen en middelen op elkaar aansluiten.

Belangrijke componenten hierbij zijn dienstverlening aan - en communicatie met de burger. De hieronder beschreven indicatoren hebben daar direct of indirect betrekking op.

3.1 Meninge n over de gemeente

Wat vindt de Rotterdammer van de gemeentelijke overheid? In de afgelopen jaren is er meer aandacht voor de mening van de burger over het gemeentebestuur. Dit uit zich onder andere in een *Belevingsmonitor* die het gemeentebestuur sinds begin 2003 diverse malen per jaar laat uitvoeren. Hierin wordt het oordeel van de burger over de aanpak van problemen gemeten, evenals het imago van het bestuur en de mate waarin veranderingen worden opgemerkt. In deze paragraaf wordt een aantal resultaten weergegeven.

Figuur 3-1 Oordeel over huidig gemeentebestuur: percentage eens met de stelling

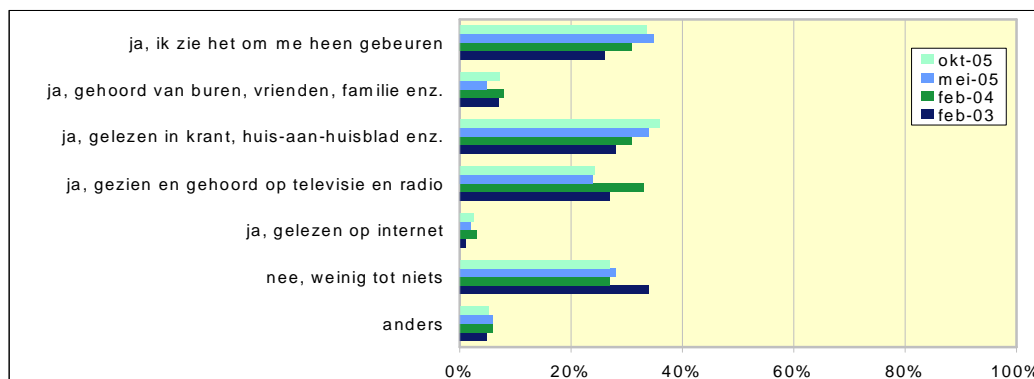

Bron: Belevingsmonitor, COS

De burger heeft nu negen keer haar oordeel over het huidige gemeentebestuur kunnen uitspreken; laatstelijk in oktober 2005. Ten opzichte van de eerste meting is het imago van het gemeentebestuur verbeterd (zie figuur 3-1). Het best scoort het gemeentebestuur op de aspecten 'staan voor waarden en normen' en 'goed uitleggen wat ze aanpakken en waarom'. Ook het aanspreken van burgers op hun verantwoordelijkheden en het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening scoren relatief hoog. Slechts enkele imagoaspecten worden door het grootste deel van de Rotterdammers *niet* van toepassing geacht op het gemeentebestuur: het 'burgers niet laten opdraaien voor extra kosten' en het 'grote problemen snel aanpakken'. Over de stelling dat het gemeentebestuur doet wat burgers willen, heeft ongeveer de helft geen mening; de andere helft is het grotendeels niet eens met de stelling.

In 2003 bleek uit de *G4-peiling* dat het gemeentebestuur van Rotterdam op vrijwel alle imagoaspecten hoger scoorde dan de gemeentebesturen van de andere drie grote steden. Bij de meeste aspecten was het verschil met de andere steden erg groot. Uitzonderingen hierop zijn: het tonen van daadkracht, aanspreken van burgers op hun verantwoordelijkheden en de burgers niet laten opdraaien voor extra kosten. Op deze aspecten scoorde Rotterdam ongeveer even hoog als de overige drie grote steden.

Figuur 3-2 Bekendheid acties gemeentebestuur

Bron: Belevingsmonitor, COS

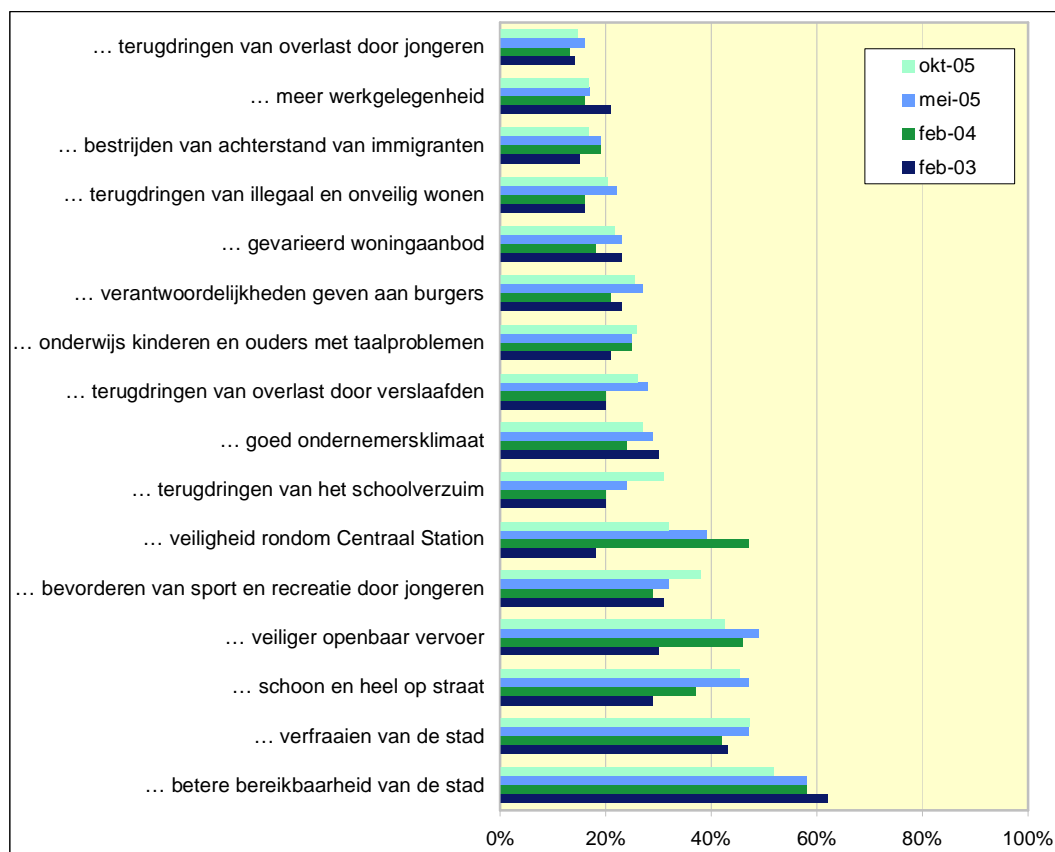
Inmiddels merken twee van de drie Rotterdammers iets van de acties van het gemeentebestuur om de stad te verbeteren, en inmiddels ziet ruim eenderde de acties van het gemeentebestuur ook om zich heen gebeuren. De burgers die de acties van het gemeentebestuur merken, vernemen dit vooral via kranten, huis-aan-huisbladen, televisie en radio, en maar weinig van andere burgers.

Bij een kwart van de Rotterdammers is de kans groot dat ze een uitnodiging om te praten met het gemeentebestuur over de problemen van Rotterdam en mogelijke oplossingen zouden aanvaarden. Sinds begin 2003 (31 procent) is deze bereidheid afgenomen.

Een ander medium om te communiceren met het gemeentebestuur is internet. Onder de titel *Stadsdebat* vonden in 2004 25 debatten op internet plaats; onder meer over hoofddoekjes, vestigingsbeleid, bereikbaarheid, de begroting en huisvesting voor jongeren. Het aantal discus-

siebijdragen van deelnemers was aanzienlijk: totaal 3.500 berichten, tegenover 1.800 in 2003.

Figuur 3-3 Waardering aanpak van het gemeentebestuur (percentage dat ... voldoende of goed vindt)

Bron: Belevingsmonitor, COS

Voor de meeste thema's krijgt het gemeentebestuur inmiddels wat meer waardering dan in de afgelopen twee jaren.

De meeste waardering krijgt het gemeentebestuur al van het begin af aan voor de aanpak van de bereikbaarheid van de stad. Meer dan de helft van de Rotterdammers beoordeelt deze aanpak als voldoende of goed. De aanpak van de veiligheid rondom Centraal Station heeft onder de burgers meer waardering geogst: begin 2003 vond 18 procent van de burgers het een voldoende of goede aanpak, en inmiddels is dit 39 procent. Een jaar eerder was de waardering hiervoor overigens nóg hoger. Ook over de aanpak van de veiligheid in het openbaar vervoer en over de aanpak van 'schoon en heel' heeft een flink toegenomen aantal Rotterdammers een positief oordeel: bijna de helft is hier inmiddels tevreden over.

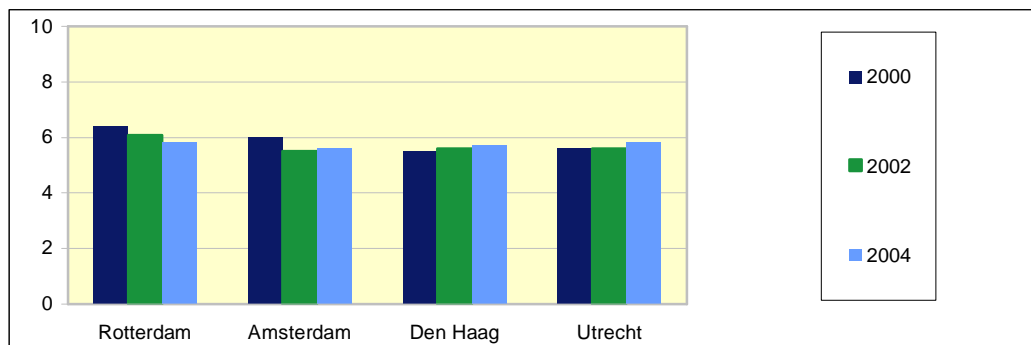
Weinig positief zijn de Rotterdammers daarentegen over de aanpak van de jongerenoverlast, de werkgelegenheid, de achterstand van immigranten, het terugdringen van illegaal en onveilig wonen en een meer gevarieerd woningaanbod.

In 2003 is naar aanleiding van de Rotterdamse Emancipatiemonitor de bevolking gevraagd

naar opvattingen van de invloed van vrouwen op besluitvorming.⁶ Vrouwen geven vaker te kennen dat zij vinden dat vrouwen in het algemeen te weinig invloed hebben op de besluitvorming over belangrijke onderwerpen: 36 procent van de vrouwen ten opzichte van 24 procent van de mannen. Allochtone -, oudere - en laagopgeleide vrouwen hebben vaker deze mening.

3.2 Oordeel ondernemers

Figuur 3-4 Oordeel ondernemers over gemeentelijke dienstverlening: rapportcijfers

Bron: Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat, Ministerie van Economische Zaken

De Rotterdamse gemeentelijke dienstverlening kreeg begin 2000 in de *Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat* nog duidelijk hogere rapportcijfers van de ondernemers dan die van de overige drie grote steden. Sindsdien zijn de Rotterdamse ondernemers minder positief geworden, en verschilt het Rotterdamse rapportcijfer (5,8) niet meer van dat van Den Haag en Utrecht.

3.3 Prestaties gemeente

Voor de *Staat van Rotterdam* zijn de prestaties die de gemeente levert in de dienstverlening naar de bewoners van belang. In het Burgerjaarverslag is veel informatie over de behandeling van klachten en bezwaarschriften bij de gemeente Rotterdam samengebracht. Hieronder wordt een aantal kerncijfers uit het *Burgerjaarverslag 2004* weergegeven.

Klaagschriften in 2004

- Het aantal geregistreerde klaagschriften is ten opzichte van 2002 met 16 procent gestegen: 2.830 klachten geregistreerd bij diensten. Het aantal bij deelgemeenten is sinds 2002 toegenomen van 54 tot 87.
- Het aantal informele klachten bij diensten is toegenomen van 87.500 in 2002 tot 109.500 in 2004. De deelgemeenten registreren deze klachten sinds 2004. Het aantal klachten bij de deelgemeenten bedraagt 1.493.
- De klachten betreffen met name de vuilnisophaal (40 procent), kapot straatmeubilair,

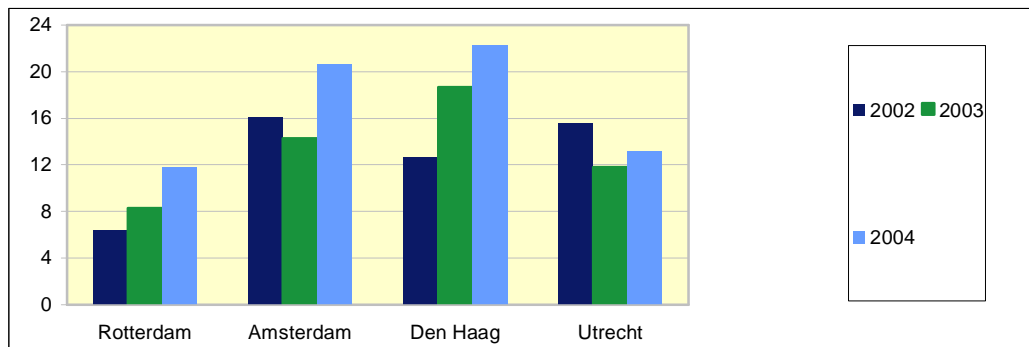
⁶ Bron: Vrijetijdsomnibus 2003, COS

- stoeptegels, etc. (23 procent) en het openbaar vervoer (22 procent).
- De norm voor de termijn waarin een klachtafhandeling moet plaatsvinden is dat 90 procent binnen vier weken wordt afgehandeld. De norm voor door de diensten behandelde formele klachten wordt niet gehaald. In 2004 werd 74 procent binnen vier weken afgehandeld, in 2003 was dit 65 procent en in 2002 80 procent. Er is dus sprake van een verbetering ten opzichte van 2003, maar niet ten opzichte van 2002. Voor de afhandeling van informele klachten halen de diensten de norm wél. De deelgemeenten voldoen niet aan de norm voor zowel de formele als informele klachten. Bij beiden geldt dat in 2004 bijna 60 procent van de klachten binnen vier weken is behandeld.

Bezwaarschriften in 2004

- In 2004 zijn 6.735 bezwaarschriften afgehandeld op stedelijk niveau (exclusief deelgemeenten). Dit is een stijging van 22 procent ten opzichte van 2003.
- Bij 20 procent resulteerde de behandeling van het bezwaarschrift in een voor de burger positief resultaat (gegrond, gedeeltelijk gegrond en ingetrokken, maar zou gegrond zijn geweest). Dit is een daling van eenderde ten opzichte van de voorgaande jaren.
- Afhandelingstijd: 36 procent is volgens de norm binnen 98 dagen afgehandeld, dat was in 1999 nog 26 procent. De laatste jaren wordt steeds in circa 36 procent de norm gehaald.
- Bijstandsbezwaarschriften (dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid): op iedere 100 bijstandsgerechtigden werden er in 2004 11,8 bezwaarschriften ingediend; dat is flink hoger dan in 2003 (8,3 procent) en 2002 (6,4 procent), maar nog steeds lager dan in de andere grote steden (zie figuur 3-5).

Figuur 3-5 Bijstandsbezwaarschriften als aantal per 100 bijstandsgerechtigden

Bron: Burgerjaarverslag 2004

Overige

- Meldingen buitenruimte: in 2004 zijn er 86.000 meldingen gedaan bij de Klachtentelefoon buitenruimte. Dit is een toename met bijna 8.000 meldingen ten opzichte van 2003. In 2002 waren er slechts iets minder meldingen dan in 2003.
- Ombudsman: evenals in 2003 zijn er in 2004 2.800 burgercontacten met de Ombudsman geweest. Hierbij is 828 keer een klacht aan de orde gekomen. Het aantal klachten is licht toegenomen ten opzichte van 2003. Een kwart van de klachten (25 procent) is gegrond verklaard, en 40 procent van de klachten had via bemiddeling een positief effect voor de burger. Het aandeel dat via bemiddeling een positief effect voor de burger heeft, is gedaald met 3 procentpunten ten opzichte van 2003, maar is met 10 procentpunt verschil nog

steeds hoger dan in 2002.

Hoofdpunten Bestuurlijke Zaken:

- Rotterdammers zeggen vaker iets te merken van de acties van het gemeentebestuur.
- De Rotterdammer heeft inmiddels meer waardering voor de aanpak van de veiligheid rondom het Centraal Station, van de veiligheid in het openbaar vervoer, van 'schoon en heel' en van het terugdringen van de overlast door verslaafden dan twee jaar geleden.
- Het percentage afhandelingen van formele klachten dat binnen de vereiste termijn (van 4 weken) wordt afgehandeld, is in 2004 toegenomen tot 74 procent. Voor de afhandeling van informele klachten halen de diensten de norm wél. De deelgemeenten halen in beide gevallen de norm niet.
- Slechts 36 procent van de bijstandsbezwaarschriften wordt binnen de norm van 98 dagen afgehandeld.

4 Veiligheid

Veiligheid is de eerste prioriteit van dit college. Het algemene doel van deze prioriteit is:

- een veiliger Rotterdam, zowel subjectief als objectief.

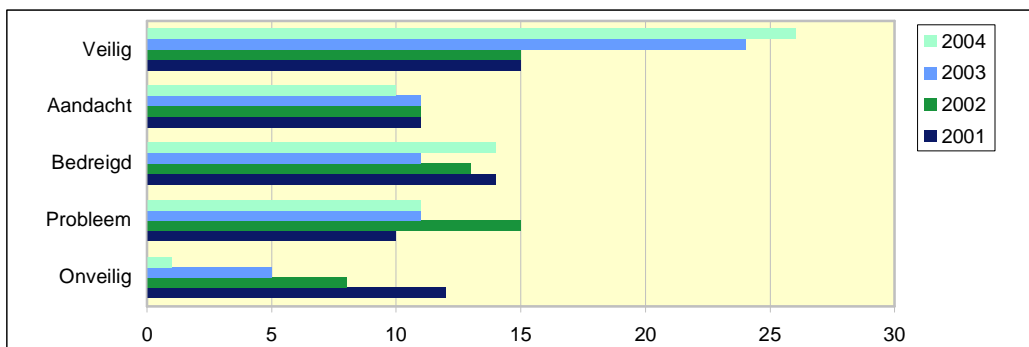
Centrale thema's van het beleidsveld Veiligheid zijn wijkveiligheid, jeugd, geweld en drugs. Maar ook toezicht en 'schoon en heel' zijn belangrijk, alsmede de intensivering op het terrein van fysieke veiligheid en crisisbeheersing. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de resultaten uit de meting van veiligheid: de Veiligheidsindex. Verder komt de veiligheid in het openbaar vervoer aan de orde.

4.1 De Veiligheidsindex

De collegedoelstelling (geen onveilige wijken meer in 2006) komt in zicht.

Jaarlijks meet de gemeente Rotterdam de veiligheidssituatie in de stad. Alle 62 wijken in de stad krijgen een cijfer, variërend van 1 tot 10. Dit cijfer is een samenvoeging van de gegevens van politie en gemeentelijke diensten en de mening van in totaal 13.000 Rotterdammers over de veiligheid in hun wijk. Het gaat dan om zaken als diefstal, drugsoverlast, geweld, inbraken, overlast, vandalisme, 'schoon en heel' en verkeer. De index deelt wijken en deelgemeenten in vijf categorieën in: onveilig, probleem, bedreigd, aandacht en veilig.

Figuur 4-1 Aantal buurten volgens de Veiligheidsindex ingedeeld naar groepen

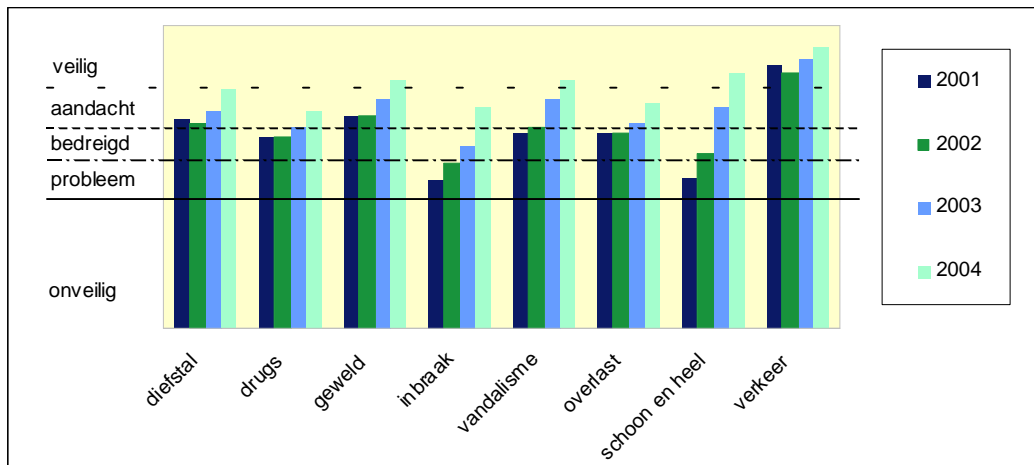
Bron: Rapportage Veiligheidsindex 2005, Programmabureau Veilig

De positieve ontwikkeling van de Veiligheidsindex van 2003 zette ook in 2004 door. De Rotterdamse Veiligheidsindex steeg van 6,2 in 2003 naar 6,6 in 2004. Net als in de voorgaande meting is er sprake van een forse stijging.

Van de 62 Rotterdamse wijken scoorden er 28 significant hoger, en 34 wijken hadden in 2004 een vrijwel gelijke score als in 2003. Geen enkele wijk scoorde significant slechter dan in 2003. In alle onveilige wijken is de score op de Veiligheidsindex verbeterd ten opzichte van 2001. Behalve in het Oude Westen is in alle onveilige wijken uit 2001 de index zodanig verbeterd dat deze wijken niet langer onveilig zijn. In het Oude Westen is wél een verbetering zichtbaar: de Veiligheidsindex steeg van 2,2 naar 2,7. De veiligheid in de wijken Cool/Nieuwe Werk/Dijkzigt, Stadsdriehoek/C.S.-Kwartier, Hillesluis, Tarwewijk en Zuidplein is zodanig verbeterd, dat ze in 2004 niet langer onveilig waren. De wijken het Oude Noorden, Spangen, Middelland en Tus-

sendijken behoorden al eerder niet meer tot de categorie onveilig.

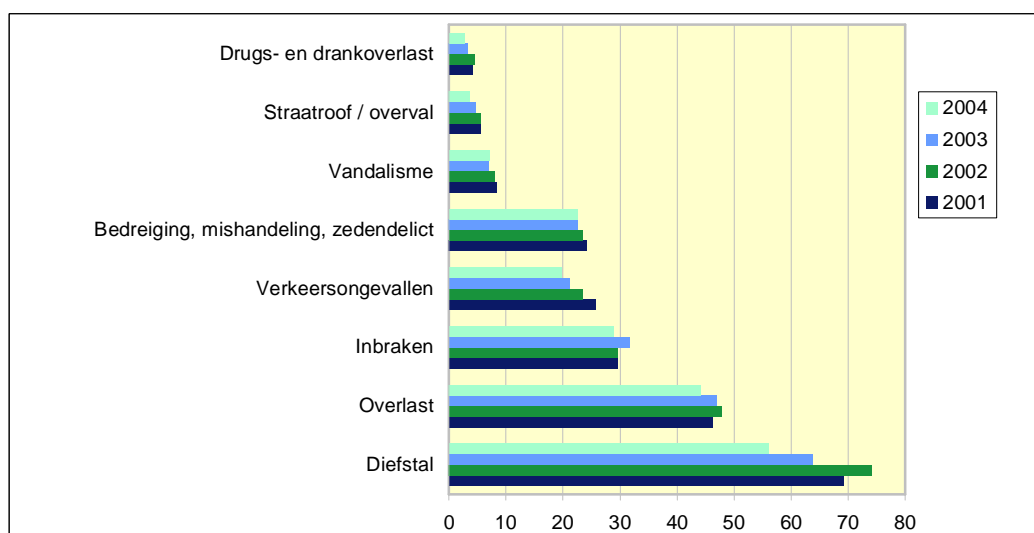
Figuur 4-2 Veiligheidsindex: categorie-indeling naar element voor Rotterdam

Bron: Rapportage Veiligheidsindex 2005, Programmabureau Veilig

In het afgelopen jaar is op alle elementen uit de Veiligheidsindex een verbetering zichtbaar. De sterkste verbetering doet zich voor op het gebied inbraak. Uit bovenstaande figuur komt naar voren dat Rotterdam veilig scoort op de elementen geweld, vandalisme, schoon en heel en verkeer. Van de acht onderscheiden elementen scoort 'drugs' het slechtst. Voor de hele stad valt de score inmiddels in de categorie 'aandacht', de op één na veiligste categorie.

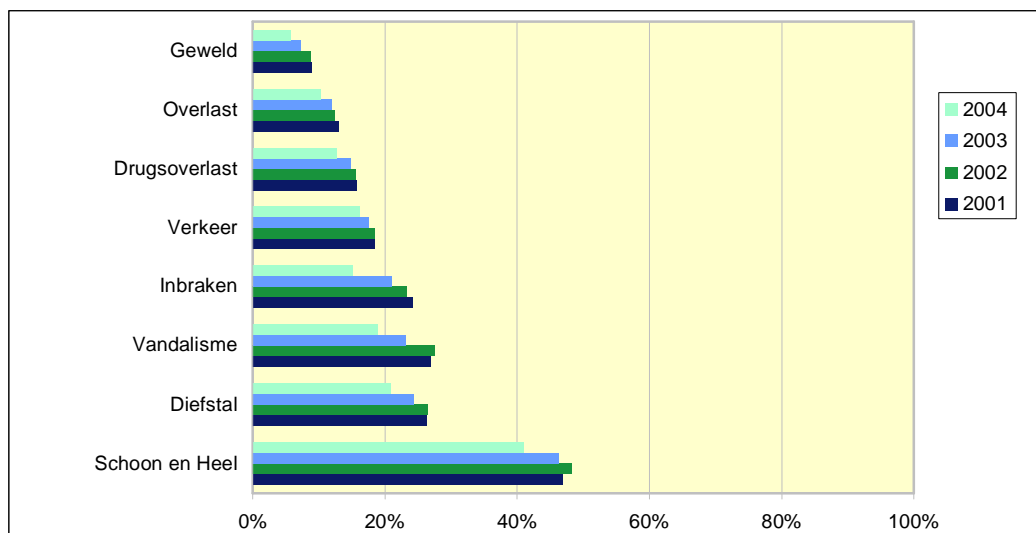
Figuur 4-3 Aantal aangiften/meldingen per 1.000 inwoners (inbraken: per 1.000 woningen)

Bron: Politie Rotterdam-Rijnmond, bewerking Programmabureau Veilig

Het aantal aangiften en meldingen (per 1.000 inwoners) is in 2004 in bijna alle categorieën afgenomen; alleen het aantal meldingen van vandalisme nam iets toe. Vooral het aantal aangiften van diefstal nam fors af: van 63,7 naar 55,9 per 1.000 inwoners. Ten opzichte van 2001 nam het aantal aangiften en meldingen in alle categorieën af.

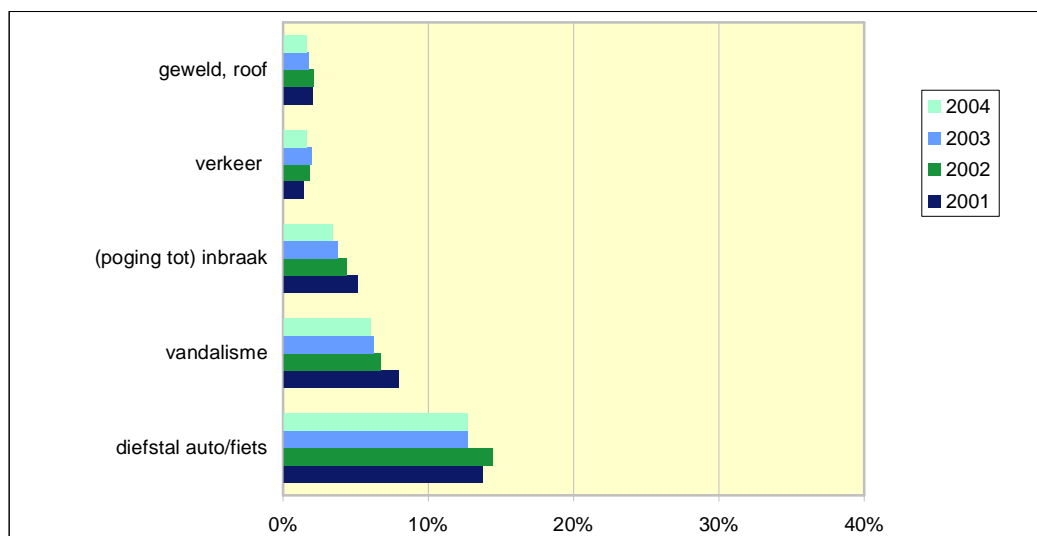
Figuur 4-4 **Percentage van de bevolking dat vindt dat probleem vaak voorkomt in de eigen buurt**

Bron: Rapportage Veiligheidsindex 2005, Programmabureau Veilig

In de Veiligheidsenquêtes van Programmabureau Veilig wordt de Rotterdammers buurtproblemen op acht gebieden van veiligheid voorgelegd. Van al deze soorten buurtproblemen vonden in 2004 minder Rotterdammers dat ze vaak in de eigen buurt voorkomen, dan bij de meting in 2003. Ook in 2003 was over de hele linie al sprake van een verbetering. Het meest genoemde buurtprobleem betreft 'schoon en heel'.

Figuur 4-5 **Percentage van de bevolking dat zegt slachtoffer te zijn geweest in de eigen buurt**

Bron: Rapportage Veiligheidsindex 2005, Programmabureau Veilig

Het percentage bewoners dat slachtoffer zegt te zijn geweest van diverse soorten misdrijven in de eigen buurt is in 2004 ongeveer stabiel gebleven ten opzichte van 2003. Ten opzichte van 2001 is in de categorieën vandalisme en inbraak sprake van een verbetering.

In de Rotterdamse Emancipatiemonitor, gebaseerd op cijfers over 2001 en 2002, komt naar voren dat vrouwen vaker slachtoffer zijn van beroving met of zonder geweld dan mannen. Mannen zijn daarentegen vaker slachtoffer van dreiging met geweld. Meer vrouwen dan mannen voelen zich onveilig in het algemeen én in de eigen buurt. Ook geven zij vaker dan mannen aan dat deze onveiligheidsgevoelens worden veroorzaakt door slecht verlichte donkere plekken en door plekken waarover het gerucht gaat dat ze onveilig zijn.

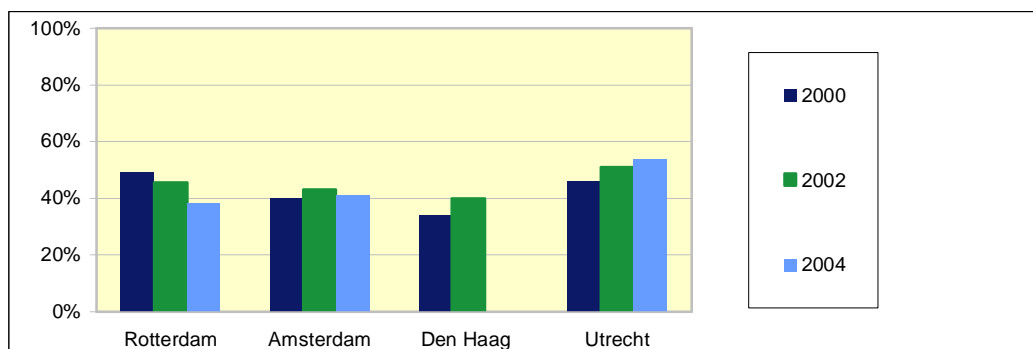
Uit de 'Stedelijke monitor veilig Ondernemen' blijkt dat ruim tweederde van de ondernemers geen verschil ziet tussen de veiligheidssituatie in 2005 en die in 2004. Ruim 10 procent is van mening dat de situatie verbeterd is, en een even groot deel vindt dat de situatie is verslechterd.

4.2 Veiligheid: een vergelijking met de G4

De veiligheid van Rotterdam kan door middel van de monitor Grote Stedenbeleid vergeleken worden met de andere drie grote steden voor wat betreft onveiligheidsgevoelens. Vergelijkingen op andere onderdelen zijn moeilijk te maken doordat de wijze van registratie niet overal gelijk is.

De onveiligheidsgevoelens van de bevolking in de vier grote steden kunnen dankzij de metingen in de *Enquête Leefbaarheid en Veiligheid* en de *Veiligheidsmonitor* met elkaar worden vergeleken.

Figuur 4-6 Onveiligheidsgevoelens in het algemeen

Bron: Veiligheidsmonitor (Rotterdam) en Enquête Leefbaarheid en Veiligheid (Amsterdam, Den Haag en Utrecht)

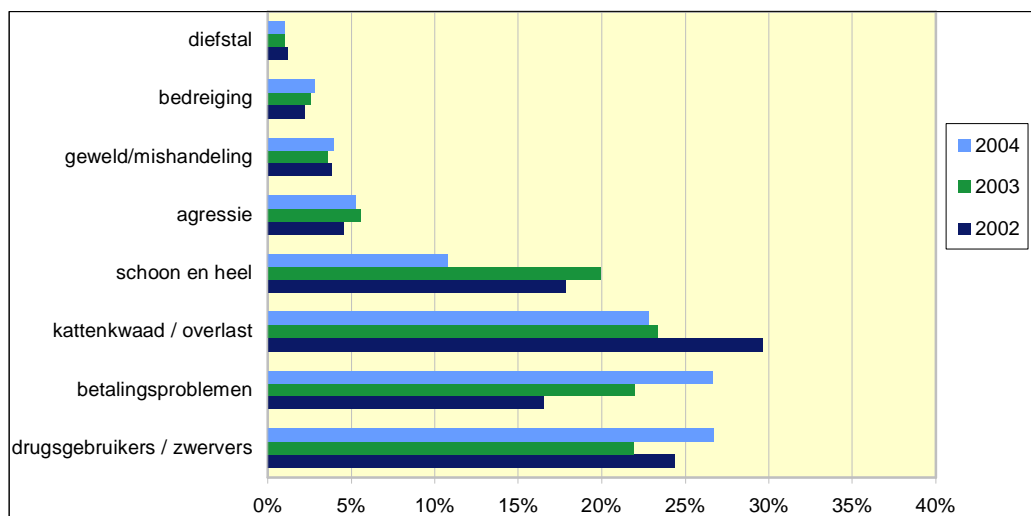
In Rotterdam voelde in 2004 39 procent zich in het algemeen wel eens onveilig. Daarmee scoort Rotterdam beter dan de andere drie grote steden: in Utrecht was dat namelijk 54 procent, in Amsterdam 41 procent en in Den Haag (in 2002) 40 procent. Bovendien is de trend in Rotterdam positief: in 2002 voelde nog 45 procent zich in het algemeen wel eens onveilig, en in 2000 49 procent. In Den Haag en Utrecht is de trend juist negatief. In Amsterdam is ook geen positieve trend waarneembaar.

Ook in de eigen buurt nemen de onveiligheidsgevoelens van de Rotterdammers af. In 2004 voelde 28 procent zich in de eigen buurt wel eens onveilig. In 2000 was dit 31 procent, en in 2000 36 procent. De trend in Rotterdam geeft een positief beeld. In Utrecht en Den Haag is dat niet zo. In Amsterdam is er sprake van verbetering sinds 2000.

4.3 Veiligheid in het openbaar vervoer

Het aantal incidenten in het openbaar vervoer nam af van 9.950 in 2003 tot 8.876 in 2004. In 2002 was dit nog 6.800. Het verschil tussen 2002 en 2003 wordt vooral veroorzaakt door de maatregelen ter verbetering van sociale veiligheid: het cameratoezicht, de instapcontrole door conducteurs op trams en toegangscontroles bij de metro. Hierdoor is er veel meer toezicht en controle dan voorheen én worden er incidenten opgemerkt en geregistreerd, waar dat voorheen niet gebeurde. De laatste paar jaar is hierdoor het aantal betalingsproblemen meer dan verdubbeld, en ook het aantal meldingen omtrent overlast door drugsgebruikers en zwervers nam toe en is sinds 2002 met 43 procent toegenomen.

Figuur 4-7 Incidenten openbaar vervoer als percentage van het totaal aantal

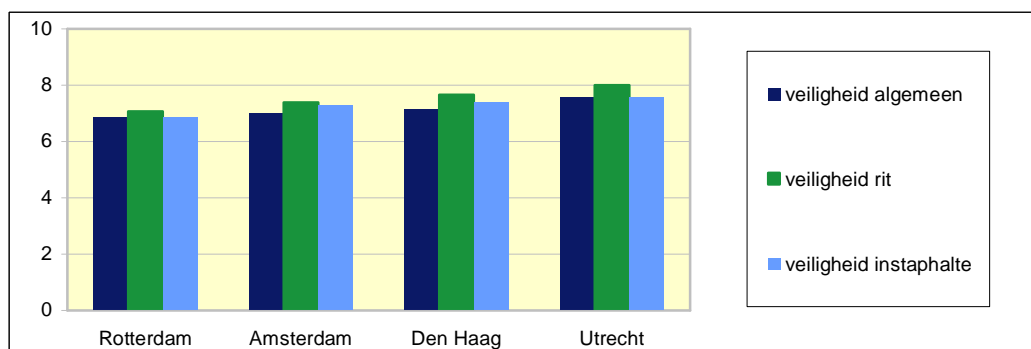

Bron: RET, bewerking COS

Betalingsproblemen, drugsgebruikers en zwervers en kattenkwaad/overlast vormen samen het grootste deel van de incidenten: 76 procent.

Geweldsincidenten, agressie-incidenten en diefstal vormen de ernstige vormen van de incidenten. Tezamen maakten zij in 2004, net als in 2003, 13 procent uit van het totaal. In 2002 was dit 12 procent.

Figuur 4-8 Rapportcijfers sociale veiligheid openbaar vervoer, 2004

Bron: Onderzoek Klantenbarometer / website Kennisplatform Verkeer en vervoer, bewerking COS

De Rotterdamse RET-reizigers gaven in 2004 een gemiddeld rapportcijfer voor de sociale veiligheid in het openbaar vervoer van 6,9¹. De veiligheid bij de instaphalte kreeg eveneens een 6,9, en de veiligheid tijdens de rit kreeg een 7,1. Daarmee scoort Rotterdam lager dan de an-

¹ Van de rapportcijfers bus, tram en metro zijn gemiddelden genomen. De cijfers betreffen alleen het stadsvervoer. Landelijk wordt gerapporteerd op het niveau van de stadsregio.

dere grote steden. In Amsterdam wordt de sociale veiligheid in het openbaar vervoer hoger gewaardeerd, in Den Haag nóg hoger, en in Utrecht het hoogst.

Door een wijziging in de onderzoeksopzet zijn de resultaten uit 2004 niet te vergelijken met die uit eerdere jaren.

Hoofdpunten Veiligheid:

- In 2004 is Rotterdam weer veiliger geworden, de Veiligheidsindex steeg van 6,2 in 2003 naar 6,6 in 2004.
- Het aantal onveilige wijken neemt af: in 2004 was er nog één.
- De veiligheid binnen het openbaar vervoer wordt strenger gehandhaafd. Dit uit zich in een daling van het aantal geconstateerde incidenten in het algemeen, en een toename van het aantal betalingsproblemen. Het aandeel ernstige vormen van incidenten is de laatste paar jaar ongeveer gelijk gebleven.
- De waardering van de sociale veiligheid in het openbaar vervoer is in Rotterdam slechter dan in de andere drie grote steden.

5 Gezondheid

De taken van de gemeente op het terrein van de volksgezondheid zijn vastgelegd in de Wet collectieve preventie volksgezondheid. In 2003 is een gewijzigde wet van kracht geworden. De nieuwe wet bevat enerzijds nauwkeurig omschreven basistaken, waarvoor de gemeentelijke beleidsvrijheid beperkt is; anderzijds opdracht tot het formuleren van lokaal gezondheidsbeleid.

Algemene doel op dit beleidsveld is het verbeteren van de gezondheidssituatie (lichamelijk, geestelijk en sociaal) van de Rotterdammers; dat betekent:

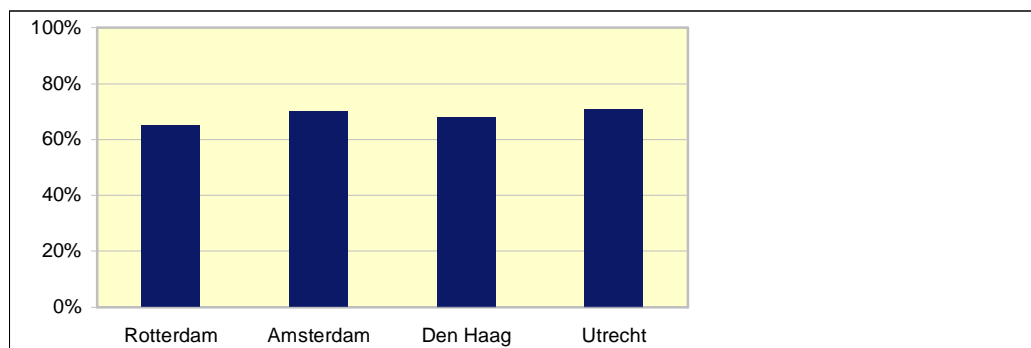
- constant houden of verminderen van sociaal-economische gezondheidsverschillen;
- tot stand brengen van oplossingen daar waar de reguliere zorg tekortschiet;
- bevorderen van een gezonde leefomgeving.

In de volgende paragrafen wordt het lichamelijk en geestelijk welbevinden van de bevolking met een aantal indicatoren in kaart gebracht. Zij betreffen met name de eerste doelstelling van dit beleidsveld. De tweede doelstelling is vooral een procesdoelstelling, en wordt niet gemeten met kwantitatieve indicatoren. Het bevorderen van een goede leefomgeving heeft een relatie met de beleidsvelden wijken en buitenruimte en fysieke infrastructuur. Deze doelstelling komt in de hoofdstukken die deze velden betreffen aan de orde.

5.1 De gezondheid van de bevolking

Uiteindelijk doel binnen dit beleidsveld is een zo gezond mogelijke bevolking van Rotterdam. Met de indicator 'ervaren gezondheid' wordt de gezondheid van de Rotterdamse bevolking vergeleken met die van de bevolking in de andere drie grote steden.

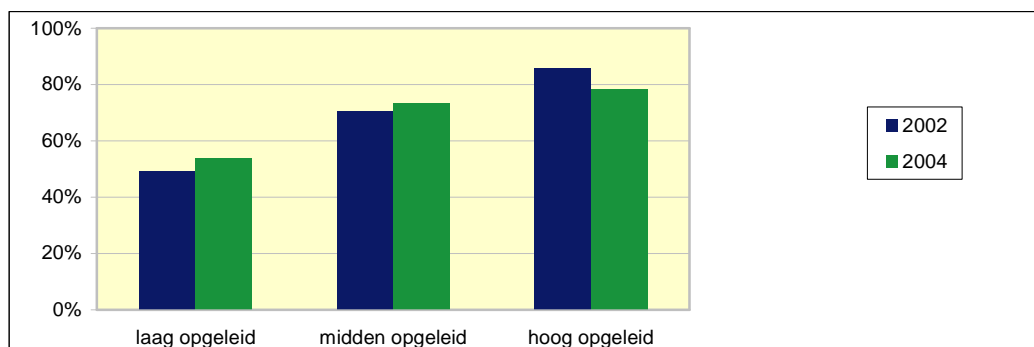
Figuur 5-1 Aandeel van de bevolking dat zichzelf gezond vindt

Bron: G4-peiling 2003, COS en Omnibusenquête 2004 (Rotterdam), COS

De verschillen in gezondheidsbeleving tussen de vier grote steden zijn minimaal.

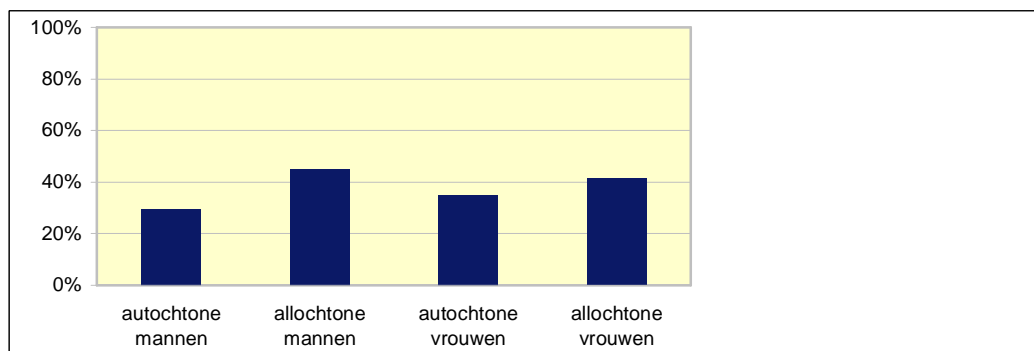
Figuur 5-2 Aandeel Rotterdammers dat zichzelf gezond vindt naar opleidingsniveau

Bron: Omnibusenquêtes 2002 en 2004, COS

In Rotterdam zijn de verschillen in gezondheidsbeleving tussen groepen naar opleidingsniveau erg groot. Van de Rotterdammers met een lage opleiding ervaart slechts ongeveer de helft zijn of haar eigen gezondheid als (zeer) goed. Van degenen met een hoge opleiding is dat ongeveer viervijfde deel. En natuurlijk is er ook een verband met de leeftijd. Zo bleek in de *Rotterdamse Jeugdmonitor* van de GGD dat van alle derdeklassers van de Rotterdamse middelbare scholen 80 procent de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart.

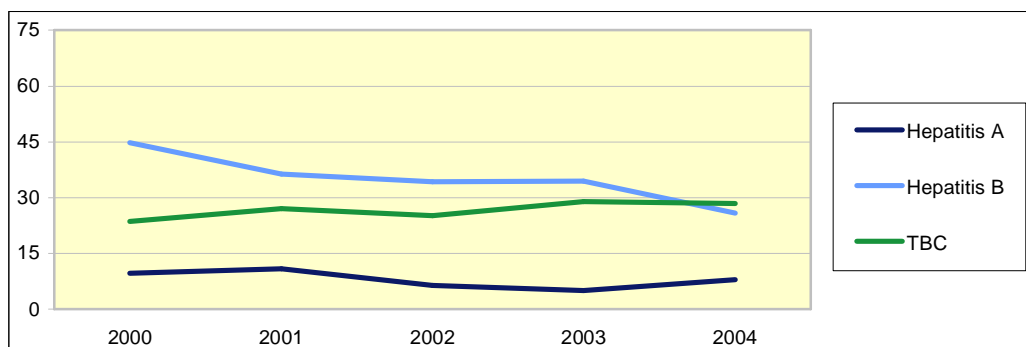
Figuur 5-3 Aandeel Rotterdammers die meer kans hebben op psychosociale problemen per herkomst en geslacht

Bron: Omnibusenquête 2004, COS

De kans op het vóórkomen van psychosociale problemen is onder allochtonen groter dan onder autochtonen. Bij autochtone vrouwen is de kans hierop groter dan onder autochtone mannen.

Figuur 5-4 Aantal meldingen infectieziekten hepatitis A en B en TBC per 100.000 inwoners

Bron: GGD Rotterdam en omstreken. Hepatitis: inclusief schilgemeenten

Het aantal bij de GGD Rotterdam en omstreken geregistreerde meldingen van hepatitis A varieert van jaar op jaar. In 2004 waren het er 8,0 per 100.000 inwoners (Rotterdam inclusief schilgemeenten!). Het aantal meldingen van hepatitis B is sinds 2000 afgenomen van 44,7 tot 25,9 per 100.000 inwoners (eveneens: Rotterdam inclusief schilgemeenten).

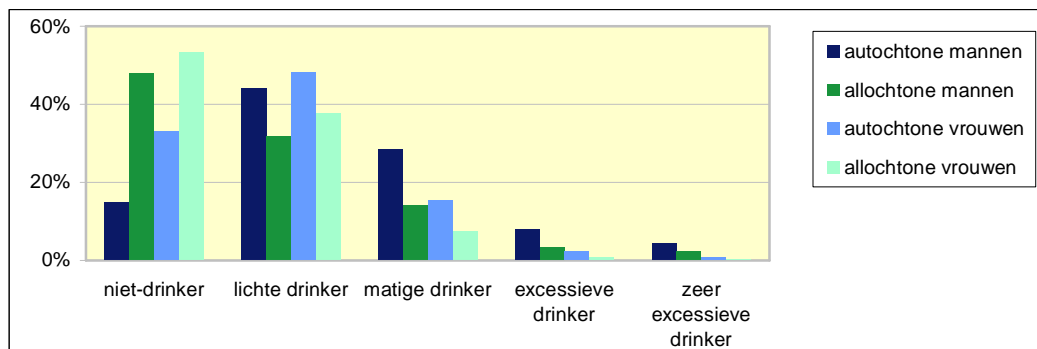
Het aantal meldingen van TBC is in Rotterdam de laatste jaren gestegen. In 2004 waren er 28,4 meldingen per 100.000 inwoners, in 2000 23,6. De grootste risicogroep in Rotterdam zijn de dak- en thuislozen (verantwoordelijk voor circa 15 procent van de TBC-meldingen). Deze stijging is mede het gevolg van een uitbraak van TBC in 2003 en 2004 in een aantal café's.

Het aantal mensen onder behandeling voor HIV en aids bij het Erasmus MC tenslotte nam tussen 2000 en 2004 toe van 124 (waarvan 33 mensen reeds aids hadden) tot 187 (waarvan 38 aids hadden). Deze stijging is mede een gevolg van het zogenaamde actief testbeleid waarbij mensen die risico hebben gelopen, gestimuleerd worden zich op HIV te laten testen. De aantallen betreffen mensen uit de hele regio Rijnmond en soms zelfs daarbuiten. Van alle mensen met HIV die bij het Erasmus MC bekend zijn is 71 procent afkomstig uit Rotterdam.

5.2 Risicogedrag

Roken en het drinken van alcohol vormen een risico voor de gezondheid. De onderstaande indicatoren gaan in op deze gewoonten, waarbij ook wordt gekeken naar verschillen tussen mannen en vrouwen en naar de jeugd.

Figuur 5-5 Drinkgedrag van Rotterdammers naar geslacht

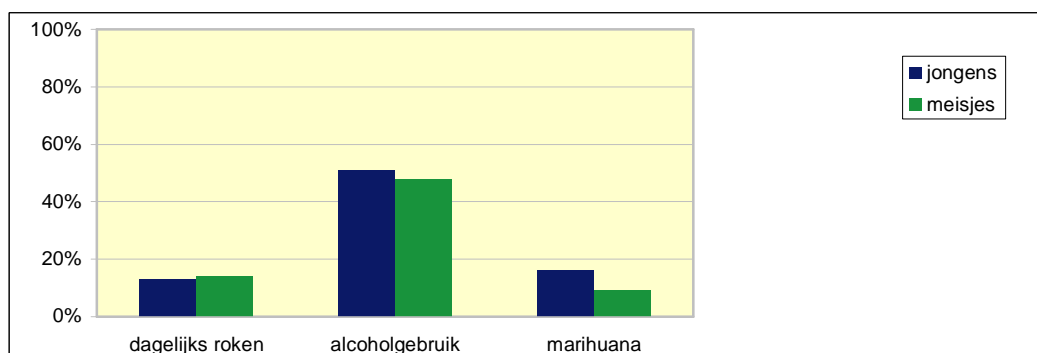

Bron: Omnibus 2004, COS

Van de autochtone mannen drinkt 15 procent niet, en ruim één op de tien veel.¹ Het alcoholgebruik onder autochtone vrouwen is lager: ruim eenderde van de vrouwen drinkt niet, en 3 procent veel. Het alcoholgebruik onder allochtone mannen en vrouwen is veel lager dan onder autochtonen: ongeveer de helft van de allochtone mannen en vrouwen drinkt niet. Slechts 5 procent van de allochtone mannen en 1 procent van de allochtone vrouwen geeft aan veel alcohol te gebruiken.

Ongeveer een kwart van de Rotterdammers (van 15 jaar en ouder) rookt. Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. Het laatste jaar is het aandeel rokers gedaald van drie op de tien Rotterdammers naar een kwart. Het aandeel rokers daalt al sinds 1996 licht, maar is tussen 2002 en 2004 sterker gedaald.

Figuur 5-6 Gebruik genotsmiddelen derdeklassers voortgezet onderwijs

Bron: Rotterdamse Jeugdmonitor 2000-2001, GGD Rotterdam en omstreken

Uit de *Rotterdamse Jeugdmonitor* zijn ook gegevens bekend van leerlingen uit de derde klas van de middelbare school. Ongeveer één op de zeven rookt dagelijks. Bij de meisjes is dit iets vaker het geval dan bij de jongens. Bijna de helft van de derdeklassers drinkt maandelijks wel eens alcohol. Bij de jongens is dit iets meer dan de helft; bij de meisjes iets minder. Het per-

¹ Met veel drinken worden de categorieën excessief en zeer excessief bedoeld.

centage derdeklassers dat wel eens marihuana heeft gebruikt, is bij de jongens aanzienlijk hoger dan bij de meisjes.

Meer gegevens over de gezondheid van de Rotterdamse jeugd zijn te vinden in hoofdstuk 12.

Hoofdpunten Gezondheid:

- De gezondheidsbeleving verschilt sterk met het opleidingsniveau.
- De kans op vóórkomen van psychosociale problemen is groter onder allochtonen dan onder autochtonen.
- Het aantal meldingen van TBC neemt toe.
- Mannen gebruiken vaker alcohol dan vrouwen. Gerookt wordt er in gelijke mate.
- Allochtonen drinken veel minder dan autochtonen.
- Het aantal Rotterdammers dat rookt neemt af.

6 Economie en haven

Het beleidsveld 'Economie en haven' betreft de economische activiteiten in de stad. In het bijzonder staan de haven en de werkgelegenheid centraal.

De kwaliteit van het woon- en leefmilieu is steeds meer bepalend bij de vestigingsplaatskeuze van bedrijven en dus ook voor de economische ontwikkeling. Binnen de gemeente is er veel aandacht voor dienstverlening aan ondernemers.

Algemene doelen op het beleidsveld zijn:

- versterking en verbreding van de economische structuur, economische groei en vergroting van de werkgelegenheid aan onder- en bovenkant van de arbeidsmarkt die gepaard gaat met een veilig en gezond woon- en leefklimaat;
- verbetering van de kwaliteit van de stad.

De algemene doelen zijn vertaald in negen prioriteiten binnen het gemeentelijke economisch stimuleringsbeleid. Binnen deze prioriteiten is er aandacht voor de dienstverlening aan ondernemers, de veiligheid in de omgeving van bedrijven, herstructurering van bedrijventerreinen, stimulering van kleinschalige bedrijvigheid, werk en reïntegratie, het verbreden en versterken van de economie, imagoverbetering Rotterdam als ondernemers- en woonstad en de herpositionering van het voormalige Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam. Een deel van deze prioriteiten komen bij andere beleidsvelden aan de orde, zoals veiligheid, aantrekkelijke woonstad en milieu. De volgende paragraaf gaat in op de economie, waarna paragraaf 6.2 is gewijd aan een belangrijke economische sector voor de stad: de haven.

6.1 Economie

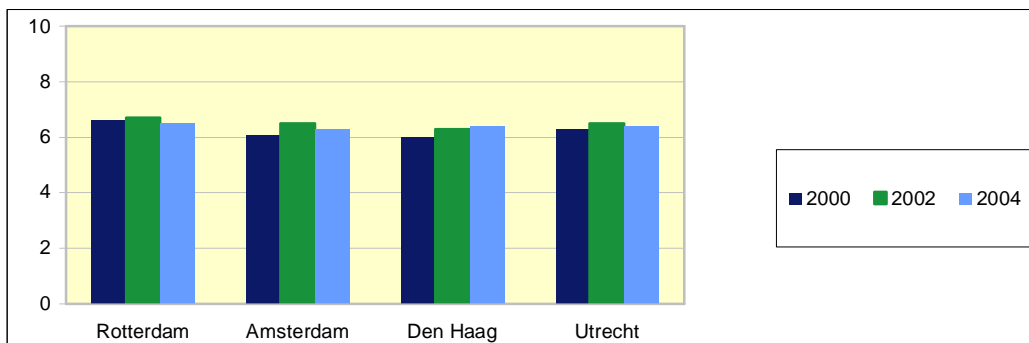
Deze paragraaf schetst een beeld van het oordeel van ondernemers over Rotterdam, de werkgelegenheidsstructuur en van de beroepsbevolking van Rotterdam. Rotterdam wordt daarbij ook vergeleken met de drie andere grote steden in Nederland.

In hoofdstuk 3 is het oordeel van ondernemers over de gemeentelijke dienstverlening al aan de orde geweest. We hebben daar geconstateerd dat de betere beoordeling die de gemeente Rotterdam kreeg ten opzichte van de andere grote gemeenten er niet meer is. Het oordeel is in 2004 vergelijkbaar.

Oordeel ondernemers over ondernemersklimaat en herstructurering bedrijfslocaties

Het aantrekken van ondernemers moet de Rotterdamse economie een impuls geven. De stad moet daarom een aantrekkelijke locatie zijn voor ondernemers. In figuren 6-1 en 6-2 wordt het oordeel van de respectievelijke ondernemers over het ondernemersklimaat en over de ontwikkeling en herstructurering van bedrijfslocaties in de vier grote steden weergegeven.

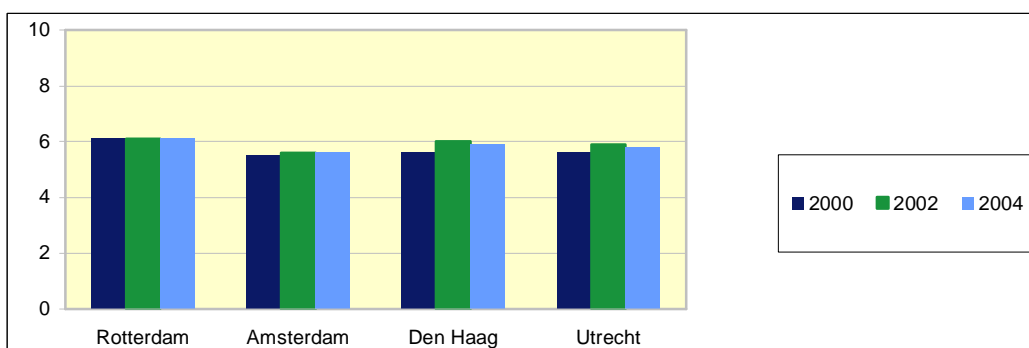
Figuur 6-1 Oordeel ondernemers over ondernemersklimaat (gemiddelde rapportcijfer)

Bron: Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat 2004, Ministerie van Economische Zaken

De Rotterdamse ondernemers geven in 2004 gemiddeld een vergelijkbaar rapportcijfer over het ondernemersklimaat als in 2000. De leidende positie binnen de G4 in 2000 moet inmiddels gedeeld worden met Den Haag en Utrecht.

Figuur 6-2 Oordeel ondernemers over ontwikkeling en herstructurering bedrijfslocaties (gemiddelde rapportcijfer)

Bron: Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat 2004, Ministerie van Economische Zaken

Het oordeel van de ondernemers over ontwikkeling en herstructurering bedrijfslocaties is in Rotterdam in 2004 hetzelfde als in 2000. Nog steeds is dit oordeel iets positiever dan in de andere grote steden hoewel in Den Haag en Utrecht zich een verbetering in dit oordeel heeft voorgedaan.

Ruimte voor bedrijvigheid

In de stadsregio Rotterdam was de uitgifte van bedrijfskavels in 1997 en 1998 met 59 hectare per jaar hoger dan de daarop volgende jaren. Daarna liep de uitgifte gestaag terug tot 15 hectare in 2002. Na een korte opleving in 2003 naar 19 hectare daalde het niveau van de uitgifte in 2004 weer naar dat van 2002.

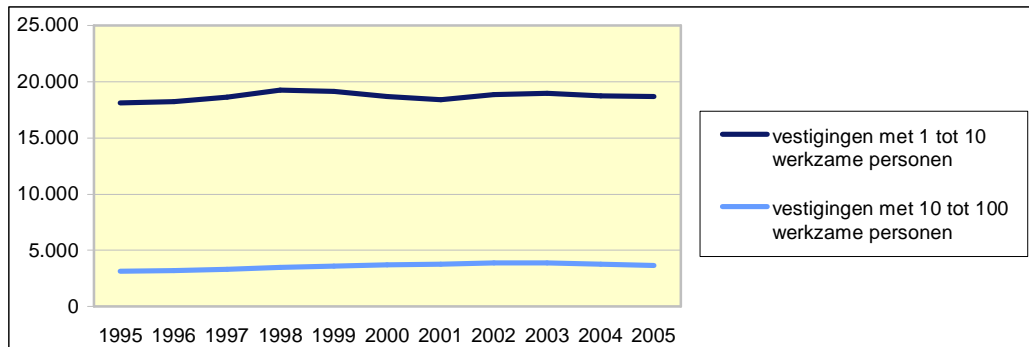
Kantorenmarkt Regio Rijnmond

Het totale oppervlak aan opgenomen kantoorruimte in de regio Groot-Rijnmond bedroeg in 2004 144.000 m², een stijging van 27 procent ten opzichte van een jaar eerder. De opname in de eerste helft van 2005 bedroeg 60.000 m². Dit is 24.000 m² meer dan in dezelfde periode vorig jaar. Er is meer beweging op de markt te bespeuren, maar er is nog altijd sprake van een verplaatsersmarkt in plaats van een groeimarkt, is de conclusie in de Economische Verkenning 2005.

Werkgelegenheid

Rotterdam wil een stad van ondernemers zijn. De vragen en behoeften van ondernemers staan dan ook in de komende jaren centraal in het economische beleid. Dit beleid moet onder andere zichtbaar worden in een gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid. Binnen de woonbuurten is het midden- en kleinbedrijf (MKB) van belang: het brengt meer werkgelegenheid in de wijken en draagt bij tot levendige en leefbare wijken.

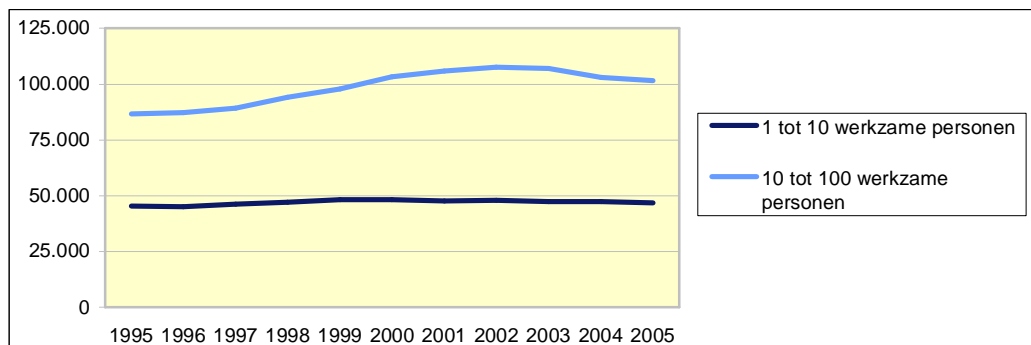
Figuur 6-3 Ontwikkeling MKB-vestigingen

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

Het aantal kleine bedrijfsvestigingen (1 tot 10 werkzame personen) schommelt rond de 19.000. Het aantal bedrijfsvestigingen in het middenbedrijf (10 tot 100 werkzame personen) kende tot voorkort een trendmatige lichte groei, maar is de laatste paar jaar stabiel.

Figuur 6-4 Ontwikkeling MKB-werkgelegenheid

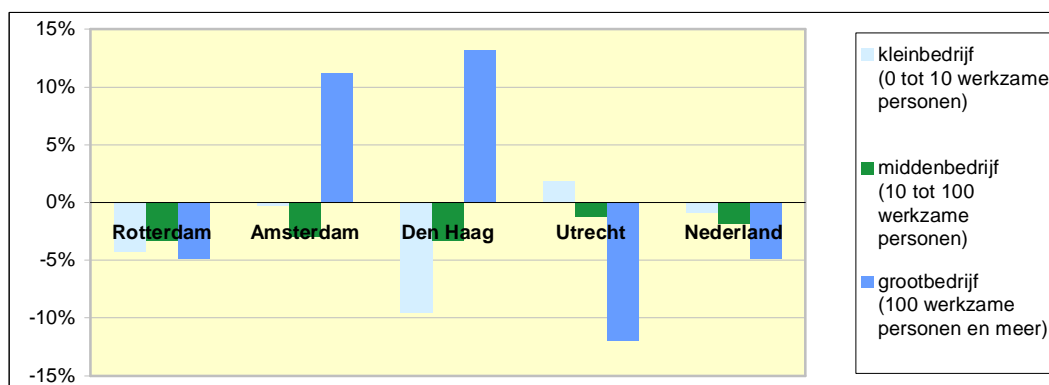

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

De werkgelegenheid in het midden- en kleinbedrijf steeg tot voorkort flink; overigens bijna alleen in het middenbedrijf (figuur 6-4). Sinds 2002 is deze werkgelegenheid echter licht afgenomen (ook weer vooral in het middenbedrijf). Op 1 januari 2005 werkten er in Rotterdam 101.700 mensen in het middenbedrijf. In het kleinbedrijf bedraagt de werkgelegenheid momenteel 46.800. Vergeleken met tien jaar geleden is dat nog altijd een stijging in het MKB met bijna 16.500 personen.

Voor de leefbaarheid in de woonbuurten is de aanwezigheid van het midden- en kleinbedrijf van groot belang. In de helft van de woonbuurten is de werkgelegenheid in het MKB afgenomen in 2004. In de loop van 2004 zijn in vier van de 73 Rotterdamse woonbuurten zowel het aantal MKB-vestigingen als het aantal mensen dat daarin werkt met meer dan 5 procent afgenomen. Het gaat hierbij om de buurten CS kwartier, Wielewaal, Bloemhof en Katendrecht.

Figuur 6-5 Werkgelegenheidsontwikkeling in het klein-, midden- en grootbedrijf in de G4 en Nederland in de periode 2000-2004

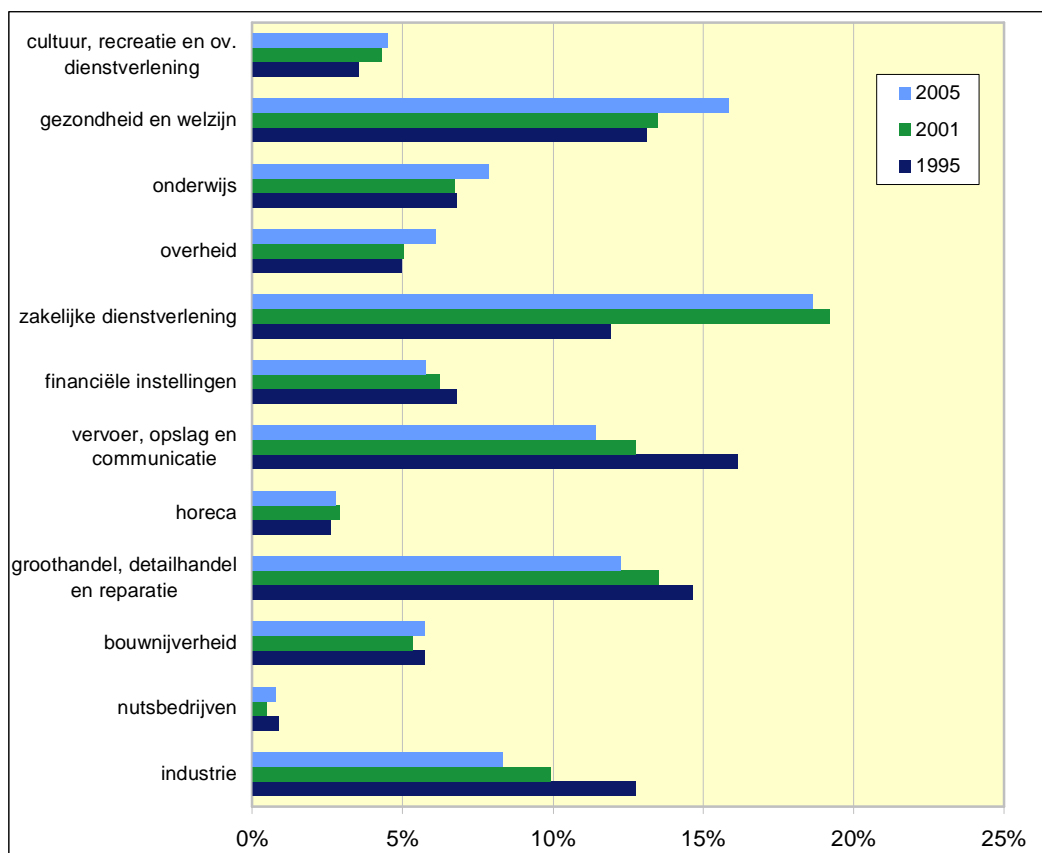

Bron: Economische Verkenning 2005 (LISA, bewerking ETIN Adviseurs)

De werkgelegenheid in Rotterdam neemt zowel in het klein-, midden- en groot bedrijf af in de periode 2000-2004. Ook op landelijk niveau is dit het geval. In voorgaande figuur wordt duidelijke

lijkt dat de afname in het midden- en kleinbedrijf in Rotterdam groter is dan landelijk. Ook in de andere grote steden neemt de werkgelegenheid af in het MKB.

Figuur 6-6 Werkgelegenheid naar bedrijfstak (in procenten van het totaal)

Bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

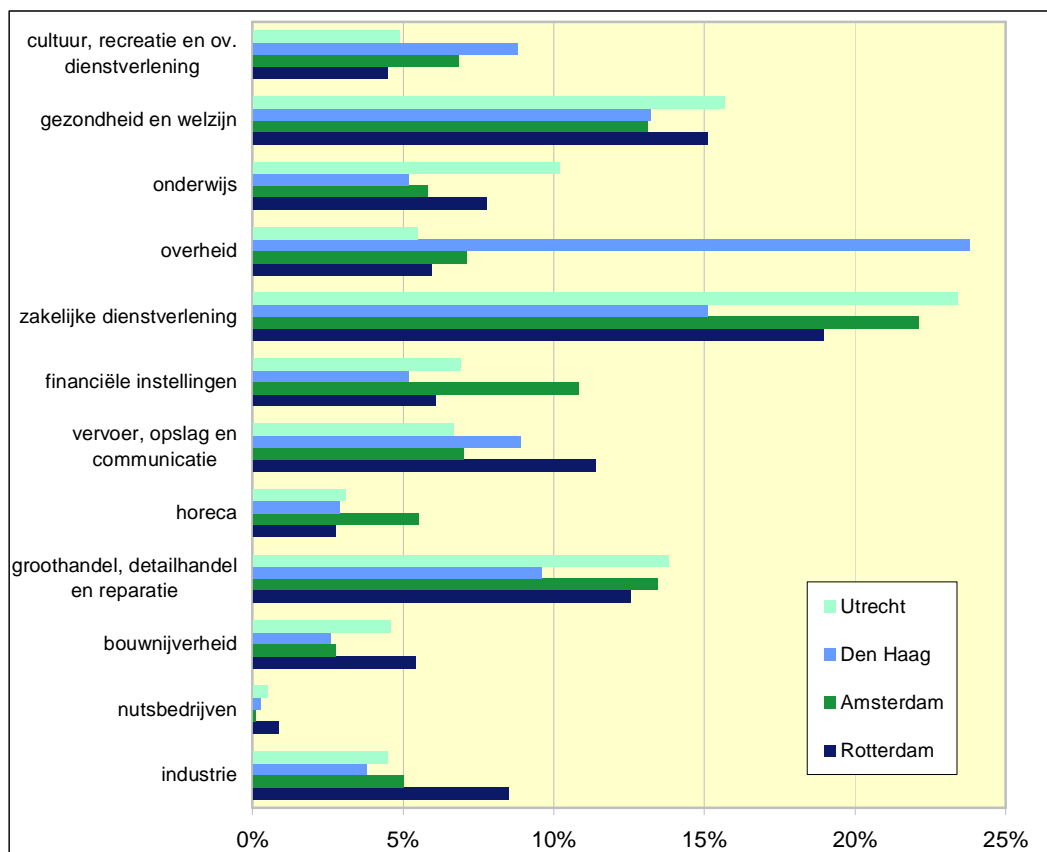
De grootste bedrijfstakken in Rotterdam zijn de zakelijke dienstverlening en de sector gezondheid en welzijn. Beiden zijn afgelopen 10 jaar toegenomen. De grootste toename van de werkgelegenheid heeft zich de afgelopen tien jaar in de zakelijke dienstverlening voorgedaan. Hierdoor is deze bedrijfstak nu veruit de grootste, met bijna een vijfde van de werkgelegenheid.

Wordt de groei van deze bedrijfstak nader bekeken dan blijkt de groei zich vooral in de eerste helft van die 10 jaar te hebben voorgedaan en is er daarna sprake van stagnatie en in het laatste jaar zelfs van afname. De werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening daalt gedurende 2004 met ruim 2.600 werkzame personen.

De betekenis van de bedrijfstakken 'industrie', en 'vervoer, opslag en communicatie' is flink afgenomen. Niet alleen is hun aandeel in de totale werkgelegenheid afgenomen, maar ook het aantal werkenden binnen deze bedrijfstakken is flink gedaald. Alleen in de weinig conjunctuurgevoelige bedrijfstakken is sprake van groei van de werkgelegenheid gedurende de laatste vijf jaar. Dit zijn de bedrijfstakken in de kwartaire sector, met name overheid, onderwijs en gezondheid en welzijn. In de periode 1995-2005 is de werkgelegenheid toegenomen met 24.000

werkzame personen. In absolute aantallen is dit een bijna even grote toename als in de zakelijke dienstverlening in deze periode.

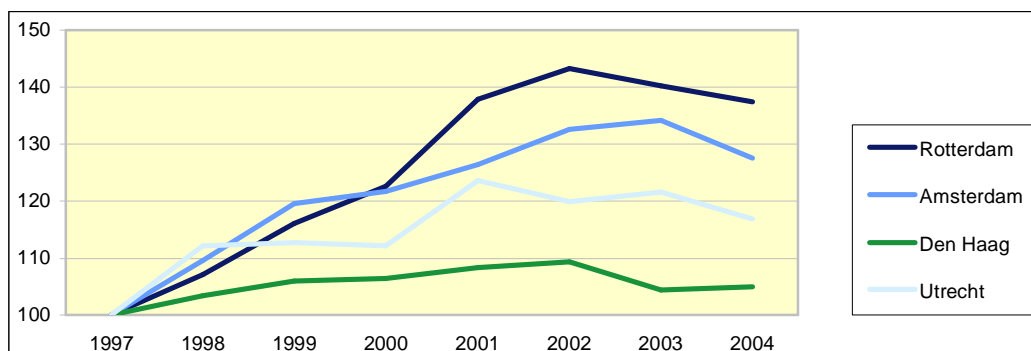
Figuur 6-7 Werkgelegenheid naar bedrijfstak in vier grote steden, 1 januari 2004 (in procenten van het stedelijk totaal)

Bron: CBS

Ten opzichte van Amsterdam en Utrecht is de werkgelegenheid in de (havengebonden) industrie, de sector vervoer, opslag en communicatie en de bouwnijverheid in Rotterdam in verhouding groter. De werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening en financiële instellingen is in verhouding beperkter. Voor alle drie de grote steden geldt echter dat de zakelijke dienstverlening het grootste aandeel heeft in de werkgelegenheid. In Rotterdam ligt de nadruk nog steeds meer op de industrie dan in de andere grote steden.

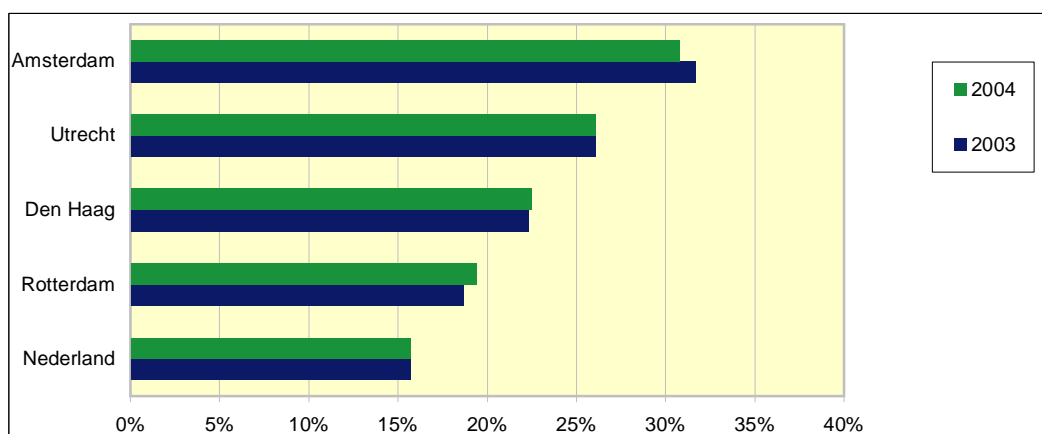
Figuur 6-8 Werkgelegenheidsgroei vrijetijdsector G4, 1997-2004 (1997=100)

Bron: Economische Verkenning 2005 (BRZ, LISA, OBR, bewerking ETIN Adviseurs)

In de Rotterdamse vrijetijdseconomie zijn 3.100 bedrijven actief en hier vonden in 2004 18.400 mensen emplooi. Daarmee beschikt Rotterdam, na Amsterdam over de in omvang tweede vrijetijdseconomie van Nederland. Amsterdam is met afstand de grootste met 10.700 bedrijven en ongeveer 45.000 banen.

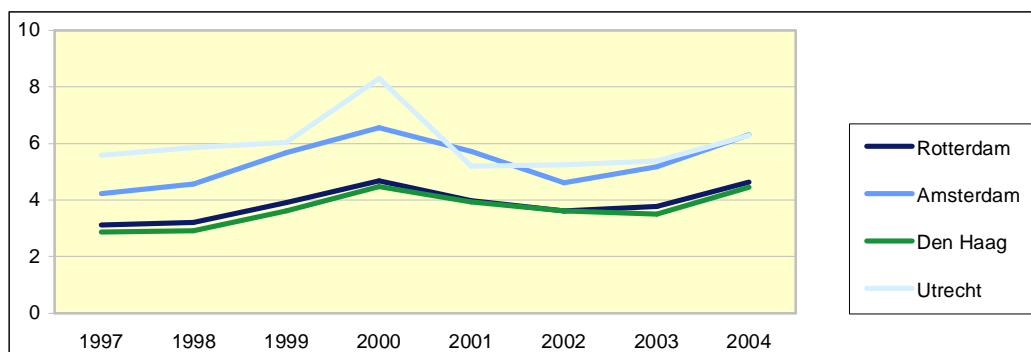
Figuur 6-9 Aandeel werkgelegenheid kennisdiensten in totale werkgelegenheid, 2003 en 2004

Bron: Economische Verkenning 2005 (Lisa, bewerking ETIN Adviseurs)

Het aantal banen in de kennisdiensten in Rotterdam is gedurende 2003 met ruim 1.300 banen gestegen naar 63.500 banen. Daarmee steekt Rotterdam positief af tegen de ontwikkeling van de andere G4 gemeenten, zoals Amsterdam waar de werkgelegenheid bij de kennisdiensten afnam, aldus de Economische Verkenning 2005. Het aandeel van de kennisdiensten in de Rotterdamse werkgelegenheidsstructuur is daarmee opgelopen tot 19,4 procent. Met dit aandeel bevindt Rotterdam zich boven het Nederlandse gemiddelde van bijna 16 procent. In vergelijking met de andere grote steden blijft Rotterdam echter achter. Tot de kennisintensieve diensten worden sectoren gerekend als het bank- en verzekeringswezen, telecommunicatie, computersoftwarebedrijven en diverse adviesdiensten.

Figuur 6-10 Aantal startende ondernemingen per 1.000 inwoners

Bron: Kamer van Koophandel en CBS

Het aantal nieuw bij de Kamer van Koophandel ingeschreven ondernemingen per 1.000 inwoners is in Amsterdam en Utrecht hoger dan in Rotterdam. In alle vier de grote steden was het jaar 2000 een piekjaar. Daarna daalde het aantal starters. In Rotterdam was het aantal gestarte ondernemingen iets hoger in 2003 dan in 2002, en in 2004 nam het in alle vier de grote steden flink toe.

Tabel 6-1 Starters, overige oprichtingen en opheffingen in de G4 en Nederland (in aantal vestigingen), 2004

	Startend	Overig opgericht	Opheffingen	Groeisaldo	Ontw. Starters t.o.v. 2003 (%)
Rotterdam	2.647	1.890	2.973	1.564	14,4%
's-Gravenhage	1.993	1.677	2.306	1.364	19,0%
Amsterdam	4.365	3.244	4.751	2.858	11,3%
Utrecht	1.560	658	1.125	1.093	4,8%
Nederland	65.353	54.122	67.393	52.082	20,9%

Bron: Economische Verkenning 2005, (Kamer van Koophandel en CBS, bewerking ETIN Adviseurs)

In de Economische Verkenning 2005 wordt geconstateerd dat de dynamiek van de Rotterdamse economie toeneemt. Vorig jaar werd nog gemeld dat deze enigszins in het slop zat. De inzinking bleek echter van korte duur. In 2004 was er al weer sprake van een forse opleving. Het aantal starters in Rotterdam nam toe met 14,4 procent. In absolute termen telt in Nederland alleen Amsterdam meer start-ups. Rotterdam staat dus tweede met in totaal 2.647 starters. In 2003 waren dat er nog ongeveer 2.300. Ook het aantal overige oprichtingen (dochterbedrijven en nevenvestigingen) nam toe. Dit resulteerde in een groeisaldo van 1.564 bedrijven versus 827 in 2003.

In Rotterdam wordt 38 procent van de bedrijven gestart door allochtonen. Landelijk wordt bijna één op de vijf bedrijven door een allochtoon gestart. De voorkeur voor de branche waarbinnen een bedrijf wordt opgezet laat een verschil zien tussen allochtonen en autochtonen. Allochtone

starters zijn meer dan gemiddeld te vinden in de detailhandel (19,2 procent), de groothandel (15,5 procent) en de vervoerssector (6,9 procent). Autochtone starters geven de voorkeur aan adviesdiensten (18,4 procent), facilitaire diensten (17,5 procent) en persoonlijke diensten (13 procent).

De Rotterdamse starter is in vergelijking met de rest van Nederland relatief jong. Ruim 34 procent van de starters in de Maasstad is jonger dan 30 jaar. Landelijk ligt dat aandeel op 29 procent. In Nederland als geheel is de groep 45-plussers juist oververtegenwoordigd met een aandeel van 21 procent (Rotterdam: 16 procent). Dit heeft onder andere te maken met de branches waarin wordt gestart. Vooral met adviesdiensten wordt pas op latere leeftijd gestart en starters in dit type diensten komen landelijk meer voor dan in Rotterdam.

Tabel 6-2 Niveau arbeidsproductiviteit in 2002 en gemiddelde ontwikkeling arbeidsproductiviteit 1996-2002 voor de G4 (COROP-regio's) en Nederland

	Arbeidsproductiviteit 2002*	Gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling 1996-2002
Groot-Rijnmond	66.600	0,5%
Aggl. 's-Gravenhage	63.700	1,3%
Groot Amsterdam	68.000	0,8%
Utrecht	67.800	1,4%
Nederland	63.000	0,9%

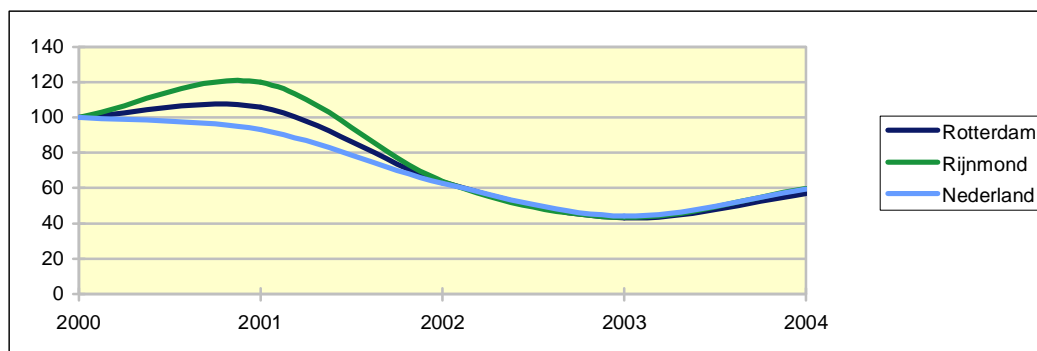
* totale toegevoegde waarde (basisprijzen) in euro's per arbeidsjaar (uitgezonderd delfstofwinning)

Bron: Economische Verkenning 2005 (CBS, bewerking ETIN Adviseurs)

Rotterdam kende jarenlang de hoogste arbeidsproductiviteit van Nederland, maar in 2002 is de stad haar voorsprong kwijtgeraakt en is zij voorbijgestreefd door Groot-Amsterdam en Utrecht, zo wordt gerapporteerd in de Economische Verkenning 2005. In Rotterdam bedraagt de totale toegevoegde waarde per arbeidsjaar € 66.600, in Utrecht is dat cijfers opgelopen tot € 67.800 en in Amsterdam tot € 68.000. En gelet op de ontwikkeling van de productiviteit in Rotterdam ligt het voor de hand te veronderstellen dat zowel Amsterdam als Utrecht verder op de Maasstad zullen uitlopen. In Rotterdam neemt de productiviteit per arbeidsjaar toe met slechts 0,5 procent per jaar. De afgelopen jaren is de economische groei dus vooral gerealiseerd door meer menskracht in te zetten en niet zozeer door slimmer te produceren. In Utrecht steeg de productiviteit in de periode 1996-2002 met 1,4 procent, bijna een procentpunt per jaar meer dan Rotterdam.

De hoge arbeidsproductiviteit dankt Rotterdam aan de aanwezigheid van een aantal kapitaalintensieve sectoren zoals de olieraffinage, de chemische industrie, de logistieke dienstverlening en de post- en telecomsector. In Rotterdam weten deze sectoren een toegevoegde waarde per arbeidsjaar te genereren die ver boven het landelijk niveau en dat van de G4 uitsteekt. Wat betreft de productiviteit van de meeste commerciële diensten scoort Rotterdam onder de maat. In de handel, de zakelijke dienstverlening en de financiële instellingen is de toegevoegde waarde per arbeidsjaar (aanzienlijk) lager dan in de referentiegebieden. Ook in de Rotterdamse bouwrijverheid ligt de productiviteit onder het landelijke niveau.

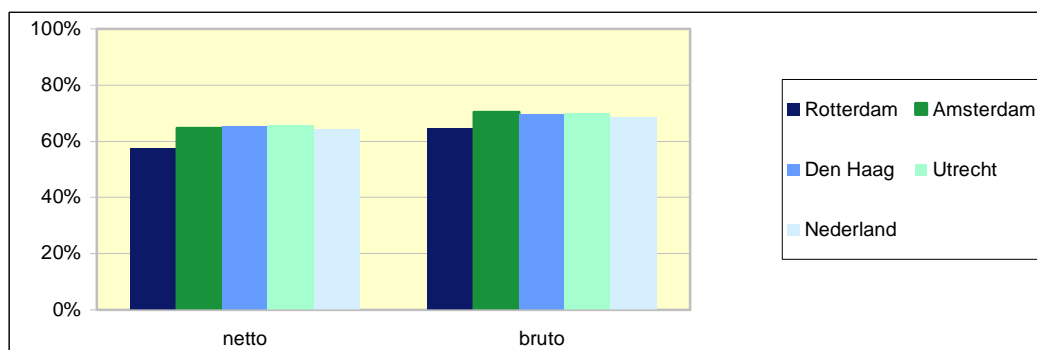
Figuur 6-11 Geïndexeerde ontwikkeling aantal vacatures in Rotterdam, Rijnmond en Nederland, 2000-2004 (2000=100)

Bron: Economische Verkenning 2005 (CBS, bewerking ETIN Adviseurs)

Hoewel het werkloosheidspercentage gestegen is, is het aantal vacatures in Rotterdam in 2004 toegenomen van 3.800 naar 5.000. Dit is een toename van bijna 32 procent ten opzichte van de situatie van 2003. In de regio Rijnmond en heel Nederland steeg het aantal vacatures in dezelfde periode met respectievelijk 37,5 en 34 procent. De verwachting van het CWI is dat het aantal vacatures in 2005 verder toe zal nemen, met name in de sectoren bouw en bouwinstallatie, transport en telecom, IT en overige zakelijke dienstverlening. Het invullen van de vacatures is een ander verhaal; de match tussen de vraag naar arbeid vanuit de markt en het aanbod aan arbeidskrachten is vaak moeilijk te maken en behoeft verdere verbetering om de vacatures ingevuld te krijgen.

Figuur 6-12 Netto- en bruto-participatiegraad in de G4 en Nederland, 2004

Bron: Enquête Beroepsbevolking, CBS

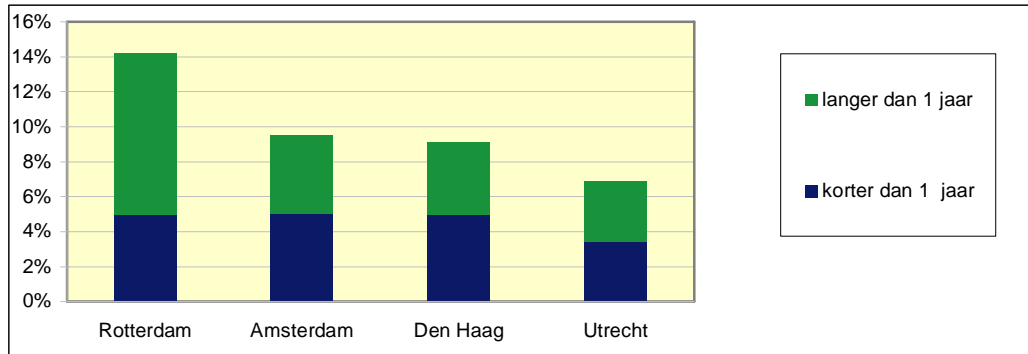
De netto-participatie, de verhouding werkenden ten opzichte van de leeftijdsgroep 15 tot 65 is in 2004 in Rotterdam (58 procent) lager dan het landelijke gemiddelde (64 procent) en ook lager dan in de andere grote steden. Dit kan niet alleen verklaard worden door de hogere werkloosheid in Rotterdam. Ook de bruto-participatie, het aandeel werkenden en werklozen in de leeftijdsgroep 15 tot 65 jaar, is lager in Rotterdam (65 procent) dan landelijk (69 procent). In Rotterdam is de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt nog steeds lager dan die van mannen en in 2004 iets lager dan die van vrouwen in Nederland als geheel. Landelijk bedraagt

het percentage werkende vrouwen 54 procent, in Rotterdam 50 procent. De arbeidsdeelname van allochtone vrouwen, ligt daar onder: 40 procent heeft een betaalde baan.

Werkloosheid

De werkloosheid binnen de stad zegt iets over de economische ontwikkeling en de mate waarin de Rotterdamse bevolking kan profiteren van de groei van de werkgelegenheid.

Figuur 6-13 Niet-werkende werkzoekenden in de vier grote steden, 1 januari 2004

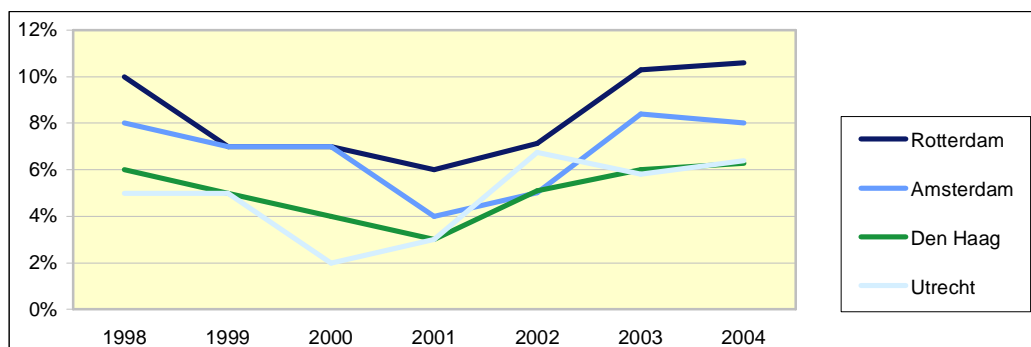

Bron: Centrum voor Werk en Inkomen (CWI), bewerking COS

In Rotterdam is de werkloosheid hoger dan in de andere drie grote steden. Het percentage niet-werkende werkzoekenden in de leeftijdsgroep 15 tot 65 jaar is in een jaar tijd gestegen van 11,6 procent (in 2003) naar 14,2 procent in 2004. De stijging geldt voor degenen die 1 jaar of langer op zoek zijn naar werk.

Binnen de andere grote steden zijn de percentages niet-werkende werkzoekenden lager. Dit geldt vooral voor de werkzoekenden die 1 jaar of langer op zoek zijn naar een baan. Utrecht telt in verhouding de minste niet-werkende werkzoekenden.

Figuur 6-14 Ontwikkeling werkloosheid in de vier grote steden

Bron: Enquête BeroepsBevolking, CBS

De werkloosheid is in Rotterdam hoger dan in de andere grote steden. Sinds 2001 stijgt de werkloosheid: de toename is in Rotterdam en Amsterdam het grootst. Ook de gegevens van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) tonen aan dat de werkloosheid het hoogst is in Rotterdam.

Tabel 6-3 Werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking naar enkele kenmerken in de vier grote steden, 2003

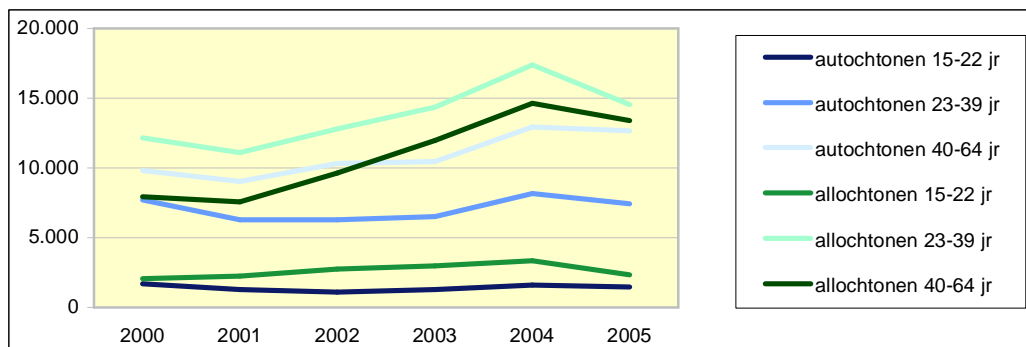
	Rotterdam werkloos	Amsterdam werkloos	Den Haag werkloos	Utrecht werkloos
allochtoon	17%	11%	11%	8%
autochtoon	6%	7%	3%	5%
gemiddeld	10%	8%	6%	6%
15 tot 35 jaar	13%	9%	7%	8%
35 tot 65 jaar	8%	8%	5%	3%
gemiddeld	10%	8%	6%	6%
laag opgeleid	17%	14%	8%	10%
midden opgeleid	10%	7%	5%	7%
hoog opgeleid	3%	7%	5%	4%
gemiddeld	10%	8%	6%	6%
aantal	26.750	31.500	13.200	7.600

Bron: Enquête BeroepsBevolking 2003, CBS

In alle vier de grote steden is de werkloosheid onder allochtonen groter dan onder autochtonen. In Rotterdam is het werkloosheidspercentage 17 procent onder allochtonen. Dat is aanzienlijk hoger dan in de andere drie grote steden. Ook is in alle vier de grote steden de werkloosheid onder jongeren (tot 35 jaar) hoger dan onder de ouderen.

In Rotterdam is de werkloosheid onder laag- en midden opgeleiden hoger dan in de andere drie grote steden.

Figuur 6-15 Niet-werkende werkzoekenden naar leeftijd

Bron: Centrum voor Werk en Inkomen (CWI), bewerking COS

Gedurende de periode 2000-2004 is het aantal niet-werkende werkzoekenden toegenomen onder allochtonen en de oudste leeftijdsgroep autochtonen. Het aantal niet-werkende werkzoekenden is gedurende 2004 aanzienlijk gedaald. Met name onder allochtonen is de daling fors. Een deel van deze daling wordt veroorzaakt door verandering in de registratie. De inschrijving wordt niet langer automatisch verlengd bij personen die een traject volgen.

De grootste groep niet-werkende werkzoekenden (62 procent) is laag geschoold, wat betekent dat deze groep ten hoogste vmbo of mavo heeft afgerond. In heel Nederland bedraagt het percentage 49 procent.

Rotterdam scoort beter dan het landelijk gemiddelde als het gaat om niet-werkende werkzoekenden met een inschrijvingsduur van ten hoogste 1 jaar. In Rotterdam bedraagt het percentage 34, terwijl Nederland op 43 procent uitkomt. Deze groep mensen lijkt in Rotterdam relatief sneller aan een baan te komen dan dezelfde groep mensen in heel Nederland. Wordt gekeken naar de langdurige werklozen, mensen die 3 jaar of meer ingeschreven staan, dan valt het omgekeerde beeld af te lezen. In Rotterdam behoort 35 procent tot de langdurige werklozen, in heel Nederland 24 procent.

6.2 Haven

Het *Havenplan 2020* is richtinggevend voor de economische ontwikkelingen in de haven die door de gemeente worden gestimuleerd. De kern van het *Havenplan 2020* kan als volgt worden samengevat:

- voldoende ruimte voor een verantwoorde groei van haven én stad;
- uitstekende voorzieningen voor een goed bereikbare, schone en veilige haven;
- een haven die een aanwinst is voor de werkgelegenheid.

De haven van Rotterdam maakt de stad bijzonder. De haven neemt een belangrijke plaats in binnen de wereldeconomie. Vergelijking met andere havens in Nederland is niet zinnig omdat geen van de andere havens de schaalgrootte van de Rotterdamse benadert. Het economisch belang van de haven is groot voor de stadsregio Rotterdam, en zelfs voor heel Nederland. Hieronder enkele indicatoren die een indruk geven van de ontwikkelingen van deze wereldha-

ven:

- Het marktaandeel in de Hamburg – Le Havre range van de Rotterdamse haven was in 1998 nog ruim 41 procent. In de jaren rond de eeuwwisseling nam het iets af, en sindsdien bedraagt het al vier jaar 38 procent.
- Het aantal binnenkomende zeeschepen bedroeg in 2004 30.695; ruim 1.300 méér dan in 2003, en zelfs ook weer iets meer dan in het topjaar 2000.
- De maritieme directe bruto toegevoegde waarde van het zeehavencomplex Rotterdam bedroeg in 2002 volgens voorlopige cijfers 5,8 miljard euro. De prognoses voor 2003 en voor 2004 bedragen beide 6,0 miljard euro.
- Het aantal hectare door het Havenbedrijf uitgegeven bedrijventerreinen is in de periode 1997 tot en met 2004 gestegen met duizend hectare tot iets meer dan 5.000 hectare.
- Het aantal aanvaringen bedroeg in 2004 128; iets minder dan in de voorgaande twee jaren.
- De havengebonden werkgelegenheid is gedaald van 60.027 in 2001 naar 57.943 in 2004.

Hoofdpunten Economie en haven:

- De Rotterdamse ondernemers geven in 2004 hetzelfde oordeel over het ondernemersklimaat als in 2000. De leidende positie binnen de G4 wordt inmiddels gedeeld met twee andere.
- Over het beleid ten aanzien van de ontwikkeling en herstructurering van bedrijfslocaties zijn de ondernemers in Rotterdam iets positiever dan de ondernemers in de andere G4 gemeenten. Het oordeel is ten opzichte van 2000 gelijk gebleven.
- De uitgifte van bedrijfskavels is gestaag gedaald.
- Sinds 2002 neemt de werkgelegenheid in het midden- en kleinbedrijf, belangrijk voor de leefbaarheid in woonbuurten, geleidelijk af. De daling is groter dan landelijk.
- Over een langere periode, namelijk de afgelopen 10 jaar is in het midden- en kleinbedrijf de werkgelegenheid met bijna 16.500 personen toegenomen.
- De grootste toename van de werkgelegenheid in de afgelopen tien jaar is te vinden in de zakelijke dienstverlening waar nu ook het grootste aandeel van de totale werkgelegenheid is te vinden. De groei van deze sector heeft vooral voor 2001 plaatsgevonden. Het afgelopen jaar is er sprake van een daling.
- In de kwartaire sector neemt de werkgelegenheid sinds 1995 gestaag toe, ook na 2001.
- De werkloosheid is in Rotterdam met name onder allochtonen hoger dan in de andere grote steden.
- Het aantal vacatures is toegenomen. De verwachting van het CWI is dat het aantal nog zal stijgen. De match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt behoeft verbetering.
- De Rotterdamse haven handhaaft zich in het Europese veld.
- De haven neemt steeds meer ruimte in. De havengebonden werkgelegenheid neemt af.

7 Milieu

Het Rotterdamse milieubeleidsplan *Milieuperspectief 2002-2007* is richtinggevend voor het Rotterdamse milieubeleid de komende jaren. Doel is het bevorderen van de duurzaamheid en leefbaarheid. Dat betekent voorkoming van milieuoverlast en bestrijding van milieuverontreiniging, inclusief nazorg en handhaving. De algemene doelstelling is: verbetering van de kwaliteit van de stad.

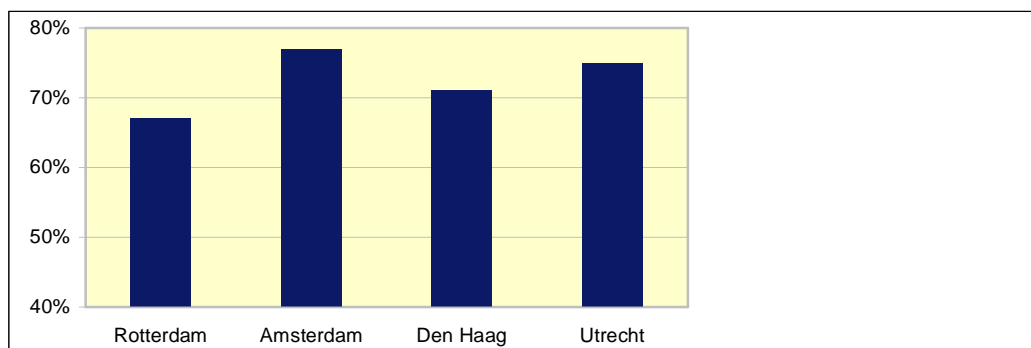
De volgende indicatoren geven in grote lijnen aan hoe het milieu in Rotterdam en de regio zich ontwikkelt.

Milieu en woonomgeving

Het milieu in de woonomgeving betreft enerzijds de maatregelen die genomen kunnen worden om de kwaliteit van het milieu te handhaven of te verbeteren; anderzijds betreft het de beleving van de burger.

Om geluidsoverlast te verminderen worden gevels van woningen geïsoleerd. De te isoleren woningen zijn geplaatst op de zogenoemde A-lijst en Raillijst. De isolatie moet plaatsvinden in de periode 2000 tot en met 2010, waarbij het doel is om 3.000 woningen te isoleren. Op de lijsten bevonden zich aan het begin van de periode circa 6.000 woningen. In de periode 2000 tot en met 2004 zijn 1.005 gevelisolaties uitgevoerd. Van nog eens 105 woningen hebben de eigenaren de gevelisolatie geweigerd. Om deze reden zijn 1.110 woningen van de lijst afgevoerd.

Figuur 7-1 Percentage bewoners dat (heel) tevreden is over de groenvoorzieningen in de eigen buurt, 2004

Bron: Leefbaarheidsenquête (Rotterdam) en Enquête Leefbaarheid en Veiligheid 2004

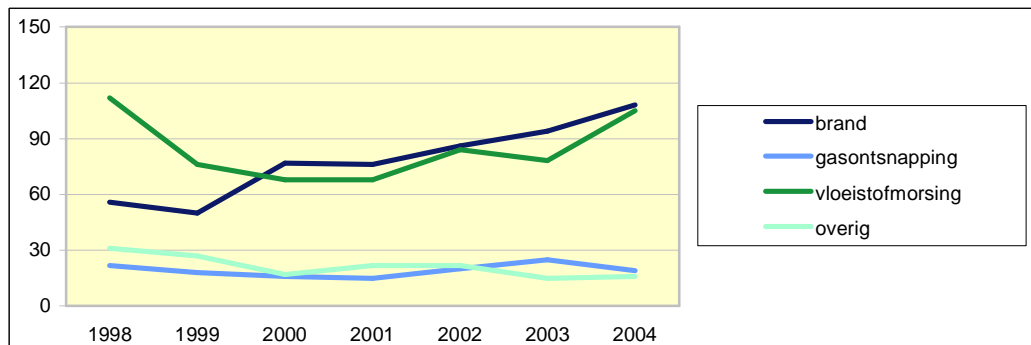
De beleving van het milieu wordt weergegeven door de mate waarin de burger tevreden is met de groenvoorzieningen in de eigen buurt. Tweederde van de Rotterdammers is daarover tevreden. Dat is een wat lager percentage dan in de drie andere grote steden.

In Rotterdam zijn de bewoners ten opzichte van 2000 iets minder tevreden over de groenvoorziening. In 2002 waren het aandeel tevreden bewoners nog lager. In Utrecht en Den Haag zijn de bewoners meer tevreden over de groenvoorzieningen.

Incidenten bedrijven

Zowel de politie, brandweer als DCMR registreren incidenten bij bedrijven die invloed hebben op het milieu. Het DCMR beheert de centrale registratie. De incidenten betreffen brand bij een bedrijf en het ontsnappen van gasen en vloeistoffen.

Figuur 7-2 Aantal incidenten bij bedrijven

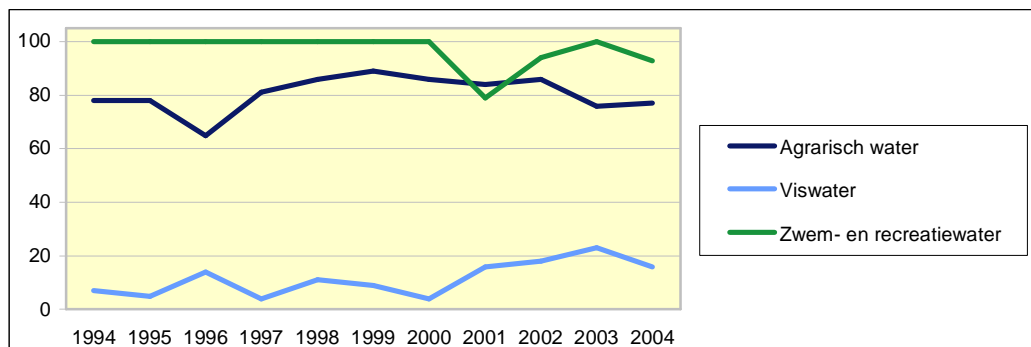
Bron: DCMR

Het aantal branden bij bedrijven is de afgelopen jaren sterk gestegen. Het aantal gasontsnappingen is met ongeveer 20 per jaar vrij constant. Het aantal vloeistofmorsingen (op het water en op het land) is sinds 2001 weer toegenomen tot het niveau van 1998. De overige incidenten zijn incidenten zonder gevaar buiten de inrichting.

Water- en luchtkwaliteit in de regio Rotterdam

De waterkwaliteit van rijkswateren en binnenwateren wordt weergegeven met een index waarin diverse indicatoren zijn samengevoegd. Deze index heeft de waarde 100 wanneer de doelstelling behaald is. Hoe lager de index, hoe minder goed de waterkwaliteit.

Figuur 7-3 Waterkwaliteit binnenwateren naar gebruiksfunctie, weergegeven met een index waarbij de doelstelling 100 is

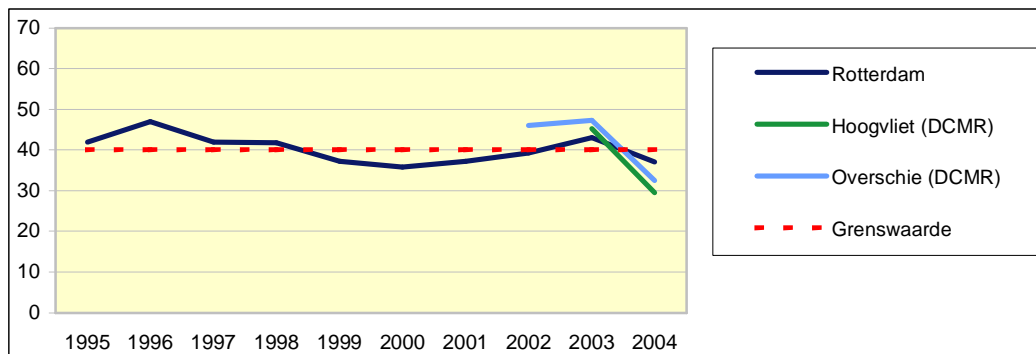

Bron: Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam (MSR)

Aan het binnenwater zijn drie gebruiksfuncties met specifieke doelstellingen toegekend: agrarisch water, viswater en zwem- en recreatiewater.¹ Bij de beoordeling van deze watertypen is een selectie gemaakt van karakteristieken die voor het watertype van belang wordt geacht. In 2001 zijn een aantal overschrijdingen zijn gemeten, maar ook in 2002 en 2004 voldeden zwem- en recreatiewateren niet volledig aan de kwaliteitseisen. Het agrarisch water voldoet niet geheel aan de eisen: na een aanvankelijke verbetering verslechtert de kwaliteit de laatste jaren weer. De kwaliteit van viswateren blijft laag.

In het kader van de Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam 2003² is een uitgebreide studie gedaan naar de relatie tussen luchtkwaliteit en gezondheid in Rijnmond. Bekend is dat stikstofdioxide, fijn stof en ozon in de lucht kunnen leiden tot negatieve effecten op de luchtwegen en het hartvaatweefsel. Fijnstofdeeltjes kunnen namelijk vanwege hun kleine diameter diep in de luchtwegen doordringen.

Figuur 7-4 Jaargemiddelde concentratie fijn stof in Rotterdam en de grenswaarde

Bron: Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam (MSR)

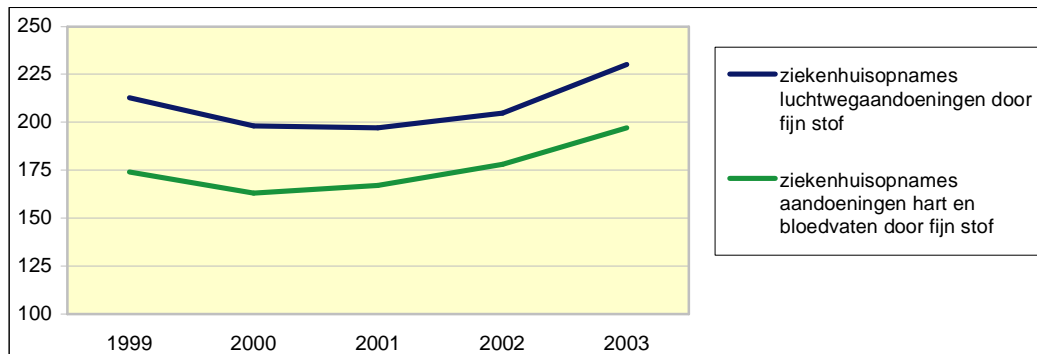
De concentraties fijn stof als jaargemiddelde in Rotterdam worden gerelateerd aan een Europese norm die vertaald is in de Nederlandse wetgeving ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ als jaargemiddelde). In bovenstaand figuur is te zien dat de jaargemiddelden in Rotterdam in 2003 boven deze grenswaarde lag. In 2004 is dankzij een natte zomer, een forse daling ingetreden. Het is echter niet zo dat het optreden van negatieve gezondheidseffecten achterwege blijft wanneer het jaargemiddelde onder de grenswaarde van $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ blijft.

In Hoogvliet en Overschie wordt net als in Rotterdam in 2004 een gemiddeld lagere concentratie gemeten dan in 2003.

¹ Zie MSR: *Het milieu in de regio Rotterdam 2005*, pagina 57.

² Zie MSR, *Het milieu in de regio Rotterdam 2005*, pagina 29 en 31.

**Figuur 7-5 Aantal ziekenhuisopnames ten gevolge van kortdurende blootstelling
hoge concentraties fijn stof, regio Rijnmond**

Bron: Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam (MSR)

Door de GGD is berekend hoeveel mensen in de regio Rijnmond ten gevolge van kortdurende blootstelling aan hoge concentraties fijn stof worden opgenomen in een ziekenhuis. Jaarlijks worden ongeveer 400 mensen in Rijnmond opgenomen. Het aantal is na een lichte daling in 2003 weer gestegen. De berekening over het jaar 2004 wordt opgenomen in de MSR 2006 die in het voorjaar 2006 zal verschijnen.

Hoofdpunten Milieu:

- Tweederde van de Rotterdammers is tevreden over de groenvoorzieningen.
- Het aantal branden bij bedrijven is de afgelopen jaren sterk gestegen.
- De waterkwaliteit in de regio Rotterdam voldoet nog altijd niet aan de doelstellingen.
- De concentratie fijn stof ligt rond het grenswaarde. Dit betekent dat fijn stof negatieve effecten heeft op de gezondheid. In de regio Rijnmond worden ongeveer 400 mensen per jaar opgenomen in een ziekenhuis ten gevolge van kortdurende blootstelling aan hoge concentraties fijn stof.

8 Fysieke infrastructuur

Speerpunten van het structuurplan *Ruimtelijk Plan Rotterdam 2010* zijn 'Sterke stad' en 'Wijken van waarde'. Het algemene doel voor het beleidsveld is een vitale stad met een op menselijke maat toegesneden woon-, werk- en leefklimaat, en dat betekent:

- een aantrekkelijke stad, ook voor midden- en hogere inkomens en gezinnen;
- meer wonen in de binnenstad;
- investeren in groeibriljanten in de wijken;
- bijdragen aan de veiligheid in de wijken;

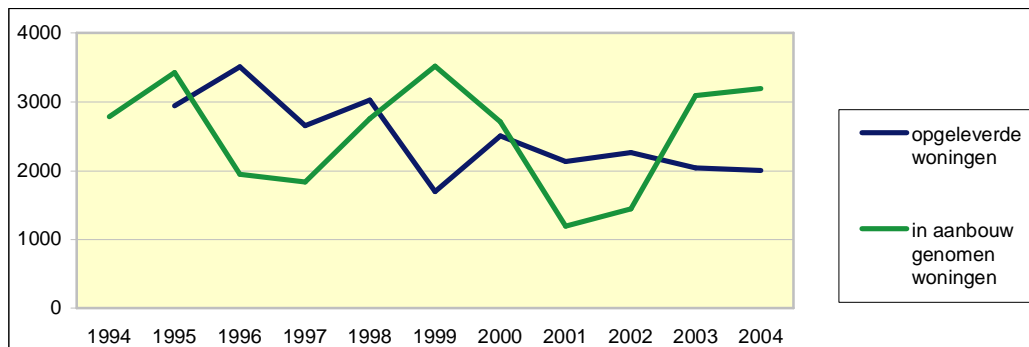
en dit te bewerkstelligen door: minder plannen, en vooral: uitvoeren.

Een belangrijke indicator daarbij is de ontwikkeling van de woningvoorraad. Dit komt in de eerste paragraaf aan bod. De daaropvolgende paragrafen beogen de aantrekkelijkheid van de stad en het stadscentrum in beeld te brengen. De hier opgenomen indicatoren geven geen volledig beeld weer. Ook bij andere beleidsvelden beschreven indicatoren geven een indicatie van de aantrekkelijkheid van de stad en het stadscentrum. Hieruit blijkt de grote samenhang van de beleidsvelden onderling. Veiligheid bijvoorbeeld is al aan de orde geweest in hoofdstuk 4.

8.1 Ontwikkelingen in de woningvoorraad.

Begin 2005 had Rotterdam volgens de eigen registratie zo'n 286.000 woningen. Hiervan zijn er 8.433 opgeleverd na 1 januari 2001.

Figuur 8-1 Aantal voltooide - en in aanbouw genomen nieuwbouwwoningen, per jaar

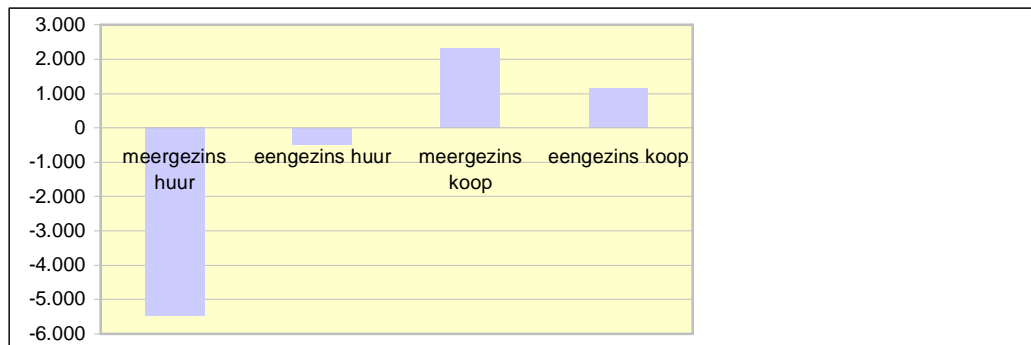

Bron: Woning-Bevolking-Onderzoeksbestand (WBOB) en Documentatie Bouwprogramma dS+V, bewerking COS

Sinds 2001 worden er jaarlijks iets meer dan 2.000 nieuwe woningen opgeleverd. In eerdere jaren schommelde het aantal opgeleverde nieuwe woningen erg sterk per jaar. Het aantal in aanbouw genomen woningen schommelt nog sterker. In 2001 en 2002 zijn er weinig woningen in aanbouw genomen. In 2003 en 2004 zijn er jaarlijks ruim 3.000 woningen in aanbouw genomen.

Langzaamaan neemt het aandeel meergezins-huurwoningen in Rotterdam af; in 2004 door sloop en omzetting van huur naar koop zelfs fors. Niettemin bestond begin 2005 nog steeds 63 procent van de Rotterdamse woningvoorraad uit dit soort woningen. Voorts is het aandeel meergezins-koopwoningen langzaam toegenomen tot 14 procent, is 12 procent van de voorraad eengezins-koop, en 11 procent eengezins-huur.

Figuur 8-2 Verandering in de woningvoorraad naar eigendomsverhouding en woningtype, 2004

Bron: Woning-Bevolking-Onderzoeksbestand (WBOB) 2004, COS

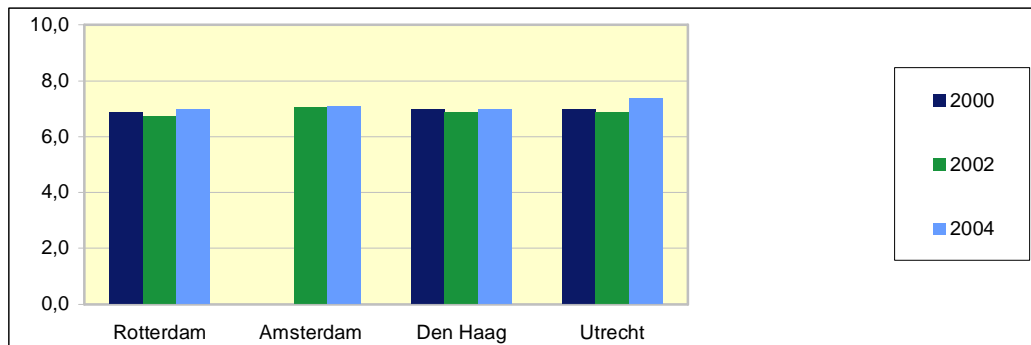
Het aantal koopwoningen is in 2004 met zo'n 3.500 toegenomen. Een groot deel daarvan betrof omzettingen van huur naar koop. Het aantal meergezins-huurwoningen is met bijna 5.500 afgenomen. In 2004 is er derhalve meer gesloopt dan nieuw opgeleverd.

8.2 Aantrekkelijke stad

Het beleid richt zich op het aantrekkelijk maken en houden van de stad. Dit betreft verschillende aspecten van de woonbuurt, die zijn samen te vatten in de leefbaarheid en veiligheid. Het aspect veiligheid is al eerder aan de orde gekomen. De leefbaarheid wordt hieronder beschreven aan de hand van de mening van de burger over de woonomgeving, de sociale kwaliteit van de woonomgeving en de mate waarin de burger de woonomgeving verloederd vindt.

De waardering van de burger voor zijn woonomgeving, is gemeten aan de hand van een vijftal stellingen. Dit is uitgedrukt in een gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving, samengesteld aan de hand van de vijf stellingen die aan bewoners zijn voorgelegd: 'in deze buurt blijft men graag wonen', 'het is vervelend om in deze buurt te wonen', 'indien mogelijk ga ik uit deze buurt verhuizen', 'als je hier woont heb je het goed getroffen' en 'de buurt is prettig om in te wonen'.

Figuur 8-3 Evaluatie woonomgeving in de vier grote steden

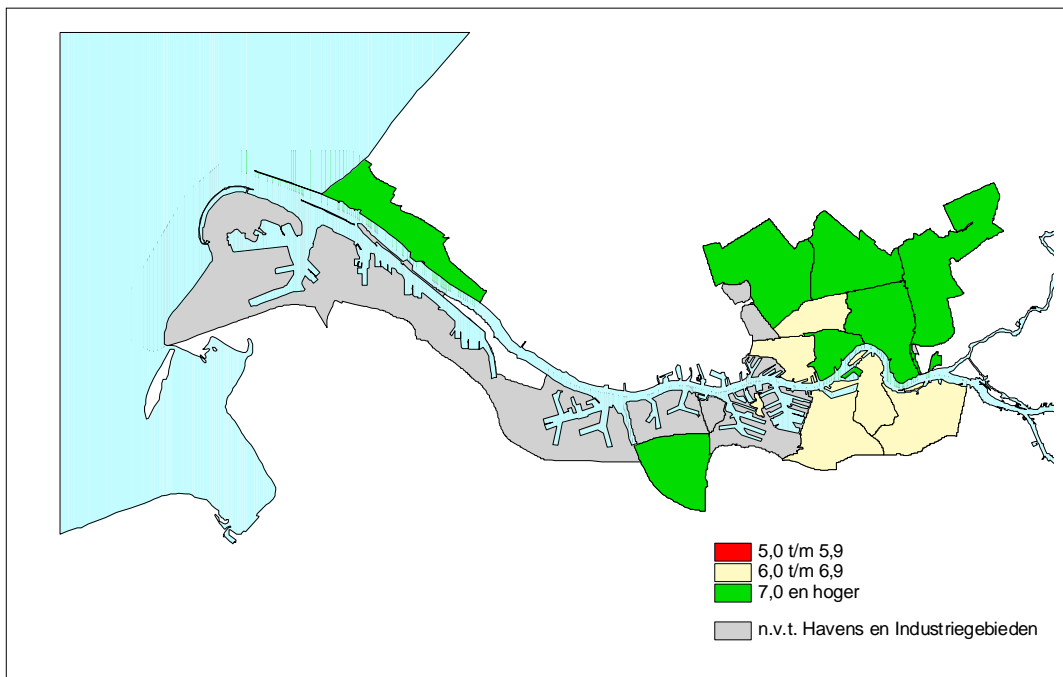

Bron: Leefbaarheidsenquête (Rotterdam) en Enquête Leefbaarheid en Veiligheid (overige drie steden)

Het gemiddelde rapportcijfer dat bewoners geven voor hun eigen woonomgeving is in Rotterdam een 7,0. Dat is vergelijkbaar met dat in Amsterdam (7,1) en Den Haag (7,0); in Utrecht wordt de woonomgeving nog positiever gewaardeerd (7,4).

De waardering van de Rotterdammers is in 2004 vrijwel gelijk met 2000 (6,9).

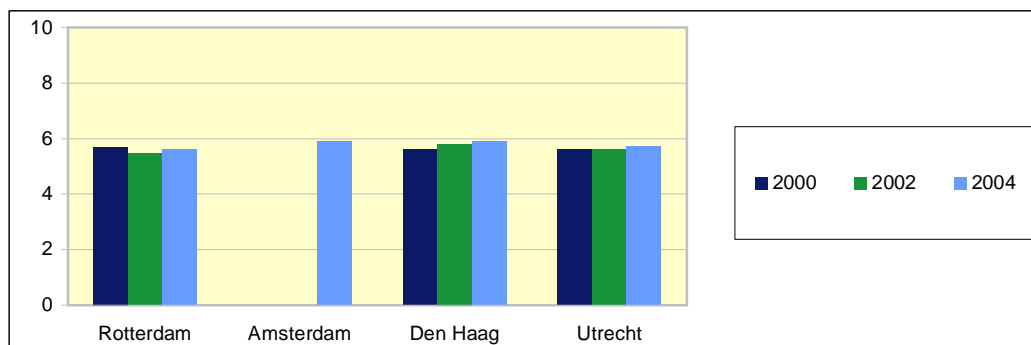
Figuur 8-4 Evaluatie woonomgeving op deelgemeenteniveau

Bron: Leefbaarheidsenquête 2004

In het bovenstaand kaartje is deze waardering van de woonomgeving in 2004 weergegeven voor de verschillende Rotterdamse deelgemeenten. Het cijfer voor héél Rotterdam was, zoals gezegd, een 7,0. Geen enkele deelgemeente “scoort” meer onder de 6,0. In 2002 waren dat er nog twee: de deelgemeenten Delfshaven en Charlois. De deelgemeenten Charlois, Delfshaven, Feijenoord, Noord en IJsselmonde behoren (in die volgorde) tot de middengroep met een score van 6,0 tot 7,0. De andere deelgemeenten hebben een score van 7,0 of hoger.

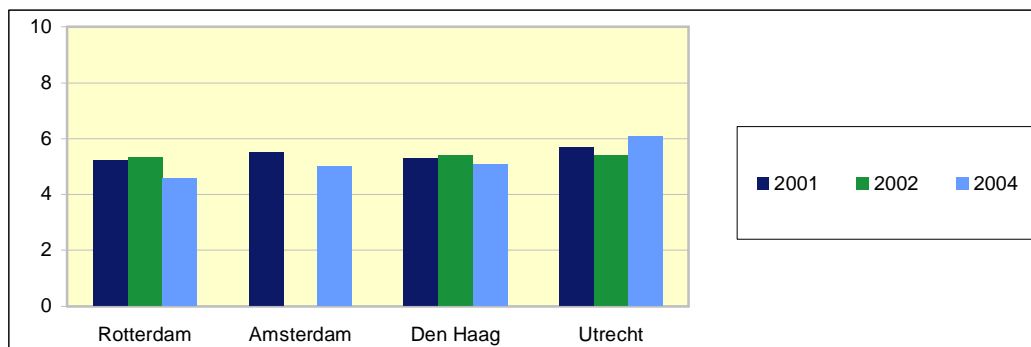
Figuur 8-5 Sociale cohesie

Bron: Enquête Leefbaarheid en Veiligheid (kengetal ‘verloedering’: R’dam: Veiligheidsmonitor)

De sociale cohesie (ofwel de sociale kwaliteit van de woonomgeving) is sinds het voorjaar van 2000 niet verbeterd, en is in Rotterdam iets lager dan in de andere drie grote steden. Het kengetal 'sociale cohesie' is gebaseerd op vier stellingen die aan bewoners zijn voorgelegd: 'de mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks', 'in deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om', 'ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid' en 'ik voel mij thuis bij de mensen in deze buurt'.

Figuur 8-6 Perceptie verloedering

Bron: Projectbureau Veilig (Rotterdam) en enquête Leefbaarheid en Veiligheid (Den Haag en Utrecht 2001 is 2000)

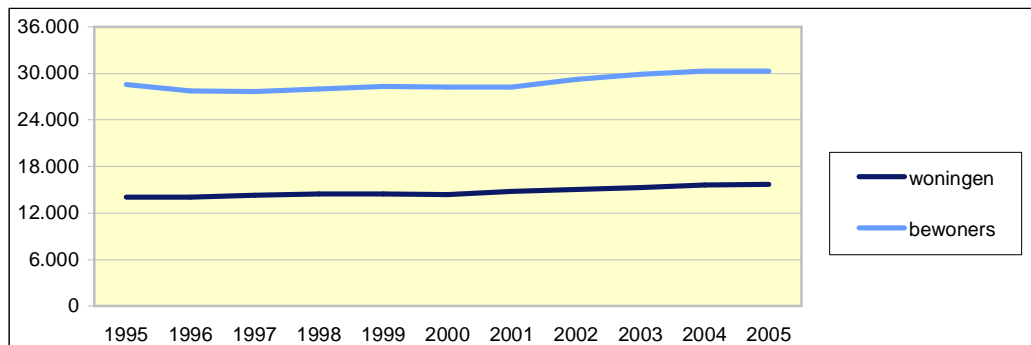
Het kengetal 'verloedering' is in Rotterdam een stuk lager dan in de andere G4-steden en is in de periode 2001-2004 gedaald. Een lager getal betekent hier, dat er sprake is van *minder* verloedering¹. Dit kengetal is gebaseerd op de mening van burgers over een viertal stellingen over 'bekladding van muren en/of gebouwen', 'vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes', 'rommel op straat' en 'hondenpoep op straat'.

¹ Vermeld moet worden dat het kengetal 'verloedering' Rotterdam gebaseerd is op de *Veiligheidsmonitor* van de gemeente Rotterdam, en dat methodologische verschillen tussen de verschillende enquêtes kunnen zorgen voor verschillen in uitkomsten.

8.3 Het stadscentrum

Het aantrekkelijk maken van de stad houdt ook in dat het stadshart levendiger wordt gemaakt. Het versterken van de woonfunctie van het centrum zal moeten leiden tot een levendiger stadscentrum, met meer sociale controle en veiligheid en een groter draagvlak voor economische en sociaal-culturele voorzieningen.

Figuur 8-7 Aantal woningen en bewoners in het Stadscentrum

Bron: GBA en Woning-Bevolking-Onderzoeksbestand (WBOB), bewerking COS

Na een aanvankelijke daling van het inwoneraantal in het Stadscentrum midden jaren negentig is de laatste jaren weer sprake van een stijging. De laatste jaren neemt het aantal inwoners met enkele honderden personen per jaar toe. Het aantal woningen in het Stadscentrum is eind jaren negentig iets gedaald, maar neemt ook al weer enkele jaren toe. De woonfunctie van het Stadscentrum wordt daarmee versterkt.

De binnenstad van Rotterdam wordt door het winkelend publiek met een 7,1 gewaardeerd, aldus een onderzoek van DTZ Zadelhoff research. Deze waardering is gunstig ten opzichte van de andere drie grote steden. Alleen Utrecht krijgt een hogere waardering, een 7,4.

Hoofdpunten Fysieke infrastructuur:

- De woonomgeving wordt in Rotterdam wat minder goed gewaardeerd dan in de andere drie grote steden.
- Bij de algemene evaluatie voor de eigen woonomgeving "scoort" inmiddels geen enkele deelgemeente meer onder de 6,0.
- De sociale cohesie is in Rotterdam iets lager dan in de andere drie grote steden en is niet gedaald of gestegen gedurende de periode 2000 - 2004.
- In Rotterdam neemt de verloedering af.
- In het Stadscentrum nemen het aantal woningen en het aantal inwoners al weer enkele jaren toe: de woonfunctie wordt er versterkt.

9 Verkeer en vervoer

Binnen dit beleidsveld werken rijksoverheid, stadsregio en deelgemeenten samen om de gewenste doelstellingen te behalen. Het beoogde doel is een goed bereikbaar en verkeersveilig Rotterdam. Dat betekent:

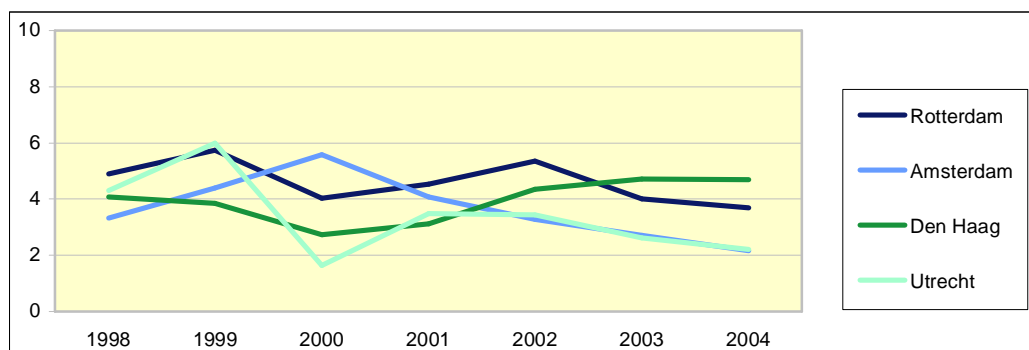
- minder verkeersslachtoffers;
- hogere waardering voor gebruik van openbaar vervoer en auto;
- hogere doorstroomsnelheid autoverkeer.

Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in het *Verkeers- en vervoersplan Rotterdam*. In dit hoofdstuk worden met een beperkt aantal indicatoren de belangrijkste ontwikkelingen die betrekking hebben op deze doelstellingen weergegeven. De voortgang van het plan wordt ook bijgehouden in een monitor (*Effectmonitor VVPR*; voorheen *De mobiele stad* geheten).

9.1 Verkeersslachtoffers

Maatregelen om het verkeer veiliger te maken hebben tot doel dat er minder verkeersslachtoffers vallen. Het aantal verkeersslachtoffers is daarom indicatief voor de verkeersveiligheid.

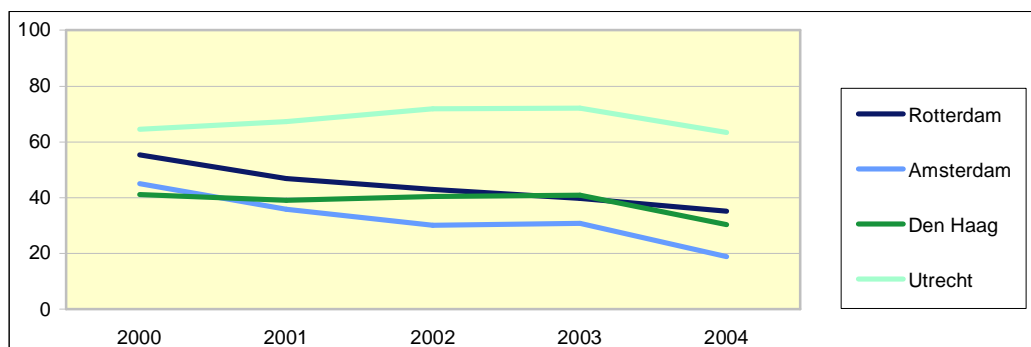
Figuur 9-1 Aantal verkeersdoden per 100.000 inwoners

Bron: Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer

Het aantal verkeersdoden in Rotterdam is de afgelopen jaren gedaald tot 3,68 per 100.000 inwoners in 2004. Ook in Amsterdam en Utrecht neemt het aantal verkeersdoden af. In Den Haag daarentegen neemt het de laatste jaren toe, en is het nu relatief hoger dan in Rotterdam.

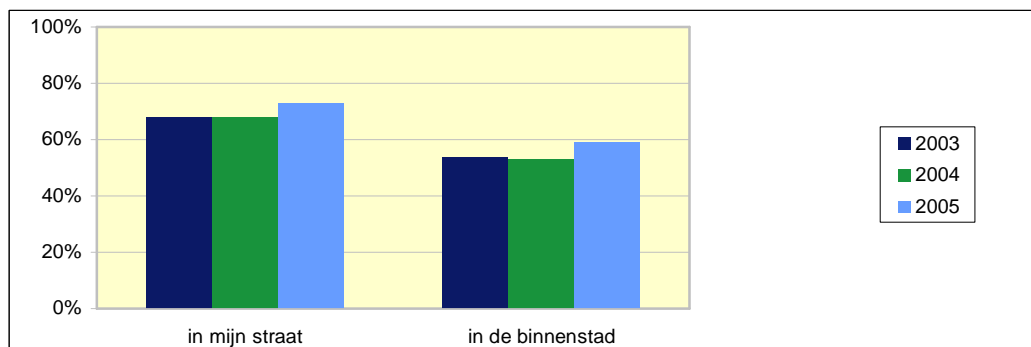
Figuur 9-2 Aantal verkeersslachtoffers (exclusief verkeersdoden), opgenomen in ziekenhuizen, per 100.000 inwoners in de vier grote steden

Bron: Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer

Het aantal niet-dodelijke verkeersslachtoffers dat in ziekenhuizen wordt opgenomen is in Rotterdam relatief een stuk lager dan in Utrecht, en iets hoger dan in Den Haag en Amsterdam. In drie van de vier gemeenten is het aantal per 100.000 inwoners sinds 2000 gedaald.

Figuur 9-3 Mening van bewoners over verkeersveiligheid: percentage (zeer) positief

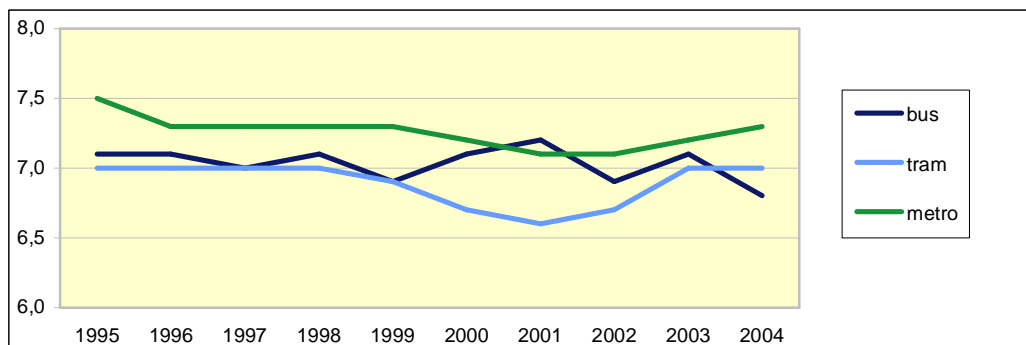
Bron: Omnibusenquête 2003 tot en met 2005 (Rotterdam), COS

Aan de Rotterdammers wordt de laatste jaren jaarlijks gevraagd of zij de verkeersveiligheid in de eigen straat en in de binnenstad als positief of als negatief beschouwen. De verkeersveiligheid in de eigen straat wordt door bijna driekwart van de bewoners (73 procent) als (zeer) positief beschouwd; een verbetering ten opzichte van voorgaande jaren. Vergeleken hiermee wordt de binnenstad als minder verkeersveilig beschouwd: 59 procent is hierover positief, hetgeen een verbetering betekent tegenover een jaar eerder.

9.2 Waardering en gebruik openbaar vervoer

De waardering en gebruik van het openbaar vervoer komt tot uiting in een rapportcijfer dat gebruikers geven, het aantal reizigerskilometers en de waardering van bewoners voor de doorstroming van bus en tram in de stad.

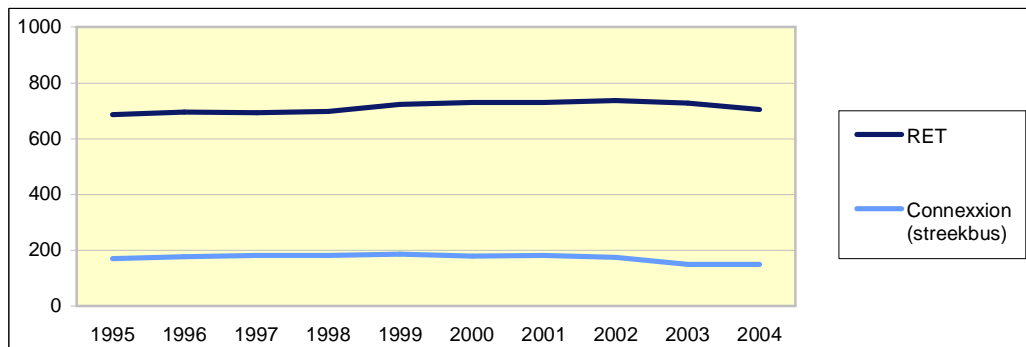
Figuur 9-4 Rapportcijfer openbaar vervoer door gebruikers

Bron: Kwaliteitsmonitor, RET

De *Kwaliteitsmonitor* van de RET geeft aan dat de waardering voor het openbaar vervoer de afgelopen tien jaar licht daalt, maar de laatste jaren nog altijd rond het rapportcijfer zeven schommelt (2004: 6,9). Het laatste jaar daalde de waardering voor de bus tot een 6,8, bleef die voor de tram gelijk (7,0), na een sterke stijging in de jaren daarvoor en nam die voor de metro toe tot een 7,3. Strengere controles, invoering van nieuwe trampluslijnen, nieuwe trams en reisinformatie kunnen een positieve invloed hebben gehad op de waardering.

Figuur 9-5 Reizigerskilometers (in miljoenen) openbaar vervoer

Bron: RET en Connexxion

Het gebruik van het openbaar vervoer wordt weergegeven door het aantal reizigerskilometers. Het aantal reizigerskilometers laat de laatste twee jaar een gestage daling zien. De passagiers van de RET hebben tezamen in 2004 705 miljoen kilometer gereisd; een daling van 23 miljoen ten opzichte van het jaar daarvoor. De daling wordt verklaard door prijsstijgingen ten gevolge van zoneveranderingen in 2003 en strenge controles in tram en metro.

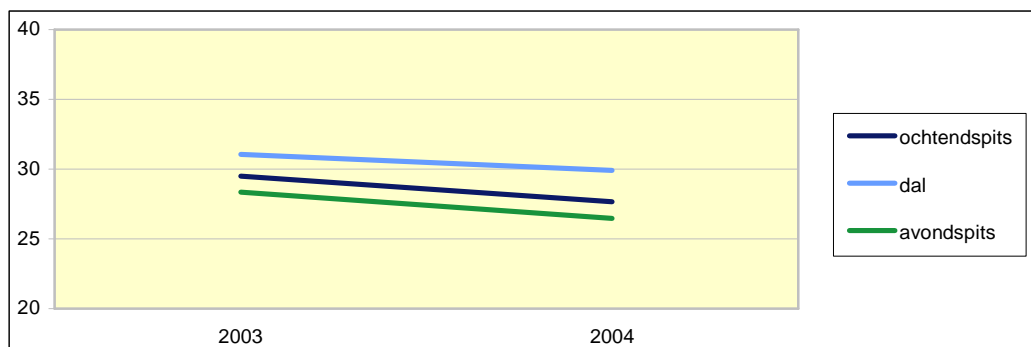
In 2004 telde Connexxion in Rotterdam 151 miljoen reizigerskilometers: een stijging van 1 miljoen ten opzichte van het jaar daarvoor. Ten opzichte van 2002 is er ook bij Connexxion sprake van een daling, namelijk met 25 miljoen.

Met betrekking tot de doorstroming van bus en tram in de stad zijn de afgelopen drie jaren vier van de vijf Rotterdammers (zeer) positief. De doorstroming van bus en tram wordt positiever gewaardeerd dan die van de auto, waarover maar half zo veel Rotterdammers positief zijn (zie dadelijk).

9.3 Doorstroomsnelheid autoverkeer

Het bereikbaar houden van de stad voor bewoners en bezoekers is van groot belang. Belangrijke bestemmingen in de stad moeten binnen redelijke tijd en op verschillende manieren bereikbaar zijn. Behalve het bereikbaar houden van de stad hecht de gemeente aan aantrekkelijke woonwijken. Overlast door autoverkeer moet daarom tot een minimum worden beperkt. De hier opgenomen indicatoren geven inzicht in de doorstroomsnelheid van het verkeer.

Figuur 9-6 Gemiddelde rijksnelheden 'bundels'

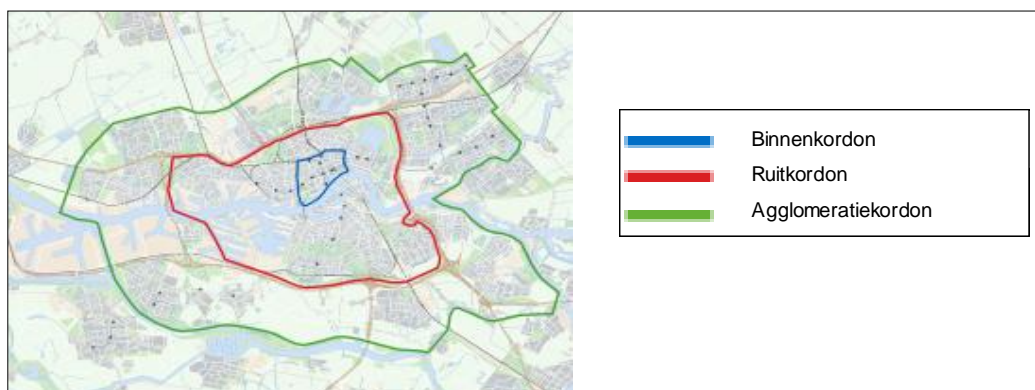

Bron: dS+V, Afdeling Verkeer en Vervoer

Op de zeven hoofdroutes naar de binnenstad (de zogeheten 'bundels') is de gemiddelde trajectsnelheid in 2004 afgenomen ten opzichte van 2003. Deze afname vindt in alle drie de dagdelen plaats, maar in de spitsperioden in iets sterkere mate dan in de daluren. De daling van de trajectsnelheid is veroorzaakt door wegwerkzaamheden die op verschillende plaatsen in de stad plaatsvonden.

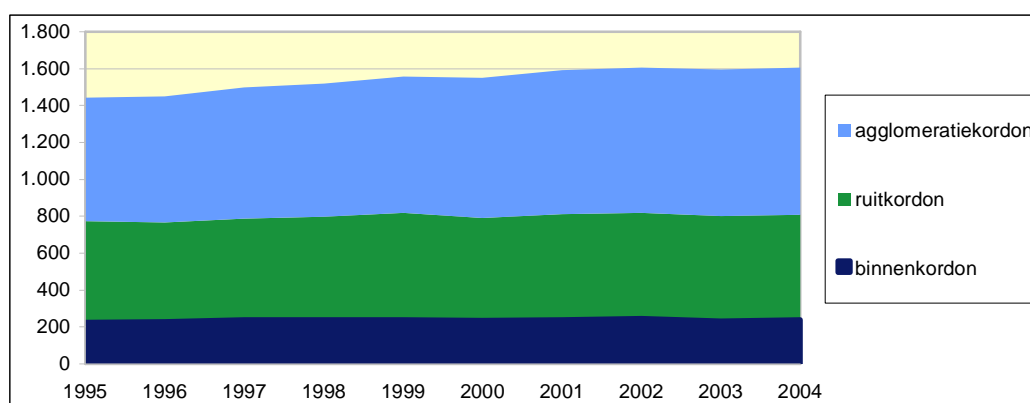
Als doelstelling is geformuleerd: het garanderen van trajectsnelheden op de bundels van minimaal 25 kilometer per uur. Deze doelstelling wordt alleen op de Schieweg/Schiekade zowel in de ochtend- als de avondspits in beide richtingen niet gehaald. Op de bundels op Zuid en op de Maasboulevard wordt de doelstelling doorstroming van het verkeer dat in de avondspits de stad uitrijdt, niet bereikt.

Figuur 9-7 Kaart verkeerskordons

Bron: dS+V, Afdeling Verkeer en Vervoer

Figuur 9-8 Verkeersintensiteit per kordon (x 1.000)

Bron: dS+V, Afdeling Verkeer en Vervoer

Vanaf 1995 is de verkeersintensiteit op het binnenkordon vrij constant. Op het ruitkordon is sprake van een heel lichte, continue stijging (nog geen half procent per jaar). Op het agglomeratiekordon stijgt de verkeersdruk wat sterker (ruim twee procent per jaar).

Vooraf op de agglomeratiekordon heeft de intensiteit een sterke stijging gekend. Op de drie kordons samen verplaatsten zich in 2004 dagelijks 1,6 miljoen voertuigen.

Drie van de vijf Rotterdammers geven een (zeer) negatief oordeel over de doorstroming van de auto in de stad, en maar twee op de vijf zijn hier wél positief over. Niettemin was men hierover in 2005 iets positiever dan in 2004. Over de doorstroming op de Schiekade en Stadhoudersweg-Statenvweg is het merendeel van de Rotterdammers ontevreden. Over de overige bundels is het merendeel wel tevreden.

De bezettingsgraad van de P+R-terreinen is hoog en schommelde in de afgelopen jaren tussen 80 en 90 procent. Tussen 2003 en 2004 is de bezetting met 3 procentpunt gedaald. Niettemin ligt de bezettingsgraad met 84 procent nog steeds boven de grens van tachtig procent. De

grote P+R-terreinen Kralingse Zoom en Slinge worden goed gebruikt, en ook de kleinere terreinen kennen een bijna volledige bezetting. Op het P+R terrein Alexander zijn in mei beperkingen ingevoerd. Het terrein is nu exclusief beschikbaar voor P+R gebruikers en dagelijks gemiddeld voor tweederde deel bezet.

9.4 Gebruik fiets

Het gebruik van de fiets wordt gemeten door het aantal fietsers op vaste telpunten. Gemiddeld genomen is het gebruik van de fiets in de afgelopen jaren fors gestegen; ten opzichte van 2000 met 22 procent. Behalve in de Maastunnel (3 procent) bedroeg de stijging overal meer dan tien procent. De grootste aantallen fietsers worden geteld op de Erasmusbrug (6.454) en de Schiedekade (5.614).

9.5 Bereikbaarheid van de stad

Een steeds belangrijker wordend item is de bereikbaarheid van de stad. De mobiliteit tussen woon- en werkplek is de laatste decennia groter geworden. De Top 50 van Nyfer geeft niet alleen inzicht in de bereikbaarheid binnen de stad maar ook over de snelwegen.

Tabel 9-1 Bereikbaarheid: positie binnen de 50 grote steden

	per auto buiten de spits		per auto in de spits		per openbaar vervoer	
	2002	2005	2002	2005	2002	2005
Rotterdam	6	7	8	12	3	4
Amsterdam	8	10	7	2	4	3
Den Haag	2	3	3	4	2	2
Utrecht	10	8	14	8	1	1

Bron: Atlas voor gemeenten, Nyfer

Van de 50 grootste gemeenten is Rotterdam buiten de spits per auto op 6 na het best te bereiken. Den Haag scoort als enige van de andere drie grote steden hier nog iets beter. Ten opzichte van 2002 is de bereikbaarheid per auto buiten en in de spits verslechterd. In de spits neemt Rotterdam een twaalfde plek in. Deze daling wordt mede veroorzaakt door de toegenomen files op de A13 en de A20. Voor de bereikbaarheid per openbaar vervoer bezetten de vier grote steden de eerste vier plekken in de top 50.

Hoofdpunten Verkeer en vervoer:

- Het aantal verkeersslachtoffers is de afgelopen jaren gedaald.
- Het aantal reizigerskilometers in het openbaar vervoer laat de laatste twee jaar een gestage daling zien. De reiziger waardeert de metro en tram wel beter dan in voorgaande jaren.
- Op de zeven hoofdroutes naar de binnenstad (de zogeheten 'bundels') is de gemiddelde trajectsnelheid als gevolg van tijdelijke wegwerkzaamheden in 2004 afgenomen ten opzichte van 2003.
- Over de doorstroming van auto's door de stad is een merendeel van de Rotterdammers negatief. Het aandeel Rotterdammers dat negatief oordeelt is iets afgenomen.
- Ten opzichte van 2002 is de bereikbaarheid van Rotterdam per auto binnen en buiten de spits onder andere vanwege meer files op de A20 en de A13 in vergelijking met andere grote gemeenten iets verslechterd.

10 Wijken en buitenruimte

Gemeente en deelgemeenten werken samen om te komen tot een aantrekkelijke, schone en hele stad om te wonen en te verblijven. Dat betekent:

- een hogere waardering voor 'schoon en heel';
- het versterken van de gezamenlijke aanpak van gemeente, deelgemeenten en diensten op het werkterrein van 'schoon en heel', en daarmee het vermogen om de knelpunten in de wijken op te lossen.

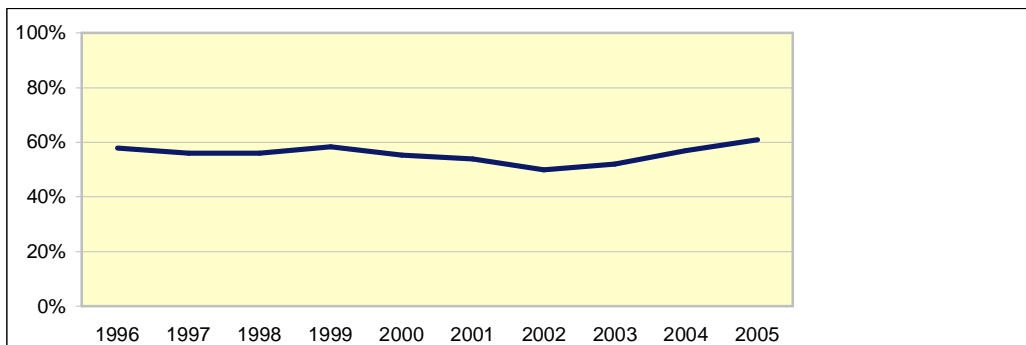
Binnen dit beleidsveld is er aandacht voor het afvalbeheer, water en waterbeheer, onderhoud van wegen en fietspaden, openbaar groen en 'schoon en heel'. De verbetering van de waardering van 'schoon en heel' is een belangrijk doel in het Collegeprogramma; met name in de buurten die volgens de veiligheidsindex onveilig zijn.

10.1 Schoon en heel

De fysieke conditie van wijken wordt op verschillende manieren geregistreerd. De gemeente voert schouwen uit en baseert hier een productnormering 'schoon en heel' op. Het schouwen wordt steeds op vaste meetpunten in de buurt gedaan. Elke meting resulteert in een cijfer voor 'schoon' en een cijfer voor 'heel' op een schaal van 1 tot en met 5. Sinds 2003 wordt de productnormering over (bijna) de gehele stad uitgevoerd.

In 2004 scoort geen van de buurten gemiddeld lager dan 3 voor 'schoon' en ook niet voor 'heel'.

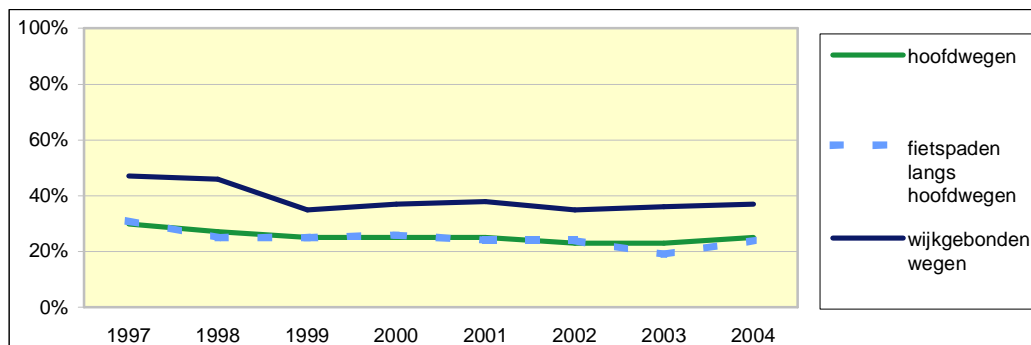
Figuur 10-1 Aandeel bewoners dat de eigen buurt ('heel' of 'tamelijk') schoon vindt

Bron: Omnibusenquête, COS

Sinds 2002 is sprake van een toename van het percentage Rotterdammers dat de eigen buurt schoon vindt. Nu vindt 61 procent de eigen buurt tamelijk tot heel schoon, 29 procent vindt de buurt niet zo schoon en 11 procent vindt de buurt zelfs helemaal niet schoon.

Figuur 10-2 Aandeel wegen en fietspaden in slechte conditie van het totaal aantal m²

Bron: Gemeentewerken Rotterdam

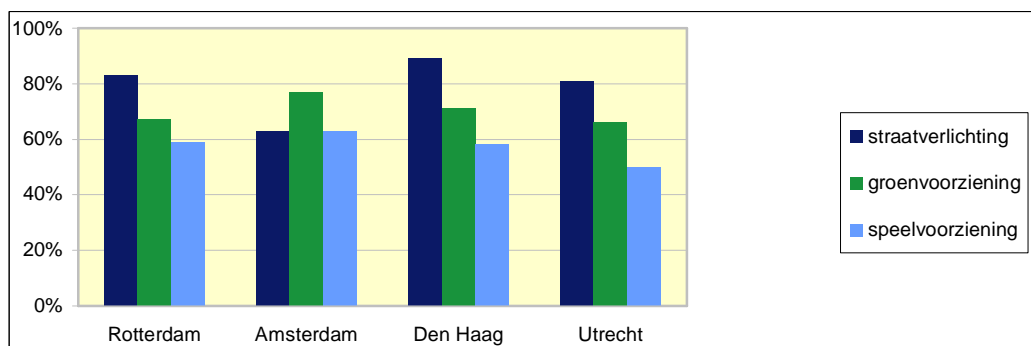
Het aandeel hoofdwegen, fietspaden langs hoofdwegen en wijkgebonden wegen in slechte conditie, daalde tot voorkort, maar de laatste paar jaar trad geen verdere verslechtering meer op.

Het aantal vierkante meters groen per hectare is in de Rotterdamse woonbuurten gestegen tot 1.461 m² groen per hectare begin 2005. Begin 2003 was dit nog 1.448 m² per hectare. Van de 73 Rotterdamse woonbuurten beschikten er 44 over meer dan 1.000 m² groen per hectare (begin 2003: 42).

10.2 Waardering van de burger

De waardering van de burger over voorzieningen in de buurt wordt aangegeven aan de hand de tevredenheid van burgers over verschillende voorzieningen. De volgende voorzieningen worden hier in het hoofdstuk besproken: straatverlichting, groenvoorziening, speelvoorziening, wegenonderhoud en onderhoud van straatmeubilair.

Figuur 10-3 Tevredenheid met voorzieningen

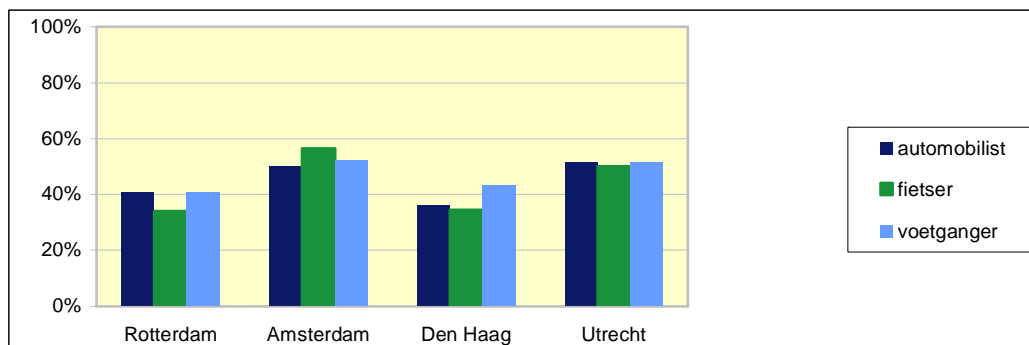
Bron: Leefbaarheidsenquête 2004 (Rotterdam) en Enquête Leefbaarheid en Veiligheid 2004

Over de voorzieningen in de buitenruimte zoals straatverlichting, groenvoorziening en speel-

voorziening zijn de Rotterdammers globaal genomen iets minder tevreden dan die van Den Haag en Utrecht. Ten opzichte van de Amsterdammers zijn de Rotterdammers meer tevreden over de straatverlichting.

Voor al deze voorzieningen was de waardering in Rotterdam alleen voor de speelvoorzieningen in 2004 positiever dan in 2002

Figuur 10-4 Percentage bewoners dat het wegenonderhoud in de eigen buurt als goed beschouwt (als automobilist, fietser en voetganger) (2003)

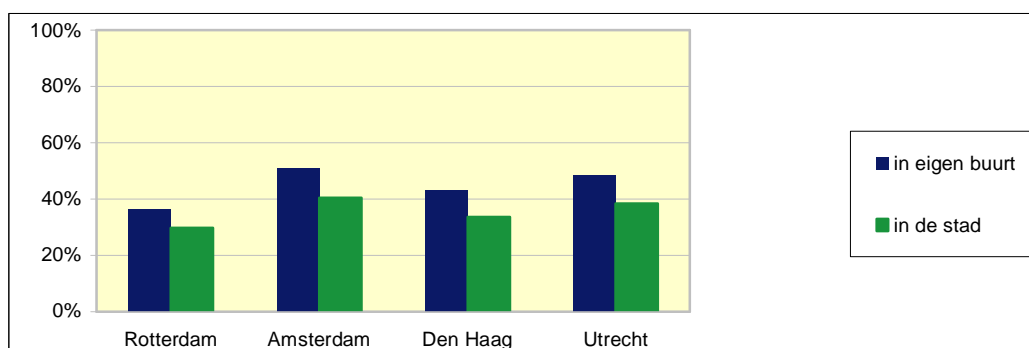

Bron: G4-peiling 2003, COS

In Rotterdam en Den Haag zijn de bewoners duidelijk minder positief over het onderhoud van wegen, fietspaden en stoepen in de eigen buurt dan in Amsterdam en Utrecht, zo bleek in 2003. In Rotterdam vond tweevijfde van de bewoners het onderhoud van de autowegen en voetpaden goed, en over fietspaden was dit zelfs maar een eenderde. Wanneer wordt gevraagd naar het onderhoud hiervan in de *hele* stad, waren telkens nóg wat minder mensen hier tevreden over; in Rotterdam zowel als in de andere drie grote steden.

Sindsdien is de tevredenheid hierover in Rotterdam echter wel toegenomen: in 2005 is het oordeel op dit terrein een stuk positiever dan in voorgaande jaren.

Figuur 10-5 Percentage bewoners dat het onderhoud van het straatmeubilair als goed beschouwt (2003)

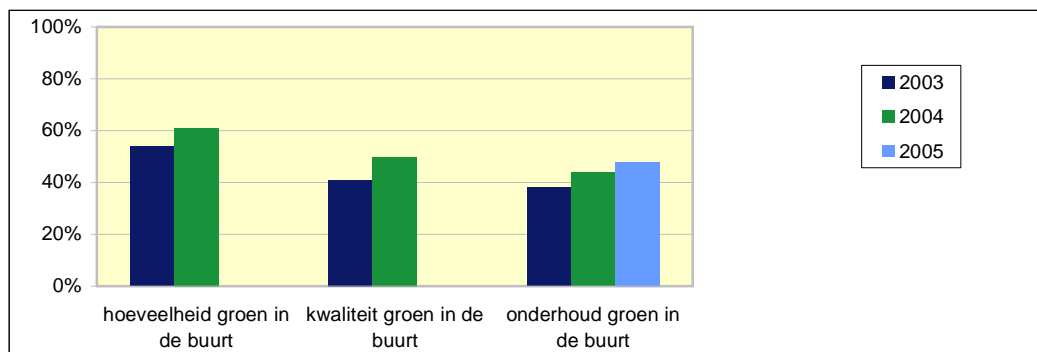
Bron: G4-peiling 2003, COS

Ook de tevredenheid over het onderhoud van het straatmeubilair in de eigen buurt was in 2003

in alle vier de grote steden hoger dan die over het onderhoud van het straatmeubilair in de hele stad. In Rotterdam was men het minst tevreden. Ruim eenderde vond het onderhoud van het straatmeubilair in de eigen buurt goed, en bijna eenderde het onderhoud daarvan in de hele stad.

Over het onderhoud van straatmeubilair was in Rotterdam sinds 2000 een toenemende ontevredenheid te zien, maar in 2004 keerde die trend, en het herstel zette in 2005 door. Inmiddels vindt 38 procent het stedelijk onderhoud goed, en 44 procent dat in de eigen buurt. Nog steeds vindt echter de helft het onderhoud matig.

Figuur 10-6 Percentage bewoners dat groenvoorzieningen als goed beschouwt

Bron: Omnibusenquête, COS

De Rotterdammers beoordeelden de hoeveelheid groen in de eigen buurt en de kwaliteit en het onderhoud ervan in 2004 iets positiever dan in 2003. In 2005 nam de waardering voor het onderhoud hiervan wederom toe; inmiddels vindt 48 procent dit goed.

Hoofdpunten Wijken en buitenruimte:

- Bij het schouwen van 'schoon en heel' werd in 2004 voor 'schoon' én voor 'heel' in geen van de buurten een gemiddelde score onder de gestelde norm van '3' gemeten.
- Het percentage bewoners dat de eigen buurt (tamelijk) schoon vindt, neemt de laatste paar jaar fors toe.
- De kwaliteit van hoofdwegen, fietspaden langs hoofdwegen en wijkgebonden wegen daalde tot voorkort, maar de laatste paar jaar trad geen verdere verslechtering meer op.
- Rotterdammers waren in 2003 minder positief over het onderhoud van de wegen, fietspaden en voetpaden in de eigen buurt dan Amsterdammers en Utrechtenaren. Sindsdien is de tevredenheid hierover in Rotterdam echter wel toegenomen.
- Ook over het onderhoud van het straatmeubilair waren de Rotterdammers toen minder tevreden. De laatste twee jaar is dit echter verbeterd.
- De Rotterdammers zijn de laatste twee jaar positiever geworden over het groen in de eigen buurt.

11 Sociale zaken en maatschappelijke dienstverlening

Binnen het beleidsveld 'Sociale zaken en maatschappelijke dienstverlening' wordt gestreefd naar de volgende doelen:

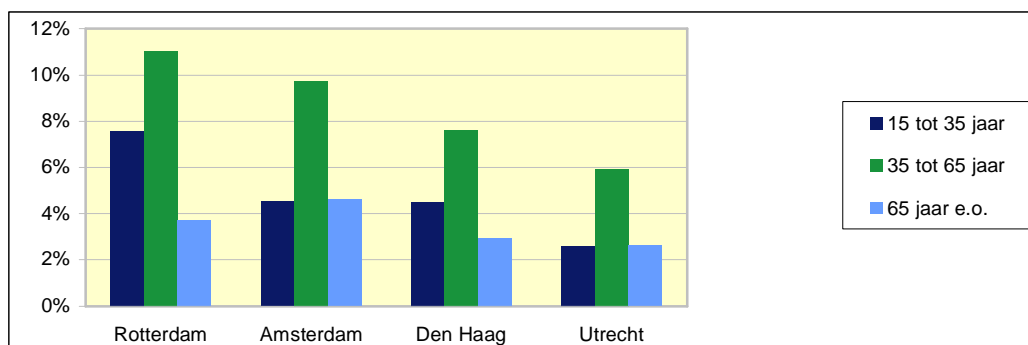
- iedere Rotterdammer kan verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leven.
- volwaardige en waardevolle participatie van alle Rotterdammers in onze samenleving op sociaal, economisch en cultureel vlak.

In dit hoofdstuk wordt eerst aandacht besteed aan de uitkeringsafhankelijkheid. Hierna gaat de aandacht uit naar het onderwerp sociaal burgerschap.

11.1 Uitkeringsafhankelijkheid

In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de voorwaarden in materiële zin die mensen in staat moeten stellen om op een volwaardige manier op sociaal, cultureel en economisch vlak te participeren in de samenleving. Het (langdurig) afhankelijk zijn van een uitkering kan betekenen dat participatie wordt beperkt.

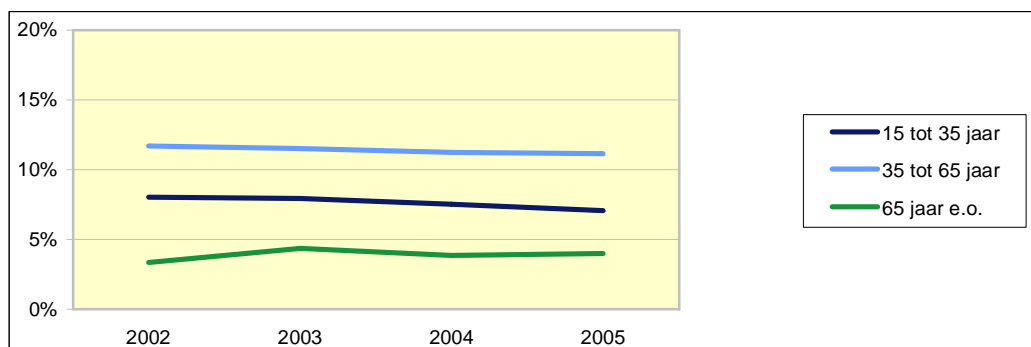
Figuur 11-1 Bijstandsontvangers als percentage van de totale bevolking naar leeftijdsgroepen, 2004

Bron: CBS, bewerking COS

In Rotterdam ontvangen relatief veel jongeren een bijstandsuitkering (Wet Werk en Bijstand; de opvolger van de Algemene Bijstandswet). Bijna 7,6 procent van de 15- tot 35-jarige Rotterdammers ontvangt in 2004 een WWB-uitkering. In de andere grote steden is dat aandeel aanzienlijk lager. Ook binnen de groep de 35- tot 65-jarigen is het percentage WWB-ers hoger dan in de andere grote steden (11,0 procent). Onder de ouderen is het aandeel WWB-ers het hoogst in Amsterdam (4,6 procent), gevolgd door Rotterdam (3,7 procent). Ouderen kunnen een (aanvullende) WWB-uitkering krijgen wanneer zij geen recht hebben op volledige AOW omdat zij niet gedurende hun gehele arbeidzame leven in Nederland woonden.

Figuur 11-2 Aandeel bijstandsontvangers naar leeftijd in Rotterdam, 2002 - 2005

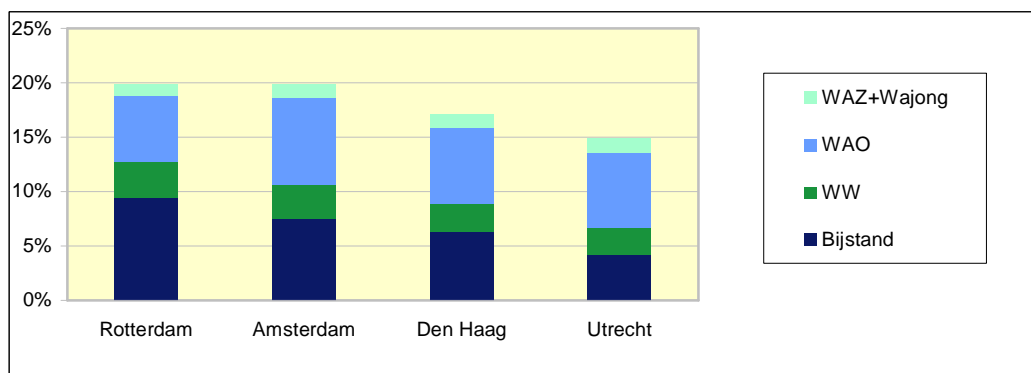

Bron: dienst SoZaWe, bewerking COS

Binnen de leeftijdsgroepen 15 tot 35 jaar en 35 tot 65 jaar is de afhankelijkheid van een bijstandsuitkering de laatste jaren licht gedaald. Binnen de leeftijdsgroep 15 tot 35 jaar daalde het aandeel personen van 8,1 naar 7,1 procent in de periode 1 januari 2002 tot 2005. In de leeftijdsgroep 35 tot 65 jaar is deze daling minder groot geweest, namelijk van 11,7 naar 11,1 procent.

Onder de 65-plussers, die bij een onvolledig opgebouwde AOW recht op aanvullende bijstand kunnen hebben, was tot 2003 sprake van een toename van 3,4 naar 4,4 procent, maar ook hier is de bijstandsafhankelijkheid inmiddels licht gedaald naar 4,0 procent.

Figuur 11-3 Uitkeringsontvangers naar soort uitkering, 2004

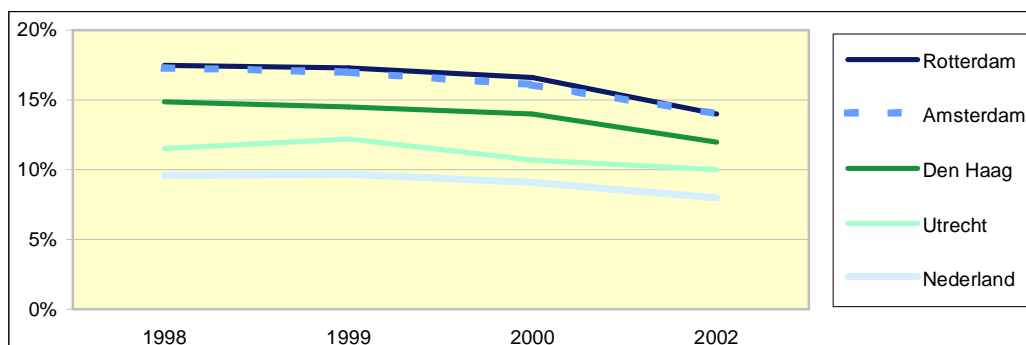

Bron: UWV en CBS, bewerking COS

Bijna 20 procent van de Rotterdammers tussen de 15 en 65 jaar ontvangt een uitkering. Dit is evenveel als in Amsterdam. In Rotterdam hebben in vergelijking met de andere drie grote steden relatief meer mensen een bijstandsuitkering, en relatief minder mensen een WAO-uitkering ontvangen.

In de meeste gevallen moet er een heel huishouden leven van de hier bedoelde uitkeringen. In enkele gevallen komt het voor dat een huishouden meerdere uitkeringen krijgt; veelal overigens slechts op elkaar aanvullend tot het sociaal minimum.

Figuur 11-4 Aandeel sociale minima, 1998-2002

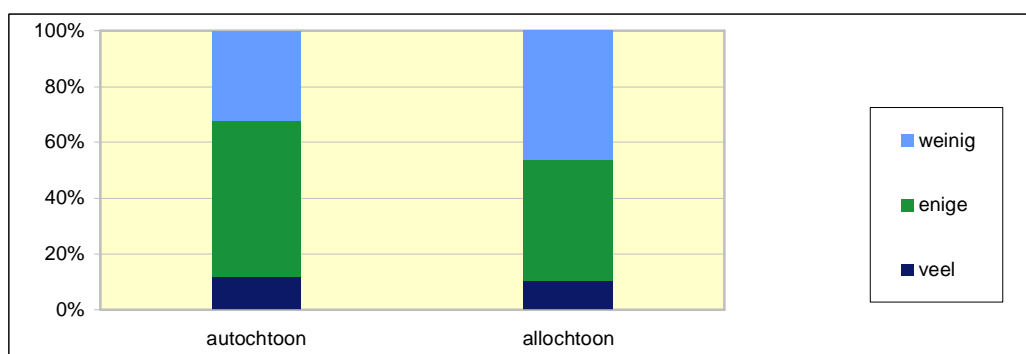
Bron: CBS

Rotterdam en Amsterdam kennen procentueel bijna evenveel huishoudens die van het sociaal minimum moeten leven: ruim anderhalf keer zo veel als de rest van Nederland. In de periode 1998-2002 (laatst bekende gegevens) daalde het percentage sociale minima overall iets; in Rotterdam tot 14 procent.

11.2 Sociaal burgerschap

De mate waarin verschillende groeperingen zich thuis voelen in Rotterdam en bijdragen aan de samenleving wordt tot uitdrukking gebracht door middel van interesse in lokale politiek, zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie en sociale cohesie.

Figuur 11-5 Interesse in de lokale politiek

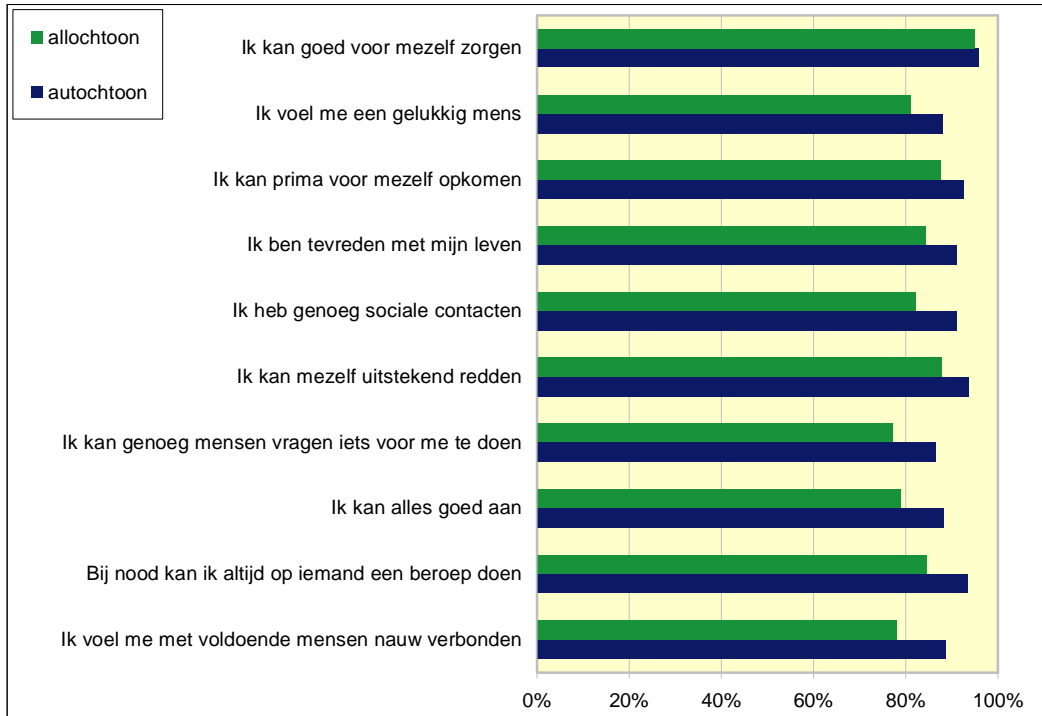

Bron: Omnibusenquête 2005, COS

Afgezien van een eenmalige positieve uitschieter in 2003 is de interesse in de plaatselijke politiek de laatste jaren vrij constant. Dit jaar zegt 12 procent van de Rotterdammers (van 16 jaar en ouder) veel interesse te hebben, 52 procent enige interesse en 36 procent geen interesse. Mannen en ouderen zijn meer geïnteresseerd in de plaatselijke politiek dan vrouwen en jongeren. Niet-westerse allochtonen verschillen in dit opzicht niet van autochtonen, al is wel een groter deel *weinig* geïnteresseerd. Voorts is men meer geïnteresseerd naarmate men hoger is

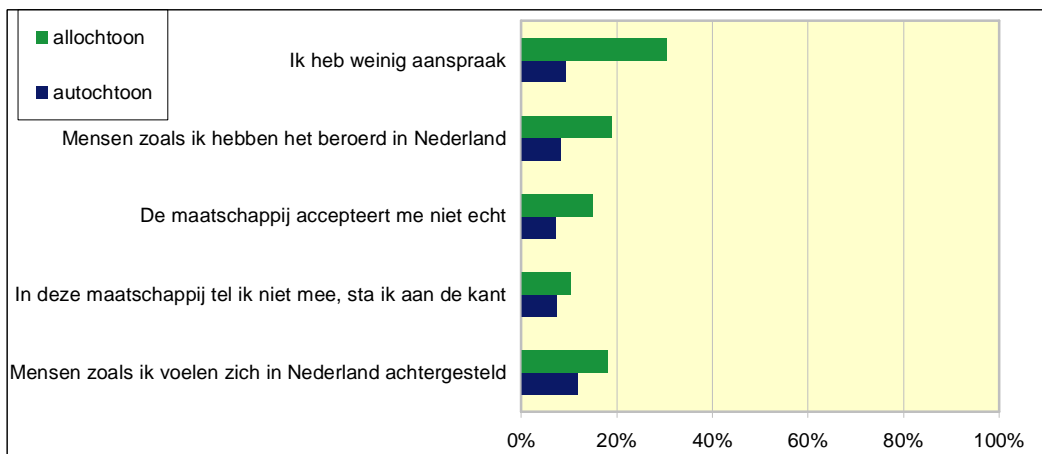
opgeleid.

Figuur 11-6 Zelfredzaamheid (positieve stellingen)

Bron: Leefbaarheidsenquête 2004

Figuur 11-7 Zelfredzaamheid (negatieve stellingen)

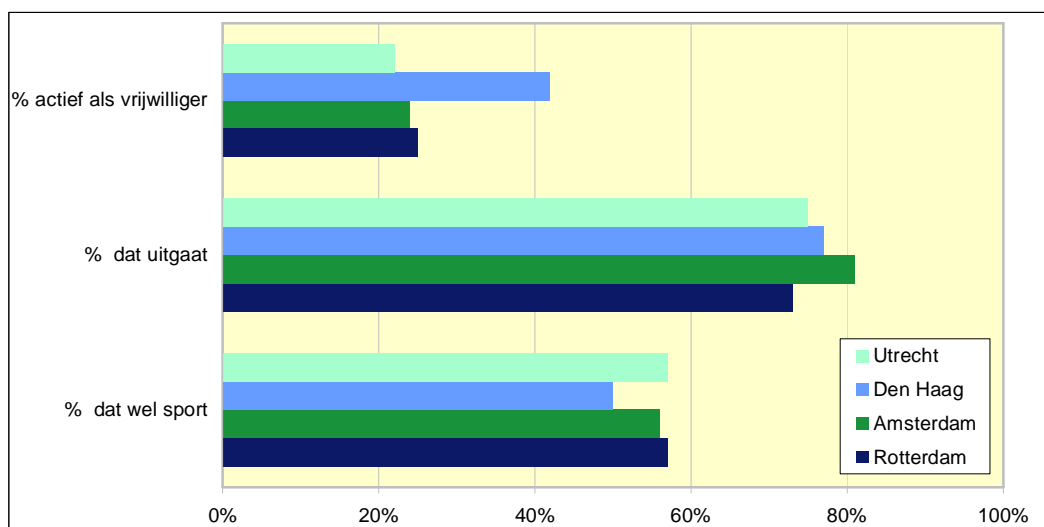

Bron: Leefbaarheidsenquête 2004

De stellingen die zelfredzaamheid beschrijven, laten aanzienlijke verschillen zien tussen de autochtone en allochtone bevolkingsgroepen. Hoewel allochtonen vinden dat ze even goed

voor zichzelf kunnen zorgen, “scoren” ze verder op alle stellingen slechter. Vooral geven zij veel vaker aan dat ze weinig aanspraak hebben en dat mensen zoals zij het beroerd hebben in Nederland, en veel minder vaak dat ze zich met voldoende mensen nauw verbonden voelen. Bij de negatieve stellingen zijn de verschillen overigens sinds 2002 wel kleiner geworden. Het grootste verschil wordt gevonden onder allochtonen bij de stelling ‘In deze maatschappij tel ik niet mee, sta ik aan de kant’. Was in 2002 19 procent van de allochtone Rotterdammers het eens met deze stelling in 2004 is dit nog 10 procent.

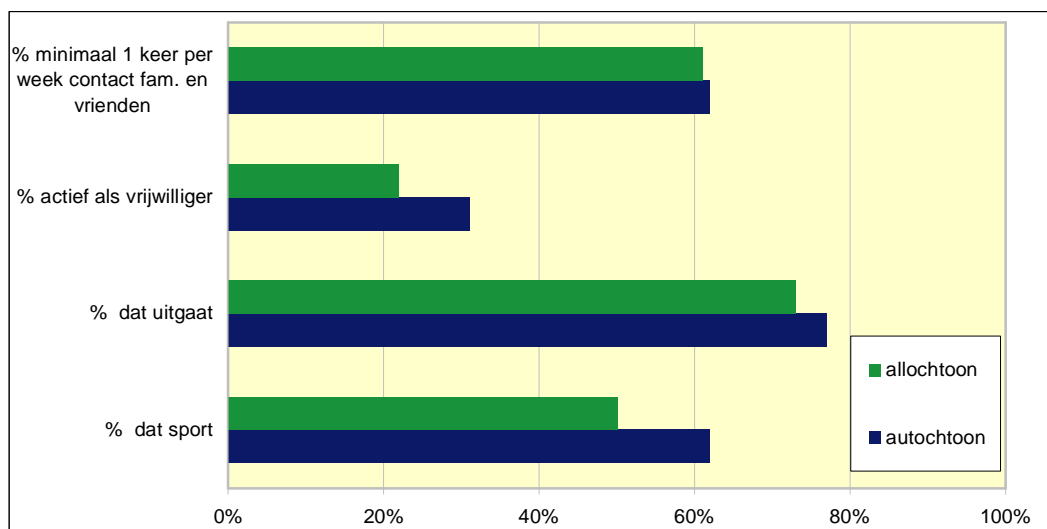
Figuur 11-8 Maatschappelijke participatie in de vier grote steden

Bron: Leefbaarheidsenquête 2002 (R'dam) en Enquête Leefbaarheid en Veiligheid 2002 (andere drie; A'dam: 2001)

De maatschappelijke participatie in de vier grote steden lijkt in grote lijnen veel op elkaar, al doet men in Den Haag wat meer aan vrijwilligerswerk en wat minder aan sport, zo blijkt uit een vergelijking van gegevens over maatschappelijke participatie uit 2002 (figuur 11-8). Sindsdien (2004) is in Rotterdam de participatie iets gestegen, en doet 59 procent aan sport, gaat 75 procent uit en doet 28 procent vrijwilligerswerk.

Figuur 11-9 Maatschappelijke participatie naar herkomst

Bron: Leefbaarheidsenquête 2004

De maatschappelijke participatie van autochtonen is hoger dan die van allochtonen (figuur 11-9). Autochtonen zeggen vaker te sporten dan allochtonen en zijn ook vaker actief als vrijwilliger.

Tijdbesteding vrouwen en mannen

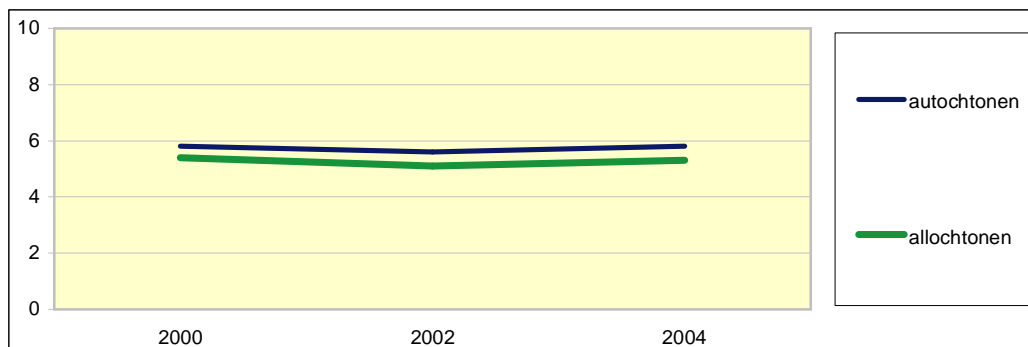
Verschillen in tijdsbesteding tussen vrouwen en mannen zijn in de Rotterdamse Emancipatiemonitor beschreven. Niet verrassend is dat de tijdsbesteding van vrouwen en mannen verschilt. Vrouwen besteden in 2003 gemiddeld minder tijd aan betaald werk (16 uur) en meer aan huishoudelijk werk en de verzorging van huisgenoten (20 uur) dan mannen (respectievelijk 26 uur en 8 uur gemiddeld per week).¹ De tijd die wordt gebruikt voor studie en cursus verschilt nauwelijks tussen vrouwen en mannen: respectievelijk 4,5 en 5 uur gemiddeld per week. Ten opzichte van 1999 en 2001 heeft zich geen grote verschuiving in tijdsbesteding voorgedaan. Wordt er gevraagd naar vrije tijd dan geven vrouwen aan gemiddeld minder vrije tijd te hebben dan mannen: respectievelijk gemiddeld 20 en 26 uur per week. De vrije tijd van allochtone vrouwen is beperkter dan van autochtone vrouwen: gemiddeld 18 uur per week.

Sociale cohesie

De sociale cohesie (ofwel de sociale kwaliteit van de woonomgeving) is sinds het voorjaar van 2000 niet verbeterd, en is in Rotterdam iets lager dan in de andere drie grote steden. Het kengetal sociale cohesie is gebaseerd op vier stellingen die aan bewoners zijn voorgelegd: 'de mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks', 'in deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om', 'ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid' en 'ik voel mij thuis bij de mensen in deze buurt'.

¹ Bron: Vrijetijdsomnibus 2003, COS.

Figuur 11-10 Sociale cohesie naar herkomst

Bron: Leefbaarheidsenquête

De allochtone Rotterdamse bevolking is minder te spreken over de sociale kwaliteit van de woonomgeving dan de autochtone Rotterdammers. Zowel in 2000 als in 2002 als in 2004 was dit het geval.

Van de Rotterdammers is 44 procent het eens met de stelling 'mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks', en 65 procent met de stelling 'de mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om'. In beide gevallen waren de Rotterdammers in 2002 een stuk negatiever dan in 2000, en is in 2004 sprake van een gedeeltelijk herstel.

Hoofdpunten Sociale zaken en maatschappelijke dienstverlening:

- In Rotterdam ontvangt bijna één op de vijf inwoners in de leeftijdscategorie 15 tot 65 jaar een uitkering. In vergelijking met de andere steden wordt vaker een Bijstandsuitkering verstrekt en minder vaak een WAO-uitkering.
- In Rotterdam ontvangen in verhouding veel jongeren een Bijstandsuitkering vergeleken met de andere grote steden.
- Het aandeel sociaal minima is in Rotterdam en Amsterdam ruim anderhalf keer zo hoog als elders in Nederland, en ook hoger dan in de twee andere grote steden.
- De belangstelling voor de lokale politiek is, afgezien van een eenmalige positieve uitschieter in 2003, de laatste jaren vrij constant.
- Allochtone Rotterdammers zijn minder te spreken over de sociale kwaliteit van de woonomgeving dan autochtone Rotterdammers.

12 Onderwijs en Jeugd

Binnen dit beleidsveld is er aandacht voor de opgroeiende jeugd. Onderwijs speelt hierbij een belangrijke rol maar ook andere instrumenten zoals voorschoolse opvang en opvoedingsondersteuning zijn hierbij belangrijk. De doelen zijn:

- het aanspreken en ontwikkelen van talenten van alle kinderen, jongeren en volwassenen in Rotterdam;
- het verbeteren en ontwikkelen van de leerprestaties zodat tenminste een startkwalificatie behaald kan worden;
- het versterken van de sociale competenties bij kinderen, jongeren en (jong-) volwassenen, de stimulering en bescherming van de lichamelijke en psychosociale ontwikkeling van kinderen en jeugdigen en het voorkómen van opvoedingsproblemen.

In deze paragraaf is informatie opgenomen die aangeeft hoe de Rotterdamse jeugd zich ontwikkelt. Onderwerpen die aan de orde komen zijn voorschoolse opvang, onderwijs, tiener- en jonge moeders en gevoel en ontwikkeling van de jeugd.

12.1 Voorschoolse opvang en basisonderwijs

Voorschoolse opvang wordt belangrijk gevonden met het oog op de leerprestaties van kinderen op de basisschool en in hun verdere schoolloopbaan. Daarmee is ook het bereik van kinderen in de leeftijdsgroep tot vier jaar van belang. In de leeftijdsgroep 2- en 3-jarigen bezocht in 2002 46 procent een peuterspeelzaal, in 2004 is dit gestegen naar 52 procent. Kinderen die gebruik maken van kinderdagopvang bezoeken veelal niet een peuterspeelzaal. In de leeftijdsgroep 0 tot 4 jaar bezoekt 25 procent één of meer dagdelen (een dagdeel is een halve dag) een kinderopvang in 2002. In 2004 is dit gestegen naar 28 procent.

Speciaal basisonderwijs

Sinds midden jaren negentig is het rijksbeleid erop gericht zoveel mogelijk kinderen naar een reguliere basisschool te laten gaan en de stijging van het aantal kinderen naar het speciaal onderwijs² een halt toe te roepen. Kinderen kunnen vanwege zeer uiteenlopende redenen naar het speciaal onderwijs worden doorverwezen.

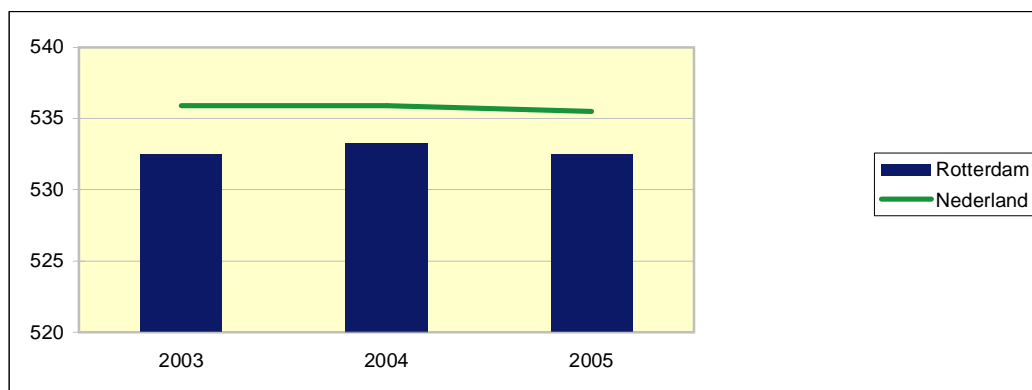
In het schooljaar 2001/2002 ging 5,7 procent van alle Rotterdamse kinderen van 4 tot en met 12 jaar naar een vorm van speciaal onderwijs. Een jaar later is dit percentage gestegen tot 6 procent. Inmiddels is dit percentage weer gedaald tot 5,7 procent in het schooljaar 2004/2005.

Basisonderwijs

De prestaties van de jeugd binnen het onderwijs worden hier beschreven aan de hand van de Cito-scores in het basisonderwijs. De scores van de Rotterdamse basisschoolleerlingen voor de Cito-eindtoets zijn lager dan gemiddeld in Nederland. De laatste drie jaar is het verschil groter geworden.

² Dit is onderwijs voor zorgleerlingen.

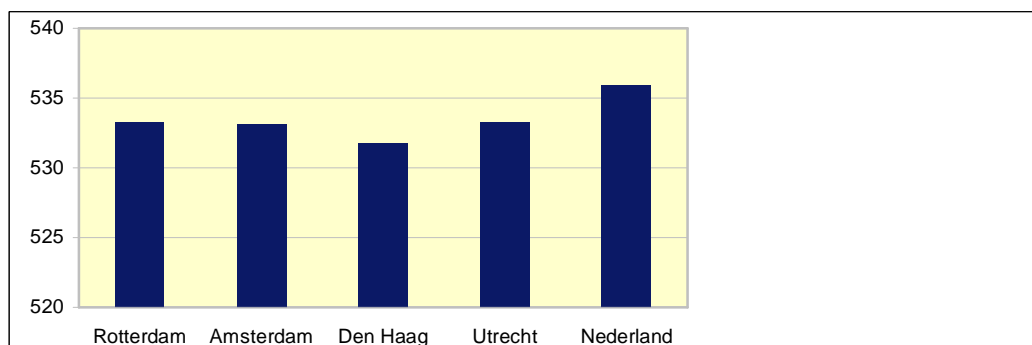
Figuur 12-1 Gemiddelde Cito-Eindtoets-scores basisonderwijs

Bron: Fokor, Rotterdam

In alle vier de grote steden is de gemiddelde Cito-eindtoetsscore flink lager dan gemiddeld in Nederland. In 2004 is de Rotterdamse score vergelijkbaar met de Amsterdamse en Utrechtse.

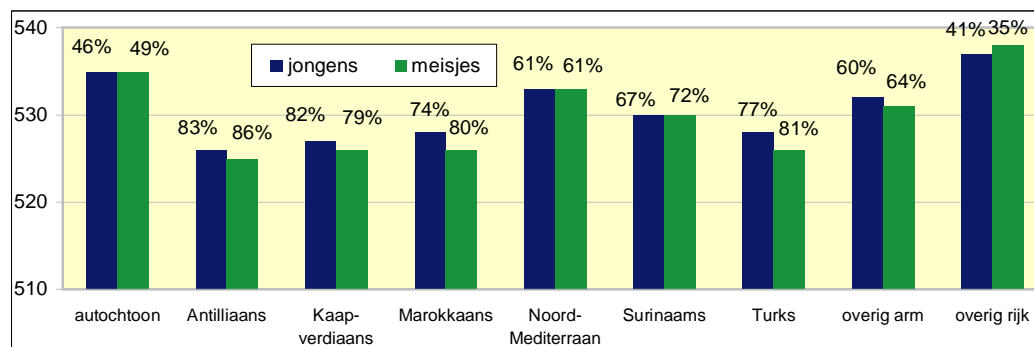
Figuur 12-2 Cito-scores basisonderwijs in de G4 en Nederland, 2004

Bron: Fokor, Rotterdam, gemeenten Amsterdam, Den Haag en Utrecht

Op een totaalscore van 535 lijkt een verschil van enkele punten niet zo groot. Echter de score loopt feitelijk van 500 tot 550. Een verschil van enkele punten levert over het algemeen op individueel niveau al een ander schooladvies op. De gemiddelde score voor Rotterdam (533) levert op individueel niveau het advies: Gemengd / theoretische leerweg op. Het landelijk gemiddelde van 536 leidt tot advies: Gemengd / theoretische leerweg en Havo. Een volledig niveau hoger dus.

Figuur 12-3 Cito-scores naar geslacht en etniciteit van Rotterdamse basisschoolleerlingen en het percentage dat onder het landelijk gemiddelde scoort, 2004

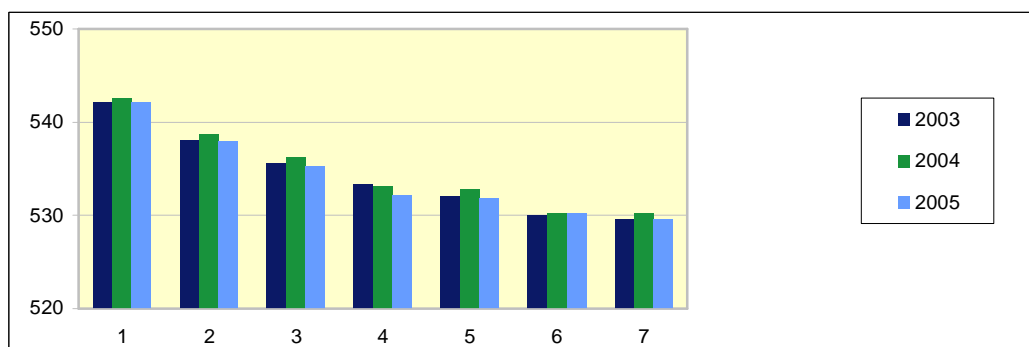

Bron: Datawarehouse Rotterdamse Onderwijsmonitor po-vo/Citogroep, DSO

Als de Cito-scores van de Rotterdamse basisleerlingen worden uitgesplitst naar achtergrond van de leerlingen, blijken er belangrijke verschillen tussen de diverse etnische groepen. Onder Antilliaanse leerlingen is de Cito-score het laagst. Andere laag scorende groepen leerlingen zijn de Kaapverdische, Marokkaanse, Surinaamse en Turkse leerlingen. Binnen de meeste groepen scoren de jongens hoger dan de meisjes.

De percentages die aangeven hoe groot het aandeel per groep is dat onder de landelijk gemiddelde Cito-Eindtoets scoort, geven aan dat de Cito-Eindtoets van de meerderheid van de leerlingen op de Rotterdamse basisscholen onder het landelijk gemiddelde ligt. Ook hier komt tot uiting dat de Antilliaanse, Kaapverdianse, Marokkaanse en Turkse groepen gemiddeld lagere resultaten halen.

Figuur 12-4 Cito-Eindtoets van Rotterdamse basisschoolleerlingen naar schoolgroep

Bron: Fokor, Rotterdam

De scores van de Cito-eindtoets zijn eveneens naar schoolgroep³ beschikbaar waarbij school-

³ De schoolgroep verwijst naar de meer bekende leerlinggewichten. De leerlinggewichten geven de achtergrond van de leerling aan in zoverre die betrekking heeft op het opleidings- en beroepsniveau en de etnische herkomst van de ouders. Het Cito maakt hiervan gebruik om een indeling naar 7 schoolgroepen te maken.

groep 1 verwijst naar de leerlingen met een achtergrond die de beste kansen biedt op een hoge prestatie en schoolgroep 7 naar de leerlingen met een achtergrond die de minste kansen biedt op een hoog resultaat. De resultaten naar schoolgroep vertonen in de 2005 inderdaad een samenhang met de schoolgroep. In schoolgroep 1 wordt gemiddeld de hoogste score gehaald, in schoolgroep 7 de laagste.

Vertaald naar schooladvies betekent dit dat kinderen afkomstig van een school in schoolgroep 1 gemiddeld het advies Havo / VWO krijgen. Kinderen afkomstig van een school in schoolgroep 4, 5, 6 en 7 krijgen gemiddeld het advies Gemengd / theoretische leerweg.

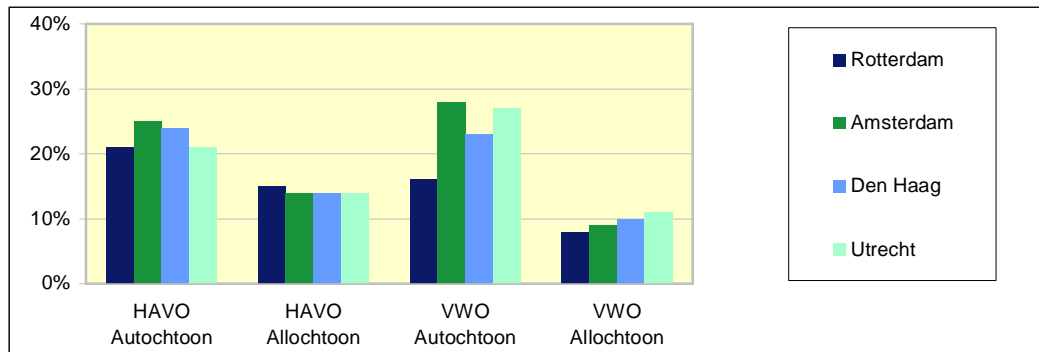
12.2 Schoolverzuim

Het aantal meldingen incidenteel schoolverzuim en structureel verzuim onder kinderen vallend onder de leerplicht is gestegen.⁴ Dit wordt zeker beïnvloed doordat meer scholen verzuim melden bij de gemeente. In het schooljaar 2004/2005 waren bijna 12 kinderen op de 1.000 niet ingeschreven bij een school (structureel verzuim) en zijn 41 meldingen per 1.000 kinderen bij de gemeente binnengekomen over incidenteel verzuim.

12.3 Voortgezet onderwijs

Indicatoren voor het voortgezet onderwijs zijn de deelname- en slagingspercentages van de havo- en vwo-leerlingen in vergelijking met die in de andere grote steden en het percentage voortijdige schoolverlaters in Rotterdam.

Figuur 12-5 Deelnamepercentages havo en vwo van het totaal aantal leerlingen dat deelneemt aan het voortgezet onderwijs, schooljaar 2002/2003, naar woongemeente

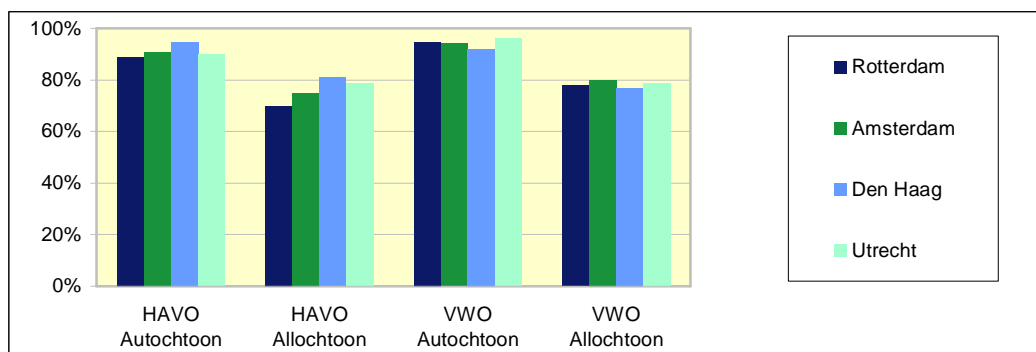
Bron: GOA-monitor, 2002/2003, CBS

De deelnamepercentages van het vwo laten zien dat van de Rotterdamse autochtone leerlingen een kleiner deel het vwo volgt in vergelijking met de drie andere grote steden. Het verschil in deelname door allochtone leerlingen is kleiner. De verschillen in deelnamepercentages van de havo zijn kleiner tussen de steden. In Rotterdam en Utrecht gaat een kleiner deel van de autochtone leerlingen naar de havo dan in Amsterdam en Den Haag. Zowel de havo als het

⁴ De bron van deze gegevens zijn de registraties van DSO.

vwo worden in alle vier de steden door relatief meer autochtonen dan allochtonen bezocht.

Figuur 12-6 Slaagpercentages havo en vwo van het totaal aantal leerlingen dat examenkandidaat, schooljaar 2002/2003, naar woongemeente

Bron: GOA-monitor, 2002/2003, CBS

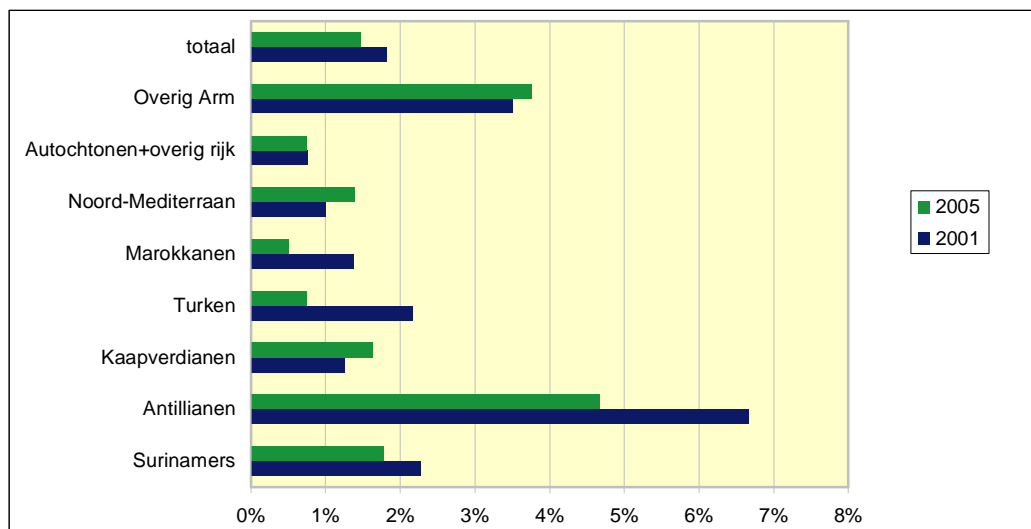
In alle steden is het slaagpercentage onder autochtonen hoger dan onder allochtonen. In Rotterdam doen autochtonen op de havo het iets slechter dan in de andere steden. Van de Rotterdamse allochtone leerlingen op de havo slaagt een kleiner deel dan van de allochtone havo-leerlingen in de andere grote steden. Op vwo niveau is het slaagpercentage onder allochtonen ongeveer gelijk.

Het percentage leerlingen dat zonder startkwalificatie het regulier onderwijs verlaat, de zogenoemde voortijdige schoolverlaters, is gedaald van 23,7 procent in het schooljaar 1999/2000 naar 20,3 procent in het schooljaar 2002/2003. Dit betekent dat twintig op de honderd 17- tot 23-jarigen het voortgezet onderwijs hebben verlaten zonder startkwalificatie van het totaal aantal 17- tot 23-jarigen die hetzij nog schoolgaand zijn hetzij met een startkwalificatie hun opleiding hebben beëindigd. Bron van deze gegevens is de Rotterdamse monitor Voortijdig schoolverlaten, 3-meting (DSO). Recentere cijfers over voortijdig schoolverlaten zijn op het moment van opstellen van deze rapportage nog niet beschikbaar. Dit vanwege een embargo.

12.4 Jonge moeders

Meiden van 22 jaar of jonger die een kind hebben worden jonge moeders genoemd. Indien ze zelfs jonger zijn dan 20 jaar worden ze ook wel tienermoeders genoemd.

Figuur 12-7 Aandeel tienermoeders per etnische groep

Bron: GBA, bewerking COS

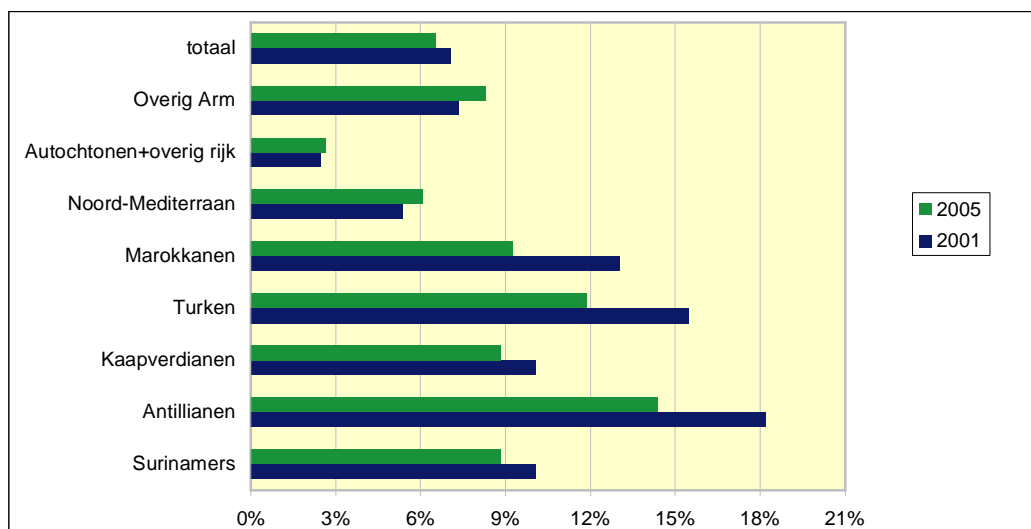
Figuur 12.7 geeft inzicht in de ontwikkeling van het aandeel tienermoeders, uitgesplitst naar enkele etnische groepen. Onder Antilliaanse meiden komt het moederschap op jonge leeftijd het meest voor. In 2001 had 6,7 procent van de 16 tot en met 19 jarigen Antilliaanse meiden een kind. Per 1 januari 2005 is dat afgenomen tot 4,7 procent.

Een tweede groep waar tienermoeders relatief vaak voorkomt zijn de meiden uit de overig arme landen. Onder hen is sprake van een lichte toename van het tienermoederschap, van 3,5 naar 3,8 procent in de periode 2001-2005. De tussenliggende jaren wijzen uit dat ook bij deze groep sprake is van een afname nadat in 2004 4,5 procent van de meiden tienermoeder was.

Het percentage tienermoeders is onder alle allochtone groep hoger dan bij de autochtonen.

Van alle 16 tot en met 19 jarige meiden heeft in 2005 1,5 procent een kind. Vier jaar eerder was dat nog 1,8 procent.

Figuur 12-8 Aandeel jonge moeders (20 tot en met 22 jaar) per etnische groep

Bron: GBA, bewerking COS

Het aandeel moeders in de leeftijd 20 tot en met 22 jaar is uiteraard aanzienlijk hoger. Ook hier bestaan er zeer grote verschillen tussen de diverse etnische groepen.

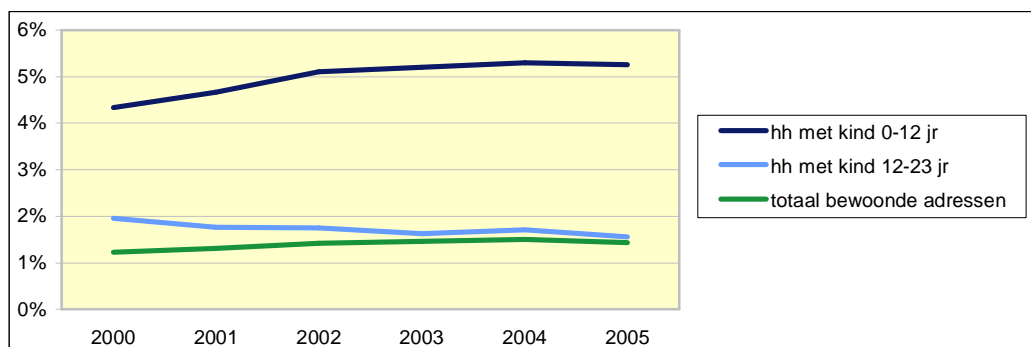
Ook in deze leeftijdscategorie scoren de Antilliaanse vrouwen het hoogst. Binnen de meeste etnische groepen daalt het aandeel jonge moeders.

12.5 Huisvesting

In hoeverre moet de Rotterdamse jeugd opgroeien in te kleine woningen? Om dit te kunnen bepalen kijken we naar de woningen waar kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 11 jaar wonen en waar kinderen in de leeftijd van 12 tot en met 22 jaar wonen. Deze worden vergeleken met de mate van bezetting van alle woningen. We spreken van overbezetting als er:

- drie of meer personen in een 1-kamerwoning wonen
- vier of meer personen in een 2-kamerwoning wonen
- zes of meer personen in een 3-kamerwoning wonen.

Figuur 12-9 Aandeel woningen waar sprake is van overbezetting

Bron: WBOB, bewerking COS

In meer dan 5 procent van de woningen waar gezinnen met kinderen onder de 12 jaar wonen is sprake van overbezetting. In woningen met gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 23 jaar is dat in veel mindere mate het geval. Het is gedaald van 2 procent in 2000 naar 1,6 procent in 2005. Dat is nog steeds iets hoger dan het totale Rotterdams gemiddelde.

12.6 Gevoel en ontwikkeling

De Rotterdamse Jeugdmonitor van de GGD doet onderzoek naar het welbevinden van kinderen en jongeren. Dit wordt gedaan onder kinderen in het basisonderwijs en onder jongeren in het voortgezet onderwijs. Onderstaande bevindingen zijn gebaseerd op de Jeugdmonitor 2000-2002.

Gevoel

Tijdens de jeugd vinden er enorme ontwikkelingen plaats: lichamelijke, maar ook cognitieve, sociale en emotionele. Het doorlopen van de jeugdfase gaat dan ook veelal met de nodige emotionele instabiliteit gepaard. Toch slaan de meeste Rotterdamse jongeren zich over het algemeen goed door deze ontwikkeling heen, zij het met ups en downs.

Over die 'downs' kan gesteld worden dat er op vrijwel elke leeftijd wel een groep jongeren is die op een bepaald moment slecht in zijn vel zit. Zelfs bij kleuters zijn er kinderen die snel van streek zijn, neerslachtig of tobberig zijn. Deze groep is echter klein: 97 procent van de ouders geeft aan dat hun kind vooral plezier heeft in de dagelijkse bezigheden.

Later in de basisschoolleeftijd zijn er al tekenen van somberheid: depressieve gevoelens worden al door 28 procent van de kinderen van 9-10 jaar gerapporteerd, en dat is hoger dan het landelijk gemiddelde. Ook meer dan landelijk hebben de Rotterdamse meisjes last van sociale angst.

Op het voortgezet onderwijs komt het 'down' zijn het meest voor bij meisjes. Het meest duidelijk komt dit tot uiting in de gedachte om zelf een einde aan het leven te maken. Regelmatig rapporteren jongeren dit, en meisjes (5 procent zegt '(heel) vaak' gedurende de afgelopen 12 maanden) vaker dan jongens (3 procent). Autochtone jongeren geven dit minder aan dan allochtone. Wellicht heeft dit alles te maken met de manier waarop jongeren naar zichzelf kijken: het zelfbeeld is bij meisjes ongunstiger: 17 procent van de meisjes en 10 procent van de jongens staat niet positief ten opzichte van zichzelf. Toch geven verreweg de meeste jongeren (86

procent) aan dat het hen in de toekomst goed of heel goed zal gaan.

Lichamelijke ontwikkeling

Bij 94 procent van de kinderen in de kleuterleeftijd (5-6 jaar) rapporteren ouders dat de gezondheid vaak of bijna altijd goed is. Jeugdartsen constateren over dezelfde kleutergroep dat bij 1 procent de lichamelijke gezondheid echt zorgelijk is. Toch zijn kleuters geregeld afwezig op school vanwege ziekte (8 procent verzuimt vaak). Ook zijn er chronische aandoeningen: bij 11 procent van de kleuters is er sprake van astma, bronchitis of allergie. Er zijn signalen dat een deel van de Rotterdamse kinderen te dik is, al zijn er momenteel alleen betrouwbare cijfers van kinderen uit groep 6 van de basisschool. Van deze kinderen heeft 19 procent van de 9- en 10-jarigen overgewicht, en 6 procent obesitas. Dat is meer dan de landelijke normen (resp. 11 en 1,5 procent). Bij de jongens valt op dat allochtone groepen gemiddeld dikker zijn.

Drie procent van de middelbare scholieren ervaart zijn of haar gezondheid als "niet zo best" of "slecht". Meisjes en allochtone jongeren scoren ook hier minder goed.

Gebruik genotsmiddelen

Relevant voor het gevoelsleven en de gezondheid is het gebruik van genotmiddelen. Dan blijkt dat de hedendaagse Rotterdamse jeugd er vroeg bij is: in groep 6 geeft 13 procent van de jongens en 6 procent van de meisjes aan al eens te hebben gerookt (ook al was het in vele gevallen maar een paar trekjes). Slechts enkelen roken al elke dag. Op de middelbare school is dit flink hoger: Daar geeft 47 procent van de meisjes en 49 procent van de jongens aan te hebben gerookt. Dagelijks roken doet 12 procent van de jongens en 13 procent van de meisjes van de derde klassen. Relatief meer autochtone dan allochtone jongeren roken. Marihuana-gebruik wordt aangegeven door 9 procent van de meisjes en 15 procent van de jongens. Onder de jongens zijn er ook meer frequent gebruikers: 4 procent geeft aan de afgelopen vier weken meer dan 10 keer marihuana te hebben gerookt (in vergelijking met 1 procent van de meisjes). Meer autochtone dan allochtone jongeren gebruiken marihuana. Roken en het gebruik van marihuana vindt bij derdeklassers overigens beduidend meer plaats dan bij brugklassers.

Ook het drinken van alcohol begint vroeg. 11 procent van de 9- en 10-jarige jongens en 5 procent van de meisjes geeft aan al eens alcohol te hebben gedronken: allochtone kinderen doen dit beduidend minder. In de derde klas van de middelbare school drinkt ongeveer de helft van de jongeren maandelijks alcohol (zie ook hoofdstuk 5 figuur 5-6). Over het geheel genomen is de alcoholconsumptie in Rotterdam lager dan landelijk.

Gedrag

Zagen we in de vorige paragraaf dat meisjes ten aanzien van *gevoel* meer problemen rapporteren, met betrekking tot *gedrag* zijn het de jongens die hier de meeste problemen lijken te hebben. Het zijn dus vooral ook jongens die overlast veroorzaken. Een enquête onder bewoners van Rotterdam wijst uit dat nogal wat Rotterdammers overlast ondervinden van jongeren: 33 procent van de bewoners stelt dat zij soms overlast ondervinden, 19 procent vaak. 30 procent voelt zich wel eens onveilig door groepen jongeren, en dan vooral 's avonds op plekken waar groepen jongeren rondhangen (15 procent).

De verschillen in probleemgedrag ontstaan al vroeg in de ontwikkeling. Leerkrachten zien bij kleuterjongetjes meer problemen met motoriek, concentratie, drukheid en onbeheerst gedrag. Autochtone kinderen scoren in het algemeen iets beter in dit opzicht. Leerkrachten zien bij leerlingen uit groep 6 beduidend meer hyperactiviteit en impulsiviteit bij jongens (14 procent) dan bij meisjes (4 procent).

Omgaan met leeftijdsgenootjes

Onderdeel van de ontwikkeling is ook het leren omgaan met leeftijdsgenootjes. Dat gaat niet altijd even gemakkelijk. Bij 6 procent van de kleuters geven de ouders aan dat hun kind vaak of bijna altijd ruzie maakt met anderen of andere kinderen plaagt. Bij 9- en 10-jarigen komt agressief gedrag al regelmatig voor: 20 procent van de jongens en 6 procent van de meisjes geeft zelf aan dit vaak of heel vaak gedaan te hebben het afgelopen jaar. Leerkrachten zien ook meer agressief gedrag (bijvoorbeeld gewelddadig, vijandig of snelle irritatie) bij jongetjes (11 procent) dan bij meisjes (2 procent). Autochtone kinderen scoren hier zowel bij jongens als meisjes iets ongunstiger. Ongeveer de helft van de middelbare scholieren (49 procent) heeft zich in het afgelopen jaar agressief gedragen: vooral het dreigen iemand in elkaar te slaan en het daadwerkelijk iemand in elkaar slaan komen vaak voor.

Wapens

Dreigen en intimideren kan ver gaan. Soms nemen kinderen al een wapen mee naar de basisschool ("wapen" wordt in de vraag aan deze kinderen gespecificeerd als een voorwerp om je mee te verdedigen, om je veilig te voelen of om iemand mee te bedreigen). Elf procent van de jongens en 2 procent van de meisjes neemt af en toe zo'n voorwerp mee. 1 procent van de jongens zelfs elke dag. Relevant is waarschijnlijk dat veel kinderen zich ook in de eigen woonbuurt onveilig voelen: 58 procent van de jongens en 62 procent van de meisjes geeft aan dat dit voorkomt. Op de middelbare school is dit cijfer hoger: 6 procent van de jongens en 2 procent van de meisjes geeft aan (bijna) elke dag een wapen bij zich te hebben. Nog eens 23 procent van de jongens en 12 procent van de meisjes doet dit af en toe. Allochtone jongeren nemen vaker een wapen mee. De meest genoemde wapens zijn zakmessen, vlindermessen, stiletto's of andere steekwapens. Van de jongeren in de derde klas voelt 27 procent zich soms of vaker op school onveilig. Het gevoel van onveiligheid in de eigen woonbuurt is bij derdeklasseers iets minder: 35 procent van de jongens en 42 procent van de meisjes geven aan dit gevoel wel eens te hebben. De wapens worden ook wel eens gebruikt: 5 procent van de jongens en 3 procent van de meisjes geeft aan het afgelopen jaar iemand met opzet met een mes of ander wapen te hebben verwond.

Criminaliteit

Ook diefstal en vandalisme komen veelvuldig voor onder jongeren. Op de lagere school begint dat al: 12 procent van de leerlingen uit groep 6 geeft aan wel eens wat uit een winkel te stelen, 8 procent geld van thuis. De meeste middelbare scholieren bezondigen zich incidenteel aan diefstal en vandalisme (31 procent), een nog steeds flinke groep doet het frequent (9 procent). Het bekladden van muren, bushokjes, etc. met een spuitbus of viltstift wordt door 22 procent van de jongens en 16 procent van de meisjes aangegeven.

Het is al met al dan ook niet verbazingwekkend dat veel jongeren al contact hebben met de politie. Voornamelijk jongens (11 procent tegenover 2 procent van de meisjes uit groep 6 van het basisonderwijs) geven aan dat ze ondervraagd zijn door de politie omdat ze iets gedaan zouden hebben wat niet mag. Verschillen naar herkomst zijn er nauwelijks. Bij middelbare scholieren in de derde klas ligt het percentage dat het afgelopen jaar op het politiebureau is ondervraagd, omdat men iets gedaan zou hebben wat niet mag, op 17 procent voor jongens en 5 procent voor meisjes. Autochtone jongeren komen daar iets minder vaak dan allochtone. Belangrijke voorspellers zijn: vaak op straat rondhangen, emotionele problematiek, vaak ruzie hebben met ouders of andere problematiek thuis (bij meisjes) en een lage inschatting van het verstandelijk functioneren in de brugklas.

Hoofdpunten Onderwijs en Jeugd:

- De resultaten van de Cito-eindtoets basisonderwijs zijn in de periode 2003 –2005 gelijk gebleven. De afstand tot het Nederlands gemiddelde wordt kleiner. De score is lager dan in Amsterdam en Den Haag.
- De resultaten van de Cito-eindtoets basisonderwijs verschillen per etnische herkomst van de kinderen. Onder Antilliaanse leerlingen is de score het laagst.
- In het voortgezet onderwijs volgen Rotterdamse autochtone leerlingen minder vaak het vwo dan in de andere grote steden. Het verschil in deelname door allochtone leerlingen is kleiner.
- Het slaagpercentage van autochtonen is in de grote steden hoger dan onder allochtonen. De slaagpercentages onder allochtonen op de havo is lager dan in de drie andere grote steden.
- Het percentage leerlingen dat zonder startkwalificatie het voortgezet onderwijs verlaat, de zogenoemde voortijdig schoolverlater, daalt.
- Het aandeel tienermoeders en jonge moeders neemt af. Onder Antilliaanse meiden komt moederschap op jonge leeftijd het meest voor.
- Met de meeste jongeren gaat het goed in Rotterdam. Problemen op het vlak van gevoelens komen vaker voor onder meisjes dan onder jongens. Jongens vertonen vaker problemen met hun gedrag dan meisjes.

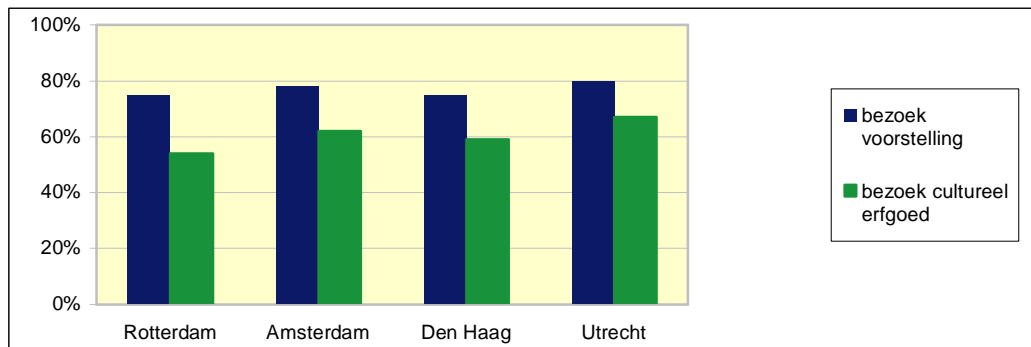
13 Kunst

Kunst en cultuur leveren een zinvolle bijdrage aan een gezonde samenleving. Beoogde doelen van de gemeentebestuur zijn:

- plezier en ontspanning van de bewoners;
- sociale samenhang en leefbaarheid in de wijk;
- economische ontwikkeling in de stad.

Cultuurdeelname wordt breed opgevat. Het omvat het bezoek aan theaters, concerten, bioscopen et cetera, maar ook aan musea, galleries/ateliers en bezienswaardige gebouwen. Ook het gebruik van een bibliotheek valt hieronder.

Figuur 13-1 Cultuurparticipatie

Bron: G4-peiling 2003, COS

In de vier grote steden bezoekt circa driekwart van de bewoners in de loop van het jaar wel eens een of meer culturele voorstellingen, variërend van theater- en concertbezoek tot bioscoop- en dance- en houseparty's; zo bleek uit de *G4-peiling* eind 2003.

Rotterdamers zijn meer incidentele dan frequente bezoekers van culturele voorstellingen. In de andere steden is het percentage frequente bezoekers (aanzienlijk) groter.

Ook het bezoek aan een galerie/atelier, bezienswaardig gebouw of plek en museum wordt minder vaak door de Rotterdamse bewoners gedaan: bijna de helft had eind 2003 het afgelopen jaar geen bezoek gebracht aan zo'n vorm van cultureel erfgoed. Opvallend was daarbij ook, dat in de andere drie grote steden de helft van de bewoners wel eens een bezoek brengt aan een museum, tegen maar 38 procent van de Rotterdammers.

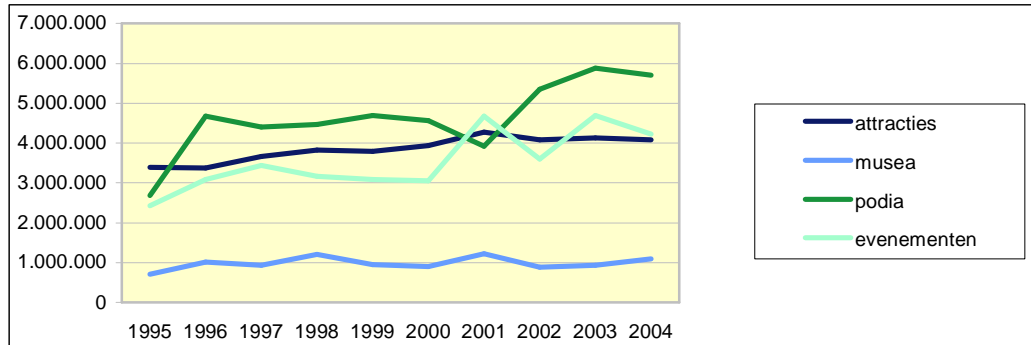
De cultuurparticipatie in Rotterdam was in 2003 even groot als in 2001.⁵

Het aantal leden van de Rotterdamse bibliotheek nam in de periode 1995-2000 toe, maar is daarna weer gedaald. Inmiddels zijn relatief weer evenveel inwoners lid van de bibliotheek als in 1995: ultimo 2004 nog 219 per 1.000 inwoners. Blijkens de Omnibusenquêtes van de afgelopen jaren daalt ook het aantal mensen die de afgelopen twaalf maanden wel eens in de bibliotheek zijn geweest: nu nog 44 procent (van de Rotterdammers van 16 jaar en ouder), terwijl

⁵ Bron: *Vrijtijdsomnibus*, najaar 2001 en 2003.

dat vijf jaar eerder nog 57 procent was.

Figuur 13-2 Ontwikkeling van bezoekersaantal Rotterdam

Bron: Rotterdam Marketing OBR

De groeiende bezoekersaantallen van podia en evenementen hebben er voor gezorgd dat het totaal aantal bezoekers aan attracties, musea, podia en evenementen is gegroeid tot 15,1 miljoen in 2004; overigens wel 0,5 miljoen minder dan in 2003.

Hoofdpunten Kunst:

- De Rotterdamse bewoners bezoeken minder vaak culturele voorstellingen dan de bewoners van de andere drie grote steden.
- Ook musea, galeries en/of bezienswaardige gebouwen wordt minder door de Rotterdammers bezocht.
- Het aantal leden van de Rotterdamse bibliotheek daalt, evenals mensen dat zegt een bibliotheek te hebben bezocht.
- De bezoekersaantallen van podia evenementen nemen toe.

14 Sport

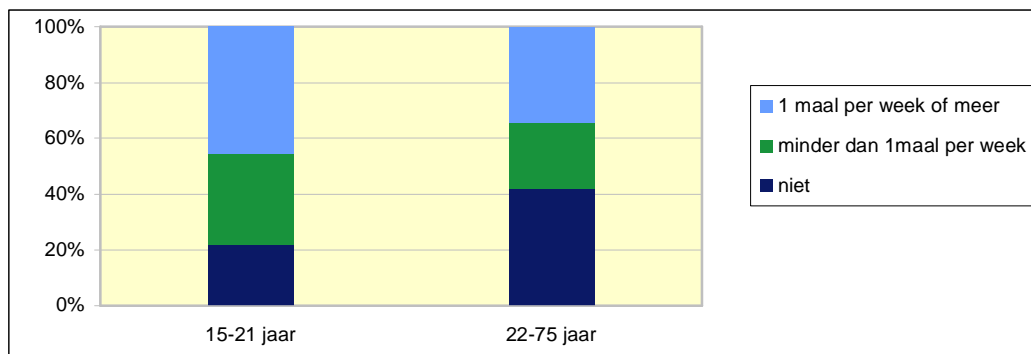
Sport levert op verschillende wijzen een zinvolle bijdrage aan een gezonde samenleving. Beoogde doelen van de gemeentebestuur zijn:

- plezier en ontspanning van de bewoners;
- sociale samenhang en leefbaarheid in de wijk;
- economische ontwikkeling in de stad.

Door middel van sportvoorzieningen wordt de Rotterdamse bevolking gestimuleerd om te bewegen. Onderstaande indicatoren geven inzicht in de mate waarin de Rotterdammer sport en in welke mate men tevreden is met de geboden sportmogelijkheden. Sinds 1995 is het aandeel Rotterdammers dat 'sport' gestegen van 51 procent naar 60 procent in 2003. In dit percentage zijn ook degenen meegeteld die weinig sporten (10 keer of minder per jaar).

Sporten wordt onder de jeugd gestimuleerd door het uitgeven van sportpassen. Kinderen van 6 tot 16 jaar kunnen gratis een sport uitproberen door een proefles te nemen. Hiernaast biedt de sportpas veelal korting op het lidmaatschap van een sportclub. In het schooljaar 2002/2003 zijn 7.751 schoolpassen uitgegeven, en in 2003/2004 9.772. Dit betekent dat inmiddels 15 procent van de Rotterdamse kinderen in de leeftijdscategorie 6 tot 16 jaar een sportpas heeft aangeschaft.

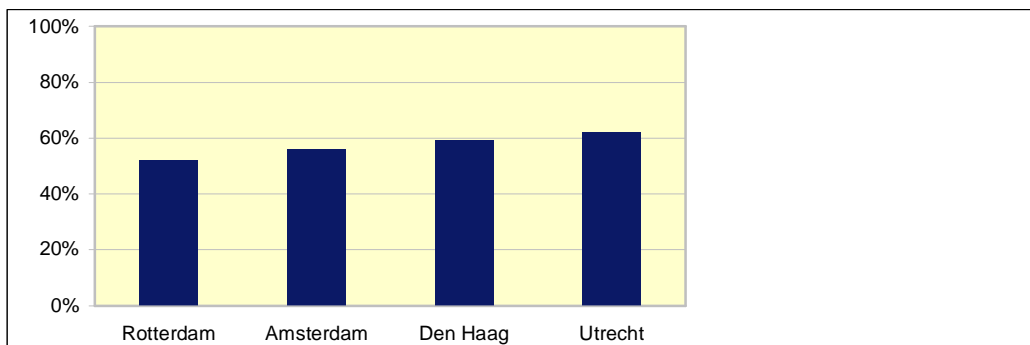
Figuur 14-1 Sporten naar frequentie onder jongeren en volwassenen

Bron: Vrijtijdsomnibus 2003, COS

Een vergelijking tussen jongeren tot en met 21 jaar en volwassenen toont aan dat een groter deel van de jongeren sport en dit ook frequenter doet. Vergeleken met het najaar 2001 sporten jongeren en volwassenen niet meer of minder.

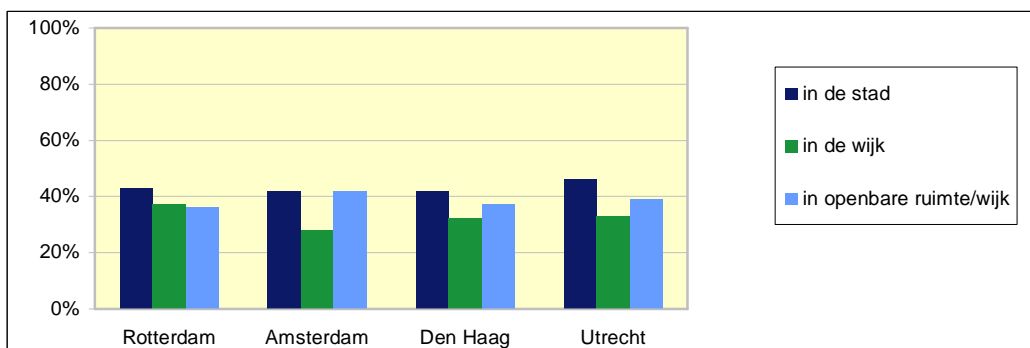
Figuur 14-2 Sportparticipatie in de grote steden: percentage bewoners dat sport

Bron: G4-peiling 2003, COS

De sportparticipatie is minder dan in de andere grote steden.¹ Evenwel zijn de Rotterdammers nagenoeg even tevreden over de mogelijkheden om te sporten in de stad als inwoners van de andere grote steden. Over de mogelijkheden om te sporten in de wijk zijn ze zelfs meer tevreden.

Figuur 14-3 Percentage bewoners tevreden met sportmogelijkheden

Bron: G4-peiling 2003, COS

De helft van de Rotterdammers maakt gebruik van sportvoorzieningen zoals zwembaden, sporthallen of sportscholen². Sportevenementen bezoeken deed in 2003 iets meer dan de helft van de Rotterdammers (56 procent; een vergelijkbaar percentage als in 2001).

Hoofdpunten Sport:

- Het aandeel Rotterdammers dat sport stijgt.
- De Rotterdamse bevolking sport minder dan de bewoners van de andere drie grote steden.
- In de leeftijdscategorie 6 tot 16 jaar heeft inmiddels 15 procent een sportpas.

¹ Het Rotterdamse percentage wijkt af van wat eerder is vermeld doordat dit een andere enquête betreft.

² Bron: Vrijetijdsomnibus, najaar 2003.

15 Informatie en Communicatie Technologie

Informatie en Communicatie Technologie (ICT) maakt deel uit van het beleidsveld Middelen en Informatie en Communicatie Technologie. Beoogde doelen zijn:

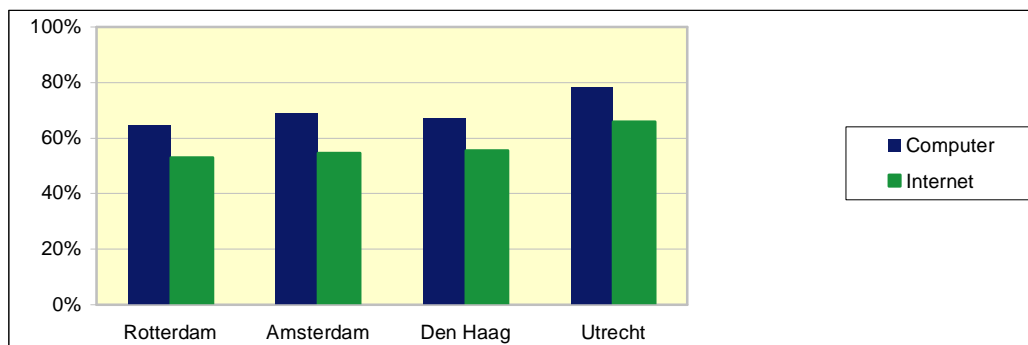
- een resultaatgerichte ambtelijke organisatie en een daarop toegesneden bedrijfsvoering;
- een toegankelijke, dienstverlenende gemeente;
- het realiseren van een innovatieve gemeente die haar dienstverlening afstemt op de wensen van burgers en bedrijven, daarbij gebruik makend van de nieuwe mogelijkheden die ICT biedt.

De dienstverlening is al deels bij het beleidsveld Bestuurlijke Zaken aan de orde geweest. Wat rest is de toegankelijke, dienstverlenende gemeente in het bijzonder het onderdeel ICT. Onderstaande paragrafen beogen hier een beeld van te geven. In de eerste paragraaf gaan we in op de mogelijkheden van burgers de gemeentelijke website te benaderen en de bekendheid van deze website. De tweede paragraaf gaat in op het oordeel van de gebruikers.

15.1 Gebruik en bekendheid ICT

Het gebruik van via internet aangeboden dienstverlening is afhankelijk van de mogelijkheid die bewoners hebben gebruik te maken van een computer en internet, de bekendheid van de mogelijkheid om gebruik te maken van de dienstverlening van de gemeente via internet en de toegankelijkheid van de website van de gemeente.

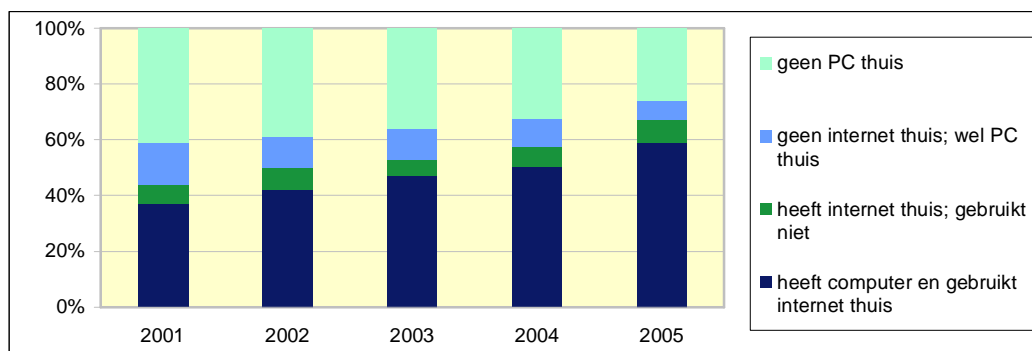
Figuur 15-1 Computer- en internetbezit (2003)

Bron: G4-peiling 2003, COS

Het computer- en internetbezit is in de drie grote steden nagenoeg gelijk, zo bleek in 2003; alleen in Utrecht was het iets hoger. Vergeleken met de rest van Nederland is het echter een stuk lager, hetgeen voor een belangrijk deel kan worden verklaard uit verschillen in de bevolkingssamenstelling.

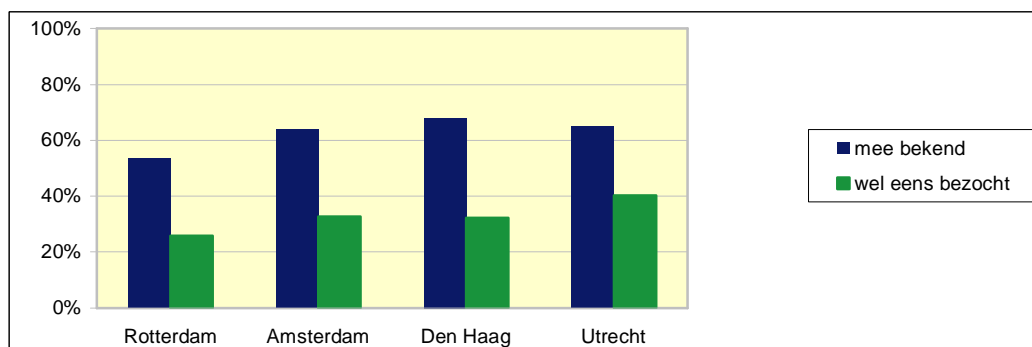
Figuur 15-2 Computer- en internetbezit

Bron: Omnibusenquête, COS

Net als elders, neemt ook in Rotterdam het aandeel bewoners dat een computer bezit en een internetaansluiting heeft of gebruikt ieder jaar toe. In totaal maakte begin 2005 59 procent van de Rotterdammers thuis gebruik van een internetaansluiting, had 8 procent thuis wel zo'n aansluiting maar gebruikte 'm niet, had 7 procent niet zo'n aansluiting maar wel een pc thuis, en had 26 procent geen pc thuis. Begin 2000 gebruikte nog 26 procent van de Rotterdammers thuis een internetaansluiting: in vijf jaar tijd is de internetpenetratie dus meer dan verdubbeld. Internet neemt dan ook in toenemende mate een belangrijke plek in als medium voor informatievoorziening.

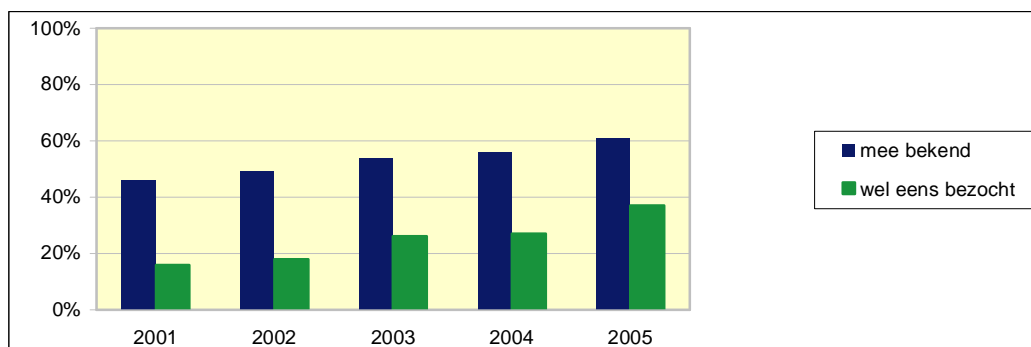
Figuur 15-3 Bekendheid en bezoek gemeentelijke informatie op internet

Bron: G4-peiling 2003, COS

De bekendheid van de gemeentelijke informatie op internet is in Rotterdam lager dan in de andere drie grote steden, zo bleek in 2003. Ook het percentage inwoners dat de gemeentelijke website wel eens heeft bezocht bleek toen iets lager dan in de andere drie grote steden.

Figuur 15-4 Bekendheid en bezoek gemeentelijke informatie op internet

Bron: Omnibusenquête 2003, COS

De afgelopen jaren is de bekendheid van de publicatie van gemeentelijke informatie op internet in Rotterdam echter flink toegenomen: van 36 procent begin 2000 via 54 procent begin 2003 tot 61 procent begin 2005. Het aantal Rotterdammers dat wel al eens een bezoek aan gemeentelijke websites heeft gebracht neemt eveneens toe: inmiddels (begin 2005) ruim eenderde van alle Rotterdammers. Van *frequent* bezoek is echter nog steeds geen sprake.

Verschillende organisaties houden zich bezig met het beoordelen van gemeentelijke websites opdat gemeenten van elkaar leren om zo de kwaliteit van de gemeentelijke websites te vergroten. Twee daarvan zijn het onderzoeksportaal www.webdam.nl en het programmabureau Advies Overheid.nl met zijn *Overheid.nl Monitor* op www.advies.overheid.nl. Op basis van de beoordeling van de kwaliteit van de websites bepalen zij periodiek een rangorde. In onderstaande tabel is hun oordeel in de eerste helft van een jaar weergegeven.

Tabel 15-1 Rangorde digitale gemeenten

	eerste helft 2003		eerste helft 2004		eerste helft 2005	
	Webdam	overheid	Webdam	overheid	Webdam	overheid
Rotterdam	1	8	25	8	4	12
Amsterdam	4	2	1	15	3	3
Den Haag	11	40	7	19	16	12
Utrecht	193	31	305	16	392	102

Bron: *Webdam.nl* en *Overheid.nl Monitor*

Volgens Webdam behoren de gemeentelijke websites van Rotterdam en Amsterdam tot de top van Nederland. Den Haag is subtop, en van de Utrechtse site zijn ze bij Webdam niet erg onder de indruk. De ranglijsten van Webdam verschillen echter relatief sterk van meting tot meting.

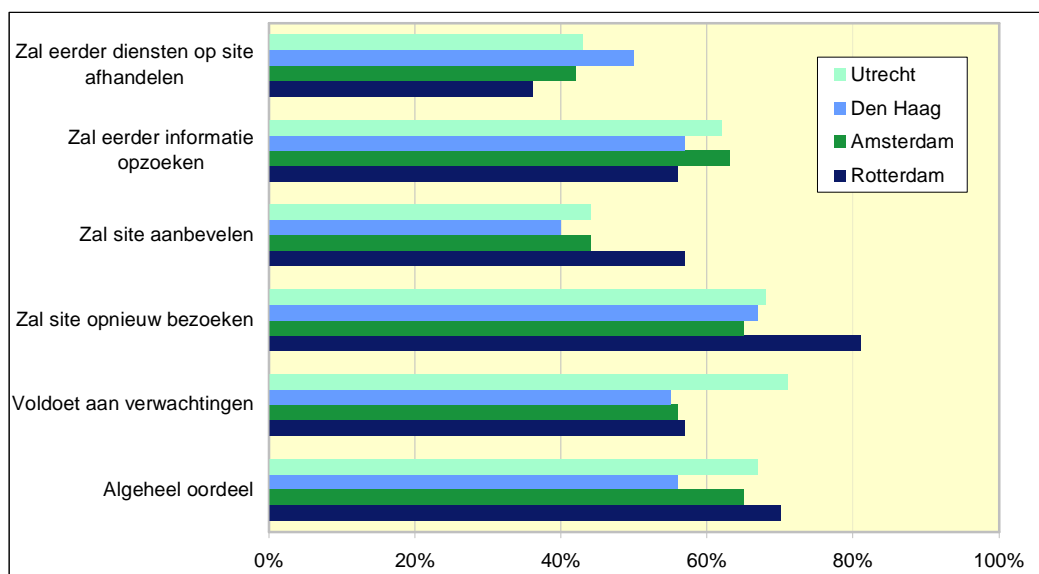
De rangorde van *Overheid.nl Monitor* laat een wat ander beeld zien: de Rotterdamse website staat daar op de twaalfde plek, wat een daling betekent ten opzichte van 2004. Bij deze monitor had Amsterdam in 2004 een slecht jaar, en wordt de Haagse website steeds beter. Utrecht werd hier tot dit jaar veel beter gewaardeerd dan bij Webdam, maar maakte dit jaar een flinke

duikeling in de rangorde.

15.2 Oordeel bezoekers gemeentelijke websites

De website van de gemeente Rotterdam, www.rotterdam.nl, wordt periodiek onderzocht op toegankelijkheid, vormgeving en doelmatigheid. Hierbij staat de gebruikersbeleving van een belangrijke doelgroep, de burger, centraal. In het kader van dit onderzoek is in 2002 ook een vergelijkende studie gemaakt tussen Rotterdam.nl en onder andere de websites van de gemeenten Amsterdam, Den Haag en Utrecht.

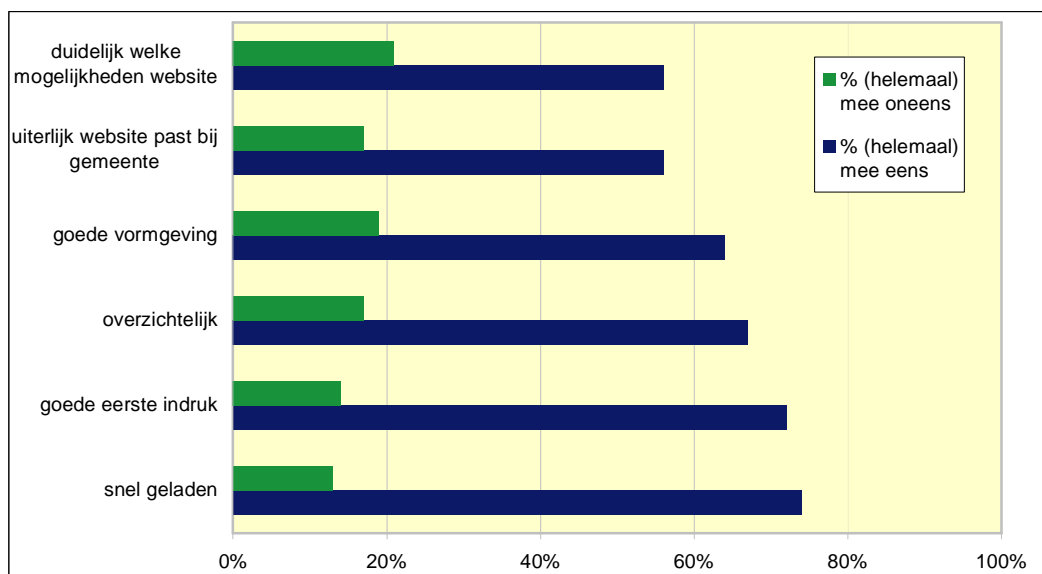
Figuur 15-5 Oordeel bezoekers gemeentelijke websites vier grote steden

Bron: MetrixLab, 2002

Op de vraag aan de gebruikers van Rotterdam.nl of men na het bezoek aan de website eerder terug zou komen om informatie te zoeken of diensten af te handelen, antwoordde men minder positief dan de gebruikers in de andere drie grote steden. Wel scoorde de site hoog op het algeheel oordeel en op de intentie om de site nog eens te bezoeken en aan te bevelen bij anderen. Vooral het brede karakter van Rotterdam.nl leidde tot een positief eindoordeel.

Figuur 15-6 Oordeel bezoekers gemeentelijke website

Bron: MetrixLab, 2004

Het oordeel van bezoekers over de Rotterdamse gemeentelijke website in 2004 is voor alle onderzochte aspecten over het algemeen positief.

In de Omnibusenquête wordt de Rotterdammers jaarlijks gevraagd of zij tevreden zijn over de inhoud van de Rotterdamse website(s). Begin 2005 was meer dan de helft van de bezoekers (57 procent) tevreden, 24 procent niet helemaal tevreden, en een enkeling helemaal niet. De rest (17 procent!) gaf aan dit niet meer te weten. Vergeleken met de afgelopen twee jaar bleek de tevredenheid van de gebruikers iets afgezwakt.

Hoofdpunten ICT:

- Het aandeel Rotterdammers dat een computer en internet bezit, neemt ieder jaar fors toe, al is het vergeleken met de rest van Nederland nog steeds een stuk lager.
- Volgens de twee geraadpleegde websites waarop de rangorde van gemeentelijke websites wordt gepubliceerd behoort de Rotterdamse website nog steeds tot de beste van Nederland.

Bijlagen

A. Bronnen

Veel gegevens zijn door betreffende diensten en instellingen op aanvraag geleverd, door het COS berekend uit eigen of verkregen gegevensbestanden of overgenomen van de statistische databank *Statline* op de website <http://www.cbs.nl> van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Daarnaast is in het bijzonder ook informatie overgenomen uit de volgende publicaties, waarnaar voor meer informatie kan worden verwezen:

Bestuursdienst en Centrum voor Onderzoek en Statistiek (M. Lendering en A.L. Roode, redactie): *Staat van de jeugd, Jonge Rotterdammers stellen zich voor*, Rotterdam, oktober 2004.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (A.L. Roode en J.M. Reijnen): *Emancipatiemonitor Rotterdam 2004*, Rotterdam, april 2004.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (R. Tromp en R. van Duin): *Beleving en waardering van het College door Rotterdammers. Nulmeting februari 2003*, Rotterdam, maart 2003.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (S. Rijpma): *De G4 in de peiling. Uitkomsten van een enquête in de grote vier*, Rotterdam, april 2003.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (S.G. Rijpma, P.A. de Graaf en C. de Vries): *Rotterdammers in hun vrije tijd 2003. Resultaten uit de Vrijetijdsomnibus 2003*, Rotterdam, juni 2004.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (P.A. de Graaf): *COS Feitenkaart Publieksonderzoek*, <http://www.cos.rotterdam.nl>, augustus 2004.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (C. de Vries en R. van Duin): *8e Belevingsmonitor, mei 2005*; <http://www.cos.rotterdam.nl>, mei 2005.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (P.A. de Graaf): *COS Feitenkaart Omnibusenquête 2005*; <http://www.cos.rotterdam.nl>, juni 2005.

DSO / Gemeente Rotterdam, *De Rotterdamse monitor, Voortijdig schoolverlaten, 3-meting*, Rotterdam, november 2004.

dS+V / Gemeente Rotterdam, Afdeling Verkeer en Vervoer (A.T. Molenaar, P. Onderwater en W. Clerx): *Effectmonitor VVPR 2004*, Rotterdam, 22 maart 2005.

Gemeente Den Haag, Bestuursdienst: *Leefbaarheidsmonitor Den Haag 2004*, Den Haag, mei 2005.

Gemeente Rotterdam: *Ruimtelijk Plan Rotterdam 2010*, Rotterdam, 2000.

Gemeente Rotterdam: *Rotterdams MilieuPerspectief 2002 - 2007. Het 3e Rotterdams Milieubeleidsplan*; Rotterdam, 2002.

Gemeente Rotterdam: *Havenplan 2020. Ruimte voor kwaliteit*; Rotterdam, 2004.

Gemeente Rotterdam: *Burgerjaarverslag 2004. Geef de Rotterdammer meer stem*; Rotterdam, 2005.

Gemeente Rotterdam (Programmabureau Veilig): *Veiligheidsindex 2005. Meting van de veiligheid in Rotterdam*; Rotterdam, mei 2005.

Gemeente Utrecht, afdeling Bestuursinformatie: *Utrecht monitor 2005*, Utrecht, maart 2005.

GGD Rotterdam en omstreken (A. van Berkel, W. Jansen en N. van Veelen-Dieleman): *Rotterdamse Jeugdmonitor. Kleuters. 2000 - 2001*; Rotterdam, februari 2003.

GGD Rotterdam en omstreken (W. Jansen, A. van Berkel en N. van Veelen-Dieleman): *Rotterdamse Jeugdmonitor. Groep 6. 2000-2001*; Rotterdam, februari 2003.

GGD Rotterdam en omstreken (P.M. van de Looij-Jansen): *Rotterdamse Jeugdmonitor. Derdeklassers voortgezet onderwijs. 2000-2002*; Rotterdam, februari 2003.

Havenbedrijf Rotterdam: *Haven in cijfers 2004*; Rotterdam, 2005.

Havenbedrijf Rotterdam: *Jaarverslag 2004*; Rotterdam, 2005.

Milieumonitoring Stadsregio Rotterdam: *Het milieu in de regio Rotterdam 2005*; Schiedam (DCMR), juni 2005.

Ministerie van Economische Zaken: *Benchmark gemeentelijk ondernemingsklimaat. Thematische rapportage eindmeting*, Rotterdam (Ecorys), 2 mei 2005.

Nyfer (G.A. Marlet en C.M.C.M. van Woerkens): *Atlas voor gemeenten 2005. De 50 grootste gemeenten van Nederland op 40 punten vergeleken*; Utrecht (Stichting Atlas voor Gemeenten), 2005.

OntwikkelingsBedrijf Rotterdam: *Economische Verkenning Rotterdam 2005*, Rotterdam (OBR), 2005.

Sociaal en Cultureel Planbureau (R. van de Wouden en E. de Bruijne): *De stad in de omtrek. Problemen en perspectieven van de vier grootstedelijke gebieden in de Randstad*; Den Haag, oktober 2001.

Sociaal en Cultureel Planbureau (M. Gijsberts en A. Merens, redactie): *Emancipatie in estafette, De positie van vrouwen uit etnische minderheden*, Den Haag, februari 2004.